

בכניסתו לבית המדרש אומר:

יהי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי
שלא יאירע בדבר תקלה על ידי ולא אכשל
בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא אומר
על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא
על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא
יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם.
כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל
עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

מראי מקומות

ביציאתו מבית המדרש אומר:

מודה אני לפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי ששמת חלקי
מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות,
שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה
והם משכימים לדברים בטלים, אני עמל והם עמלים, אני
עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אני
רץ והם רצים, אני רץ לחיי עוה"ב והם רצים לבאר שחת,
שנאמר ואתה אלקים תורידם לבאר שחת אנשי דמים
ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, כ"ב בכסלו תשע"ג

בבא מציעא כה:

בענין ספק הינוח

בעז"ה היום בשעה 12:30 תתקיים בבית המדרש חבורה מהאבוך החשוב הרב דב קליין שליט"א

[א] גמ' בבא מציעא כה: מ" מתני' מצא אחר הגפה" – עד "מתני' מצא בגל". ורש"י ותוספות.

אם נטל ספק הינוח מה יעשה

שיטה א – עי' רש"י ד"ה ואם נטל לא יחזיר.

שיטה ב – עי' רמב"ם ספר נזיקין הל' גזילה ואבידה פרק ט"ו הלכה א'.

שיטה ג' – עי' חידושי הר"ן [בקובץ מפרשים] ד"ה ואם נטל לא יחזיר, וד"ה אלא הכי פירושו.

ויש לעיין מה טעם מחלוקתם של הראשונים.

למעיינים – עי' נתיבות המשפט על השו"ע חו"מ סי' רס ס"ק טז.

האם העוסק בספק מצוה פטור מן המצוה

עי' בתוס' ד"ה ואם נטל, בשורה הראשונה מהשורות הרחבות.

עי' בספר דבר יעקב בסוגיתנו [מובא במסגרת]

טו] בא"ד – היכא דהגביה הוי מחויב בשמירתה	דבר יעקב	שנפטר מהצדקה, ואם התוס' ס"ל שעוסק בספק
מספק לרבה הוי שומר חנם ולרב יוסף שומר שכר	דכיון דאינו לכת דידך נתמעט מקרא דבלכתך בדרך.	מצוה נפטר מהמצוה א"כ הוי ודאי שומר שכר, ואם
– האחרונים דנים האם עוסק בספק מצוה פטור	[ולכאורה אפשר לחלות במחלוקת הרמב"ם והרשב"א	ס"ל שאינו נפטר א"כ בודאי אינו שומר שכר ולמה
מהמצוה או שאינו נפטר. הקובץ שיעורים [ח"ב	האם ספיקא דאורייתא לחומרא מה"ת או מדרבנן,	כתבו שהוי ספק.
סימן לב] מביא דהשאגת אריה [סימן לז] כתב	מיהו הקו"ש והדבר"י כתבו שגם עוסק במצוה	
דהעוסק בספק מצוה אינו נפטר מודאי מצוה, דכיון	דרבנן פטור ממצוה דאורייתא].	הדבר"י מתרץ דהכא אינו מקבל על עצמו
שיש צד שאינו מקיים מצוה אינו יכול להפטר ממצוה	הדבר"י ושי' ר' שמואל [סימן לא-ג] מביאים	שמירה אלא התורה מטילה עליו מחמת המצוה
ודאית. הקו"ש והדבר"י [סימן נג-ו] סוברים כיון	מהצפנת פענח שהקשה על תוס' דידן שכתבו שלפי	שהשבת אבידה, ולכן כיון שהוי ספק אבידה איכא
שמחויב לקיים המצוה מספק הוא פטור ממצוה אחרת,	רב יוסף הוי ספק שומר שכר, הרי איתא בגמ'	ספק קבלת שמירה.
	[להלן כט.] הטעם שהוא שומר שכר הוי ממשום	

להלכה

עי' בשו"ע חו"מ סי' רס סעיף ט-י, ורמ"א.

למעיינים – עי' בנושאי כלים של השו"ע שם.

הרב זילברשטיין

עי' בספר חשוך חמד ב"מ לו: [מובא להלן]

מצא אבידה, וחשב שהוא של גוי, ונודע אח"כ שהוא של ישראל אבל כבר נתייאש בודאי

שאלה מצא אבידה וחשב בצדק שנפלה מגוי, ולקחה לעצמו, ואחר זמן רב, נתברר לו שיתכן מאד, שהאבידה נפלה מישראל, אבל עבר כבר זמן רב ובודאי שנתייאש מזה, האם חייב להשיבו לישראל?

תשובה כתב השו"ע (סימן רס ס"ט) ספק הינוח לא יטול, ואם עבר ונטלו, אסור לו להחזירו, ואם היה דבר שאין בו סימן, זכה בו, ואינו חייב להחזירו. ותמהו האחרונים הרי בא לידו קודם יאוש, והוה יאוש שלא מדעת, ותירץ הסמ"ע (ס"ק מב) כיון שבשעה שנטלו אדעתא להחזירו לבעליו, אלא שטעה בזה שלא ידע שלא יהיה בידו להחזירו, כיון שאין בו סימן ס"ל דבזה כו"ע מודים דיחזקנו המוצאו לעצמו.

וכתב רע"א נלע"ד להמתיק טעם לשבח דכיון דנטלו על מנת להחזיר אפילו שאח"כ מתכוון לגזולו אינו עובר על לאו של לא תגזול, אלא על העשה של השב תשיבם, וא"כ מספק אינו חייב להשיב, כיון שהוא ספק במצות עשה. ויתכן שהוא הדין בעניננו, דמכיון דלא עבר על לאו שהרי חשב שהוא של גוי, ואח"כ נתייאש הישראל והוא ספק אינו חייב להשיב מספק.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום שני, כ"ו בכסלו תשע"ג

בבא מציעא כה:–כו. בענין מצא בגל ובכותל ישן

[א] גמ' בבא מציעא כה: מ"מתני' מצא בגל ובכותל ישן" – עד כו. [נקודתיים] אם היה משכירו לאחרים, ורש"י ותוספות.

בענין של אמוריים הם

[ב] עי' בספר תורת חיים [הספר האחרון בקובץ] כה: ד"ה מפני שיכול. ולכאוי צ"ע מדוע מספק מותר לו לקחת את זה, ולמה לא נאמר להיפך שמספק עליו להחזיר לבעל הבית.
[ג] עי' בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] כה: ד"ה תנא מפני.

בענין דשתיך טפי

[ד] עי' בריטב"א הישנים [הריטב"א השני בקובץ] כו. ד"ה לא צריכא דשתיך טפי [הדיבור הראשון].
[ה] עי' ברמב"ם ספר נזיקין הלכות גזלה ואבדה פרק ט"ז הלכה ז'.
[ו] עי' בטור חו"מ סי' רס סעיף א', ובדרישה שם ד"ה וכתב הרמב"ם ז"ל והוא שימצאנו.

למה לא תקנה חצרו לבעל הכותל

[ז] להלן חמשה תירוצים מהראשונים, וצ"ב בכל תירוץ מה ההגיון והסברא בזה.
[ח] תירוץ א' – עי' תוס' ד"ה דשתיך.

[ט] תירוץ ב' – עי' רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבדה פרק ט"ז הלכה ח'.
[י] תירוץ ג' – עי' בהשגות הראב"ד על הרמב"ם שם.

[יא] תירוץ ד' – עי' ברא"ש פרק שני סי' ט' מתחילת הסימן עד הסימון [דף כו ע"א], ובפפולא חריפתא אות צ'.
[יב] תירוץ ה' – עי' בסמ"ע על השו"ע חו"מ סי' ר"ס ס"ק ב'. וצ"ב מה החילוק בין הפקר לבין אבידה.

למעיינים - חפץ שנאבד לאדם בביתו ונתייאש – האם מהני היאוש

[יג] עי' בספר דבר יעקב בסוגיתנו על התוספות ד"ה בכותל חדש [מובא במסגרת]

דבר יעקב

ו] בא"ד – וי"ל דאירי בשתיך דומיא דכותל ישן ומסתמא כבר בקשו בעלים ולא מצאו ונתייאשו אבל מחציו ולפנים של בעה"ב דאינו שוכח חפציו ימים רבים – כתבו רע"א [בחי' כא: ד"ה ולפ"ו] ותרוה"כ [סימן רסב ד"ה אבל] וחי' ר' מאיר שמחה [ד"ה אולם מתוס'] דמבואר בתוס' כאן דאף היכא שנאבד החפץ בביתו מהני יאוש, וזה דלא כרמב"ן שסובר שיאוש ברשות לא מהני. [וכן מוכיח רע"א מהתוס' להלן ד"ה וניל, עיין להלן אות יא]. ואמנם הרמב"ן, הרשב"א והר"ן כאן כתבו דאפי' התיאוש לא מהני יאוש לדבר הנמצא ברשותו.

דבר יעקב עמוד מס 66 בבא מציעא שטיינזווייז, יעקב בן דוב ואבא חודפס עיי' תבנת אוצר החכמה

והתוס' לשיטתם מפרשים [בב"ק סו.] דלא קונה ביאוש היכא דבאיסורא בא לידיה משום שכבר התחייב בהשבה כשבא לידו לפני יאוש. הטעם שיאוש ברשות לא מהני מבאר הנה"מ [סימן רנט-א] משום שאם מונח ברשותו לאו שמיה אבידה. ולכן הנה"מ מחלק שדוקא היכא שהחפץ נמצא ברשותו במקום המשתמר אינו יאוש, אבל אם נמצא במקום שאינו משתמר מהני יאוש אפי' נמצא בביתו. וכן מבואר בריטב"א [כה: ד"ה מצא]

דבר יעקב עמוד מס 66 בבא מציעא שטיינזווייז, יעקב בן דוב ואבא חודפס עיי' תבנת אוצר החכמה

שכתב דליכא יאוש לדבר שהוא בחצרו המשתמרת. בחי' ר' מאיר שמחה כתב הטעם שיאוש ברשות לא מהני משום שהוי יאוש בטעות ולכן כתב שדוקא היכא שמתיאוש בגלל הוא סבור שאינו ברשותו, ובאמת הוא ברשותו, אינו יאוש דהוי יאוש בטעות, אבל היכא שמתיאוש אע"פ שיועד שנמצא ברשותו

דבר יעקב עמוד מס 66 בבא מציעא שטיינזווייז, יעקב בן דוב ואבא חודפס עיי' תבנת אוצר החכמה

מודה הרמב"ן שהוי יאוש. וכ"כ הגרש"ש [סימן כ ד"ה ובוה].

דבר יעקב עמוד מס 67 בבא מציעא שטיינזווייז, יעקב בן דוב ואבא חודפס עיי' תבנת אוצר החכמה

להלכה

יד] עיי' בשו"ע חו"מ סי' רס סעיף א'.

טו] עיי' בספר חשוקי חמד בסוגיתנו [מובא במסגרת]

חשוקי חמד בסוגיתנו

שאלה וכתב הנה"מ [סק"ג] דדין זה הוא מהמרדכי, שכן תירץ את קושיית התוס', אולם הרמב"ם והרא"ש והתוס' לא סבירא להו סברא זו, דהא הרא"ש (שם פ"ב סימן ט) תירץ כיון שהגיע לחצירו קודם יאוש והוא יאוש שלא מדעת, והרמב"ם (פס"ז מגילה ה"ח) תירץ משום דהוה אבודה מכל אדם, וכן התוס' כתבו הטעם משום דיכול להיות שלא ימצאו. ועיי"ש שהעיקר תלוי כתירוצי התוס' אם היה יכול להימצא. ולכאורה לפי זה בעניננו שאין מצוי שיהיה בספה כסף, וזה נדיר שהספה תתפרק, והכסף יפול, לא הישיבה ולא ראש הישיבה זכו בזה, והכסף של הבחורים, אך יתכן שהכסף הוא של היורשים, שהרי ביורשים אין צריכים שחצירים יזכה להם, ומה שהיורשים נתייאשו מזה היינו יאוש בטעות, שאילו היו יורעים שיש שם כסף לא היו מתייאשים, והנה כתב הסמ"ע (סימן רס סק"ב) סברת רבינו ברוך ממגנצא, שביאוש אמרינן שאילו הוה ידע, לא היה מתייאש, וכתבו רע"א והנתיבות, שמכל הראשונים משמע שהם חולקים על סברא זו. וכתב במשפט שלום (סימן קצד סק"ב) שהפקר בטעות לא הוה הפקר, ויאוש בטעות הוה יאוש. וטעם החילוק כתב בשו"ת מהר"ם שיק (יד"ד סימן שצא הו"ד בשו"ת אפרקסתא דעניא ח"א סימן מח) דהרי כל יאוש הוי בטעות, דאילו ידע שימצאנה אדם לא הוי מיאש ואפילו הכי ילפינן מקרא דיאוש קונה, דכיון דהסיח דעתו ממנה ונסתלק זכותו, אפילו אם היה יודע לא הוה מסלק מ"מ כיון שסילק את עצמו יוכל כל אדם לזכות בו, עיי"ש. ולכן כיון שהיורשים נתייאשו, והישיבה לא זכתה, זכו בזה הבחורים.

הישיבה, ראש הישיבה תרם את הבית לישיבה, והנה הישיבה ביקשה מהיורשים של הזוג שיקחו את החפצים מהבית, והיורשים אמרו שאין להם מה לעשות עם זה, והישיבה יכולה לעשות עם זה מה שהם רוצים, הישיבה החליטה לזרוק את כל החפצים מהבית, וביקשה מכמה בחורים שיעזרו לה לפנות את הבית, הבחורים התנדבו בשמחה, והנה במהלך פינוי הספה, התפרקה הספה, ונשרו ממנה שטרות כסף ושעון זהב, שואלים הבחורים למי זה שייך לבחורים, לישיבה, או שמא ליורשים?

תשובה תנן בבבא מציעא דף כה ע"ב מצא בגל ובכותל ישן אלו שלו. ואמרינן בגמרא הטעם מפני שיכול לומר לו של אמוריים-הן, [ופריך] אטו אמורים מצנעי ישראל לא מצנעי? לא צריכא דשתיך. והקשו תוספות בדף כו ע"א (ד"ה דשתיך) וא"ת וליקני ליה חצירו לבעל הגל או לבעל הכותל, וי"ל דאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאו לעולם, כמו הכא שהוא מוצנע בעובי הכותל.

וכתב השו"ע (חו"מ סימן רסח סעיף ג) חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר. וכתב הרמ"א ואין חצירו קונה לו אלא ביודע במציאה או דאסיק אדעתיה, אבל בדבר שאינו רגיל לבא, אין חצירו קונה לו אע"פ שבאה מציאה לשם, ובא אחר ונטלה שם זכה, הואיל ולא ידע בעל החצר במציאה אשר שם קודם שזכה בה השני.

בס"ד. ברכת חיים, יום שלישי-רביעי, כ"ז-כ"ח בכסלו תשע"ג

בבא מציעא כו.

בענין ליזיל בתר בתרא

א] גמ' בבא מציעא כו. [נקודתיים] אם היה משכירו לאחרים – "ואזדא רב נחמן", ורש"י ותוספות.

מה עושים עם מטבעות עתיקים שנמצאו בהר הבית

ב] עיי' בספר חשוקי חמד להג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א בסוגיתנו [מובא במסגרת]

חשוקי חמד

שאלה לאחרונה פורסם שנמצא בחפירות שנעשו בהר הבית, מטבע של "מחצית השקל" ששימש בבית המקדש השני. וכפי הנראה, יש מקום גדול לומר שמדובר במטבע הכסף שבו שילמו אבותינו בימי הבית את החובה של מחצית השקל לצורך קרבנות ציבור. מה צריך לעשות עם המטבעות?

תשובה נאמר במסכת יומא (דף סו ע"א) אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה, ואם הקדיש והעריך והחרים, בהמה תיעקר, פירות כסות וכלים ידקבו, מעות וכלי מתכות יולין הנאה לים המלח, וכן מבואר בפסחים (דף כה ע"א) ובעבודה זרה (דף מג ע"ב) ופרש"י דכיון דהשתא ליכא בית המקדש, אתי בהו לידי תקלה דמתהני מהקדש ומעילה. ואם כן, אם היה ברור לנו שמטבע זה הוא של הקדש, היינו צריכים להשליכו לים

פירושים וביאורים בפשט הגמרא

בקושי הגמרא "ואמאי ליזיל בתר בתרא" – מי הוא הבתרא

[ג] עיי רש"י ד"ה הכא נמי.

[ד] עיי תוס' ד"ה וניזיל בתר בתרא.

[ה] עיי מהר"ם [הצמוד למהרש"א] ד"ה תוס' ד"ה וניזיל.

"והוא שעשאו פונדק לשלשה בני אדם, שמע מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפילו ברוב ישראל וכו'" – כמה אנשים צריך כדי

שיחשב מקום שהרבים מצויים בו

[ו] שיטה א - עיי ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] עמ' עא, ד"ה ופרכינן, וד"ה ופרקינן.

[ז] שיטה ב - עיי בשיטה מקובצת [בקובץ, עמ' רסד] ד"ה והראב"ד כתב, וד"ה וכתב הגליון.

[ח] וצ"ב במה נחלקו הריטב"א והראב"ד.

למעיינים - בתירוץ הגמרא כגון שעשאו פונדק לשלשה עובדי כוכבים – האם הכוונה בדוקא שלשה

[ט] שיטה א – עיי בשיטה מקובצת [בקובץ, עמ' רסד] ד"ה והראב"ד פירש[.].

[י] שיטה ב - עיי תוס' ד"ה לשלשה עובדי כוכבים.

[יא] בבאור דברי התוספות, עיי מהרש"א ד"ה בד"ה לג' כותים.

[יב] וצ"ב במה נחלקו הראב"ד והתוספות.

עיון בתוס' ד"ה לעולם מעשר

[יג] עיי בספר דבר יעקב בסוגיתנו מה שכתב בזה [מובא במסגרת]

דבר יעקב	
מביא הבית אפרים שדן היכא דאיכא בחנות טריפה בשר הרבה יותר מכל הט' חנויות כשרות האם שרי. ומביא מהחות דעת והכנסת יחזקאל והנו"ב שכתבו שאזלינן בתר רוב חנויות ולא בתר רוב בשר, ואפ' אם יש רוב בשר בחנות הטריפה שרי. ויש ראייה לדבריהם מדברי התוס' כאן שאזלינן בתר רוב לוקחין ולא בתר מיעוט מוכרין אע"פ שיש ביד המוכרין הרבה מעות.	יב] תד"ה לעולם מעשר-ואין לתלות דמן המוכרין נפלו וכבר מעות חולין הן שנתחללו על הבהמה דאזלינן בתר לוקחין דהווי רובא – לכאורה קשה נהי דלוקחין הוי רובא מ"מ ביד כל לוקח יש מעט מעות ובידי המוכרים נמצאים הרבה מעות. והנה השו"ע [יו"ד סימן קי-ג] פוסק ט' חנויות מוכרות בשר שחוטת ואחת מוכרת נבילה, נמצא בשר בשוק מותר דהולכים אחר הרוב. הפ"ת [סק"ב]

[יד] וצ"ב מה ההגיון בזה, ללכת לפי רוב חנויות ולא לפי רוב בשר.

להלכה

טו] עיי' בספר השבת אבידה כהלכה פרק ח' [מובא במסגרת]

ספר השבת אבידה כהלכה פרק ח'	
א. השוכר, או קונה דירה, ומצא בה אבידה, יש בזה כמה חילוקי דינים וכפי שיבואר להלן: (א) מצא במקום גלוי לעין - אם יש בו סימן י"א שחייב להכריז, וי"א שיתן לדיר שגר בדירה לפניו. וכשאין בו סימן לכל הדיעות נותן לדיר האחרון. (ב) מצא במקום שאינו גלוי לעין (כגון בבידעם),^א אם יש בו סימן י"א שמכריז, וי"א שהרי אלו שלו. וכשאין בו סימן הרי אלו שלו. (ג) מצא חפץ מוחבא היטב - (כגון בקופסאות התריס, תחת הבלטות) הרי אלו שלו, וי"א שבעל הדירה זוכה בזה.^ב ועיין בהערה.	ב. שכר דירה וגר בה יחד עם בעה"ב, ומצא שם אבידה שברור שאינה שייכת לבעה"ב, אם יש בה סימן חייב להכריז, ואפי' אם נראה שנמצאת שם זמן רב, ואם אין בה סימן הרי היא שלו.^א מצא אבידה בחדר בבית מלון ג. השוכר חדר בבית מלון וכיוצ"ב,^ב ומצא שם אבידה. אם יש בו סימן ישיבנו למי שגר שם אחרון, בתנאי שהוא ישראל^א, ואם אין בו סימן הרי אלו שלו.^ב וכל דוקא בבית מלון, שאין בעה"ב נכנס ויוצא בחדרים. אך בבתי הארחה קטנים שבעה"ב נכנס ויוצא בחדרים, כל המציאות שאין בהם סימן שייכים לבעה"ב^א, וביש בהם סימן בעה"ב חייב להכריז^ב.

הערות על ספר השבת אבידה כהלכה

^א ר"ס ב"ש ק"ס ק"א. ^ב נתה"מ שם סק"ו. דמסתבר שזה שלו ושכחו שם. ובנראה שנמצאת המציאה זמן רב, אפי' יש בה סימן, וזה בה האחרון שגר בדירה, כמבואר בש"ך ובנתה"מ שם. וכמו שנתבאר בס"ב רס"ב ס"ה, שבנמצא זמן רב וזכה המוצא, דמסתמא נתיאשו הבעלים, (עיי"ש בסמ"ע, וכבר ביארנו זאת לעיל בפרק ה' ס"א ובהערה), ומ"מ זה שגר כעת בדירה, ודאי אינו זוכה בה. ^ג ש"ר סי' ר"ס סוף ג', והטעם מבואר בנר"כ, שכל דיר העובד דירתו מחפש ובודק אם לא שכח שם איזה חפץ, ממילא ודאי שאין המציאה של הדיירים שגרו שם לפני האחרון, ומה דתלינן שהיא של האחרון, מבואר שם, שלא בדק האחרון כ"כ טוב, דחשב שלא יבואו אחרים לגור אחריו. וכ"כ בערוה"ש שם ס"ז, שהגם שלא ברור שהוא של האחרון, מ"מ מוטב לתלות באחרון, שהרי אין בו סימן, ואין תקנה בהכרח. ^ד בזה לכרע אין תולים בדייר האחרון, והטעם מבואר שם בש"ך, שמאחר ואינו גלוי לעין, אין לומר שבודקו הדיירים הקודמים ולא מצאו, דאולי לא בדקו גם במקום שאינו גלוי. ^ה ש"ך שם, ופשוט שאם יש סימן ניכר שהוא של שוכר מסויים (כגון ששם של אדם רשום על החפץ), א"צ להכריז וישיבנו לבעלים. ^ו דעת נתה"מ שם, וטעמו שודאי איכא יאוש בעלים, ועי' להלן הערה י' ובהערה הקודמת. ^ז שם. ^ח בש"ך שם בסופו וכ"כ בנתה"מ. והטעם דדבר הטמון היטב, אף שכולם בדקו את הבריקה שהזכירו בהערה ג', זה בדיקה סתמית, ובדיקה זו שכולם בדקו סביר לתלות שהחפץ של האחרון, וכנ"ל. אך בדיקה דנן אין לתלות שהחפץ של האחרון, כיון שאינה נמצאת ע"י בדיקה סתמית. ותלינן שכולם בדקו (גם האחרון) ומאחר ולא מצאו התנאי, והרי הוא של המוצא. ודע, שלפי המתבאר בס"ח רס"ח ס"ג וכנ"כ (ויבואר להלן בפרק י"ד	סעי' ג') אין אחד מהדיירים הקודמים זוכה בקנין חצר בחפץ הנ"ל, מאחר והיא טמונה, וקנין חצר הוא רק בדבר שיודע ממנו או עתיד לדעת ממנו, ואי לכך, גם בעל הדירה (המשכיר) לא זוכה בה כיון שגם הוא לא הי' עתיד לדעת ממציאה זו. ועי' בהערה הבאה. ^ט עיי' סימן שי"ג וסמ"ע סק"ה, ושמעתי מהגר"מ גרוס שליט"א שמאחר והרי מחלוקת ראשונים שלא הוכרעה נשאר ד"ו שני במח. ^י כל המבואר, הוא ע"פ מש"כ במחבר ובנר"כ, ופשוט הדבר שהשוכר דירה (ראשון) מבעה"ב ומצא טמון חפץ כר"ע ל"פ שהרי הוא של בעה"ב. בין יב"ס ובין אב"ס. כמו כן, הקונה דירה מקבל, ומצא שם חפץ, בין טמון ובין שאינו טמון, אם רוב הפועלים שעבדו בדירה הם גויים, אף ביב"ס דא"ש כמבואר לעיל בפרק ב' סעי' ג'. אולם אם מסופק, או שברור שרובם ישראל חייב להכריז. בעבר זמן רב שמונחים שם החפץ, אף ביב"ס דא"ש, י"א ש"ך שם מתוס' ב"מ דף כ"ו. ^{יב} לא דוקא בית מלון, דה"ה מושב זקנים, בית חולים וכדומה. ודברינו כאן רק במצא בחדר ששם, משא"כ אם מצא בבנין, שביארנו דינו להלן בפרק י"ד ס"ג. ^{יג} ש"ר סי' ר"ס ס"ג ובש"ך ריש סק"א. ודוקא ישראל, כמבואר בדברינו בריש פרק ב', עיי"ש, בסעיפים א' ב' ג'. ^{יד} שם, ובסמ"ע ס"ק י"ב. ואין זוכה בעה"ב בחפצים אלו וכדלהלן. ^{טו} עיי' בש"ך סי' ר"ס ס"ק י"ח וכו"ה ברמ"א סי' רס"ח ס"ג שאין לאדם קנין חצר אם אנשים נכנסים ויוצאים במקום ההוא. (עי' להלן פרק י"ד סעי' ג') דקנין חצר הוא רק במקום המשתמר ולכן אין בעה"ב זוכה בחפצים שנשארו בחדרים, מאחר ואינו משתמר. אך אם בעה"ב נכנס לחדרים (ומצוי רק בבתי הארחה קטנים), שוב מיקרי חצר משתמרת. וזוכה במציאות ששם, עיי"ש. והסכים לכל דבה"א אלו הגר"מ גרוס שליט"א, ובכזה"ג שפועלים מנקים את החדרים, אף בבית הארחה קטנים אינו זוכה בהם בעה"ב, שם.
---	--

טז] מה הדין אם לא השכיר לשלשה בני אדם אלא אִירַח שלשה בני אדם, עיי' בספר אבן הטוען בסוגיתנו [מובא במסגרת]

ספר אבן הטוען [להג"ר אברהם זאב מלר שליט"א] בסוגיתנו		
מתני', אם היה משכירו לאחרים. כמה דנקט תנא דמתני' הלשון ד"משכירו" לאחרים, אשר לכאורה לפי כל האוקימתות בגמרא אין זו הלכה בשכירות דווקא, דה"ה נמי בנותן רשות לשלשה בני אדם לדור בו אף דלא השכירה להם, יהא הדין שווה דמצא בתוך הבית יהא שלו, ולא מצאתי מי שעמד לדון בזה. אלא דיתכן דאיכא בזה חילוק להלכה, דהנה כמה דמדמי הגמרא עשאו פונדק לג' בני אדם לדין מוצא בסרטיא ופליטא גדולה, יעו' בחי' בענין היה משכירו לאחרים (אות ז'), דאף מיעוט אנשים כאשר לנים שם חשיב זה כמו סרטיא	שרבים עוברים שם (וכדאמרי') בדף כ"ד דגוי שהוא שומר על מקום אף שהוא יחידי משווה לה למקום זה כסרטיא גדולה שרוב עכו"ם עוברים שם), וי"ל דדוקא במקום שכור לו, שיש לו זכות בו, אמרינן דכי לן שם הוי יאוש בעלים דבדוק שם בכל חור שבבית, ומתייבא האוכר, משא"כ כאשר לא שכר מקום זה אלא קיבל רשות ללון שם, אין לינתו בבית זה גורמת ליאוש בעלים, ועייין. כרם זה חידוש להלכה, ואף שמתיישב בזה לשון מתניתין טפי, וגם מסברא יש לזה מקום כמשנת, מ"מ לא מצאתי שהפוסקים העלו חילוק זה, וצ"ע. עוד יש לעיין	ברם הלום חזינא, דכתוספתא בפירקין (הלכה ה') נאמרה הלכה זו דמתני' ולא הוזכר בה כלל לשון "שכירות", שכן ז"ל הברייתא, מצא בבית, אם שרו בו אורחין לפניו הרי אלו שלו, עכ"ל. ולא רק שלא הוזכר בה ענין "שכירות" אלא אדרבה לשון הברייתא הא קאי ב"אורחין", ומשמע דס"ל לברייתא זו דבכל גוונא דשרו בו אינשי שרי, (ויעוי"ש במנחת ביכורים דברייתא זו עצמה היינו המבואר במשנה אם היה משכירו לאחרים).

תוספת עיון

אדם שמתאש מחפץ שנמצא ברשותו, האם מועיל היאוש

[ז] עיי' בתוס' ד"ה וניזל בתר בתרא, שכתבו "דאין בעל הבית מתיאש מה שמפסיד בביתו כסבור שימצאו היום או למחר", ומשמע לכאורה שאם היה מתיאש מחפץ הנמצא בביתו, היה מועיל. [יח] עיי' בספר נתיבות המשפט סי' רנט ס"ק א' שדחה את הראיה [מובא במסגרת].

נתיבות המשפט ביאורים סימן רנט ס"ק א

מדברי התוס' בב"מ דף כו. בד"ה וניזל בתר בתרא וז"ל, ואין מתיאש ממנו כיון דאין נכרים אתו וכו'. משמע דאם שמענו דאייאש דמהני יאוש. ולפענ"ד נראה דכמו דגזילה מיקרי אינו ברשותו כמו כן אבידה, אמנם דוקא כשהיא מונחת במקום שאינו משתמר דהוי כהפקר לכל עובר ושב מיקרי האבידה שכבר יצאה מרשותו ומהני בה יאוש, אבל כשהיא במקום המשתמר מיקרי ברשותו ולא מהני בה היאוש, דלא ריבתה רחמנא יאוש רק גבי אבידה וזו לאו שמה אבידה, כמבואר בסימן ר"ס [סעיף י' בהג"ה] דכשמונחת במקום המשתמר לאו שמה אבידה, ואין ראייה מדברי התוס' דף כו. הנ"ל, דשם האבידה בחצר שאינה משתמרת, דלא מיבעיא בג' נכרים ודאי דמיקרי אינה משתמרת, אלא אפילו בג' ישראלים מכל מקום מיקרי אינה משתמרת, עיי"ש.

בבא מציעא כו. – כו: בענין ראה סלע שנפל משנים

[א] גמ' בבא מציעא כו. [שורה 2 מלמטה] "ואזדא רב נחמן לטעמיה" – כו: [שורה 9] "אמר רבא האי דאמרת בשלשה", ורש"י.

מה בדיוק היה הסיפור של "ראה סלע שנפל משנים"

[ב] שיטה 1 – ע"י תוס' ד"ה שנפל משנים, שכתב "ששניהם בקשו יחד", ועוד כתב "שלא היה שם אחר כי אם הוא".

[ג] שיטה 2 – ע"י דברי הגרש"י אויערבאך זצ"ל בדעת רש"י [מובא בספר השבת אבידה כהלכה עמ' קנד].

הגרש"י אויערבאך זצ"ל מובא בספר השבת אבידה כהלכה עמ' קנד

ראה סלע לרש"י נ"ל הציור באופן כזה כגון שראה מרחוק איך ב' אנשים יושבים על אבן אחת וסופרים כסף ונתגלגל מאחד מהם סלע וזה שראה חשב שמסתמא הרגישו בכך ולכן אינו עושה שום עכירה בזה שלא הגביהו להתזירו, אולם למעשה לא הרגישו	וא"כ אכן תלינן דמיד כשהלכו מסתמא הרגיש זה שחסר לו וחזרו שניהם לחפש, וכיון שכן הוא מסתמא לא מתייאש כי יתבע את חבירו הואיל וישבו יחד בשעה שספרו, משא"כ בג'. כל זה לרש"י, משא"כ לתוס' הרי מיירי שממש ראה אותם מרחוק איך שהם	מחפשים, אולם לרש"י א"א לומר כן שהרי רש"י תולה דין זה בדר' יצחק שאדם עשוי למשמש בכיסו, דו"ק היטב. כתבנו כל זה דאל"כ למה לא מתייאש הרי אפי' אם יודה שמצא יכול לומר לו דאין זה שלו כיון שהוא סלע שא"ב סימן.
---	---	---

[ד] שיטה 3 – ע"י ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] כה: ד"ה דאמר רב נחמן.

"נקיטנא ליה ואמינא ליה אנת הוא דשקליתיה" – איך הוא מתכנן להוציא ממנו את הכסף

[ה] שיטה 1 – ע"י שבועה – ע"י רש"י ד"ה נקיטנא ליה.

[ו] שיטה 2 – ע"י ביוש – ע"י תוספות ד"ה שנפל משנים.

[ז] שיטה 3 – ע"י תפיסת חפצים – ע"י ברא"ש פרק שני סי' ט' מ"כ ע"ב] אמר רבה ראה סלע" – עד "מאחר שברור לו שזה לקחה".

עיון בשיטת תוספות

[ח] תוספות כתבו "ואינו מתיאש לעולם", וצ"ע הרי לאחר שכבר ביישו ברבים אז כבר עליו להתיאש. וע"י שיטה מקובצת כו: [עמ' רסה בקובץ] ד"ה כתוב בתוספות יחזירנה.

[ט] תוספות כתבו "יחזירנה לי כשאביישנו ברבים", וצ"ע (1) איך מותר להלבין פני חברו ברבים בשביל כסף. (2) ובפרט כאן שאין לו ידיעה ודאית שחבר שלו לקח, רק השערה.

[י] וע"י בחפץ חיים הלכות רכילות כלל ו' סעיף ט', ובבאר מים חיים ס"ק כ', ובפרט בקטע האחרון שכתב "ולענין לגנותו בדברים מחמת דברים הניכרים צ"ע גדול".

[יא] ע"י בספר "עלי באר" על החפץ חיים שם [להג"ר שלמה רוזנר שליט"א], שהביא ראיה מסוגיתנו [מובא במסגרת].

ספר עלי באר על החפץ חיים רכילות כלל ו' סעיף ט'

כשאביישנו ברבים ואוכיח לו שמצאו עכ"ל. הרי שהותר לו לבייש את חבירו ברבים מחמת דברים הניכרים שחבירו לקחה, ואין לומר שיביישנו שלא כדין. דזה לא היה גורם למוצא לחשוב שלא יתיאש המאבד כיון שיוכל לביישו שלא מן הדין. אלא ודאי הוא מן הדין שמותר לביישו מחמת אומדנא-דמוכח. ולפיכך סובר המוצא, שהמאבד לא יתיאש. ועיין בסמ"ע בחו"מ סי' ע"ה ס"ק מ"ט מה שהוכיח מדברי הרא"ש על גמ' הנ"ל.	ט. ס"ק כ': ולענין לגנותו בדברים מחמת דברים הניכרים צ"ע גדול. עכ"ל הח"ח. ויש להקשות על דברי הח"ח שאסר להונות מחמת דברים הניכרים, דמדברי התוס' בב"מ כו: בד"ה נפל משנים: שכתבו בסלע שנפל משנים שאינו מתיאש לעולם, ומיירי ששניהם בקשו יחד קודם שבא המוצא. וסבור המאבד שודאי חבירו לקחה כשבקשה עמו, ואינו מתיאש לעולם שמחשב יחזירנה לי [ב] ויל"ע איך יתיר החפץ חיים את הראיה מסוגיתנו.
--	---

למעיינים – עיון בשיטת הרא"ש

[ג] לכאוי יל"ע איך מותר לו לתפוס חפץ מחברו בחובו, והרי בכלל לא בטוח שחברו לקח לו את זה.

[ד] ע"י בשו"ע חו"מ חלק ב' סי' ע"ה סעיף יז עם הרמ"א, ובסמ"ע ס"ק מ"ט, ובש"ך ס"ק ס"ד.

עיון בשיטת רש"י

[טו] ע"י ברמב"ם ספר משפטים הלכות טוען ונטען פרק א' הלכה ז' ובמגיד משנה שם.

[טז] ולכאוי צ"ע כיון שהרמב"ם הוכיח מגמרא מפורשת שאין משביעין על טענת ספק, מדוע רש"י סובר שיכול להשביענו מספק.

[יז] וע"י מאירי כו: ד"ה שנים שהיו הולכים.

למעיינים – שיטות נוספות איך הוא מתכנן להוציא ממנו את הכסף

[יח] שיטה 4 – ע"י נמוקי יוסף דף יד. מדפי הרי"ף, ד"ה ג' כותים.

[יט] שיטה 5 – ע"י בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ, עמ' עב] ד"ה והא דאמרין מימר אמר. והנה לכאוי הפירוש של הריטב"א הוא הכי משמע מפשט לשון הגמ', שכתבה "נקיטנא ליה ואמינא ליה", וצ"ע מדוע כל הראשונים לא פירשו כך.

להלכה

[כ] ע"י שו"ע חו"מ סי' רס"ב סעיף ד'.

[כא] ויל"ע במקרה שהשו"ע כתב יהא מונח, מדוע שלא ישאל אותם של מי זה ואולי הם יודו על האמת.

[כא] למעיינים – ע"י גם בש"ך ס"ק ד'.

בבא מציעא כו: בענין ראה סלע שנפל משלשה

[א] גמ' בבא מציעא כו : [שורה 9] "אמר רבא האי דאמרת בשלשה" – עד "ואמר רבא ראה סלע שנפלה", ורש"י, ותוספות.

מדוע בחפץ של שלשה שותפים אין יאוש

[ב] שיטה 1 - ע"י רש"י ד"ה אימור שותפי נינהו.

[ג] שיטה 2 - ע"י שיטה מקובצת [עמ' רסז בקובץ] ד"ה וזה לשון תוספות שאנ"ץ.

[ד] האם תוכל למצוא נפקא-מינות לדינא בין פירוש רש"י לפירוש ר"ת.

מה הדין בפרוטה שנפלה משלשה

[ה] שיטה 1 - ע"י שיטה מקובצת [עמ' רסז בקובץ] ד"ה איכא דאמרי אמר רבא [השני], וד"ה וכן כתבו הרשב"א.

[ו] שיטה 2 - ע"י מאירי ד"ה נפל לאחד משלשה.

[ז] ולכאוי צ"ע לפי דברי המאירי, מדוע הגמרא לא כתבה לנו חידוש יותר גדול, שאפילו פרוטה אחת משלשה שותפים צריך להחזיר, ויל"ע.

להלכה

[ח] ע"י בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] בסוף ד"ה איכא דאמרי אפילו, מהמילים : "ואגב אורחין" - עד סוף הקטע.

[ט] ע"י שו"ע סי' רסב סעיף ב.

[י] כסף שנפלט מכספומט - ע"י בספר בנין אריאל להג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א עמ' 198 [מובא במסגרת]

בנין אריאל

שאלה:	תשובה:
אדם שהכניס את כרטיס מגנטי למכשיר הכספומט הקבוע בבנק והקיש את מספרו הסודי, וביקש להוציא סך 500 ₪ אך מכשיר הכספומט פלט סך 800 ₪, ובחשבונו נרשם הוצאה של סך 500 ₪ בלבד. ברור שסך 300 ₪ הנותרים הם טעות במחשב הבנק, האם יכול הלקוח לקחת את 300 ₪ הנותרים או עליו להחזירם לבנק?	מעיקר הדין נראה שיכול לקחת את סכום הכסף העודף שיצא בטעות (סך 300 ₪) לעצמו, כיון שהבנק שייך להרבה בעלי מניות וממילא סכום הכסף שיצא בטעות אין בו שום פרוטה לכל בעל מניות בבנק, ולכן פטור מלהחזיר. (אבל בבנק ששייך לבעל בית אחד, ודאי שיש שום פרוטה לאותו בעל – הבית וחייב להחזיר), אבל למעשה צ"ע לדינא.
מקורות: עיין במסכת ב"מ דף כ"ו ע"ב: "אמר רבא האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה שום פרוטה לכל חד וחד אבל אית ביה שום פרוטה לכל חד וחד חייב להחזיר". ועיין בשו"ע חו"מ סימן רס"ב סעיף ב': "אפילו אבידה ששוה הרבה אם היא של שותפים הרבה שאין מגיע לכל אחד שום פרוטה אינו חייב להחזירו בד"א שידוע שהם שותפים בו..." ועיין בספר מחנה אפרים הלכות גזילה סימן א': שכתב בתחילה "כתבו רבותינו הראשונים ז"ל דאסור לגזול אפילו כל שהוא דין	תורה, ומ"מ אינו מחוייב להשיבו..." אבל בסוף דבריו כתב "הן אמת דבפ' הגוזל קמא דף ק"ג אמתניתין דמחל לו חוץ מפחות משהו פרוטה בקרן. א"צ להוליכו אחריו, ופירש רש"י אלא יניחנו שם ויבואו הבעלים ויטלו את שלו, משמע מהכא דאפילו פחות משהו פרוטה כל שלא מחלו הבעלים, הרי הוא של בעלים במקום שהוא..." מוכח מדבריו שאבידה שאין בה שום פרוטה ולא נודע לבעלים ונתייאש, אין המוצא זוכה בה אלא הרי היא כמונחת בקרקע...

[יא] ע"י בקובץ בית אהרן וישראל גליון צו [מובא במסגרת]

קובץ בית אהרן וישראל גליון צו

בענין השבת אבידה של שותפין ובית הכנסת

ראיתי להעיר כמה שמצוי בזמנינו שמוצא סדור או כל ספר השייכים לביהכ"נ שכונתי, דלכאורה אין מוטלת עליו מצות השבת אבידה לקחתו ממקום שמונח ולהשיבו לביהכ"נ, דהא מכאור בגמרא (ב"מ דף כו, א) וכן נפסק בשו"ע (סימן רס"ב ס"ב), "אפילו אבידה ששוה הרבה אם היא של שותפים הרבה שאין מגיע לכל אחד שום פרוטה אינו חייב להחזירו", וא"כ ביהכ"נ ששייך לכלל תושבי השכונה הרי כל ספר שותפים בו כל המתפללים, וליכא שו"פ לכל חד, וליכא ביה מצות השבת אבידה, ואף דאיכא גבאי וגובר לביהכ"נ, הרי הוא אינו בעלי הביהכ"נ והספרים, אלא גובר וממונה עליהם, וא"כ לא מהני הא שעצם הספר שו"פ, כיון דהכל שותפים בו.

(ועיין ביה"ל סימן י"ד ס"ג ד"ה שאלה וכו') שהביא מהדה"ח דצריך לברך על טלית של קהל כיון דאדעתיה דהכי קנוהו מתחילה שכל מי שלובשו יהא שלו, ותמה הביה"ל "למה צריך לזה הלא הא"ר כתב דהוי כטלית של שותפין דנתבאר בס"ה דחייבת וכו' ואולי טעם הדה"ח דפעמים העיר גדולה מאד ולא ימטי שום פרוטה לכל חד וכו'"). אמנם מסתבר דלפנים משורת הדין ראוי שלא להתעלם מהאבידה אלא להשיב הספר לבעליו - הביהכ"נ, וצ"ע, ובשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א מוסרים שיש חיוב השבת אבידה בזה ויל"ד.

צבי אלכוביץ

יב) לכאוף לפי דבריו כל אדם שהזיק רכוש ציבורי או שגזל מקופה ציבורית, יתכן שיהיה פטור כי אין שוה פרוטה לכל נגזל, ויל"ע.

- המשך בעמוד הבא -
"אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה" – איך אדם יכול למחול לשותפו על חפץ בעין

יג) ע"י בספר אבן הטוען בסוגיין [להג"ר אברהם זאב מלר שליט"א] [מובא במסגרת].

אבן הטוען		
מחילה של שותף	תשובת הרא"ש ומהרי"ק (שורש צ"ד) דלשון "מחילה" אינו שייך אלא במעות שחייב לו, אבל אם היה לו חפץ ביד חברו ואמר ליה מחול לך אינו כלום, עיי"ש. וקשה על זה מהא דמכורא בסוגי' דמהני מחילת אחד מן השותפין	על חלקו שהוא חפץ בעין, ובפרט לשיטת הראשונים בשמ"ק כאן דה"מחילה" דסוגי' היא שמוחל זה שנפלה ממנו לאחר הנפילה, קשה באיזה קנין יקנה חלקו בחפץ לשותפין.

יד) ע"י שיעורי רבי שמואל רוזובסקי בבא מציעא סי' לו [מובא במסגרת]

שיעורי רבי שמואל ב"מ סי' לו		
עוד צ"ב כיצד הקנה השותף את המטבע לחבירו, דע"כ לשון הגמרא "אחולי אחליה" לאו דוקא דהא ל"מ מחילה על דבר שבעין, ולכאורה צ"ל דהקנה לו באחד מדרכי הקנינים, או י"ל כמש"כ בספר שער משפט (סימן ער"ה סק"א) להסתפק בדין שותפין שהפקיר האחד את חלקו, אם שותפו זכה מיד בחלקו בלא מעשה קנין, או דדינו כאדם אחר שבה לזכות דבעי מעשה קנין כדי לזכות, וגם אדם אחר יוכל להקדימו ולזכות ע"ש. ובאמת הך סברא דיוכה בלא קנין הוא חידוש	גדול, דבשלמא אם גדר שותפות הוא לכל אחד יש חלק בכל השותפות, היה מקום לומר דבהפקיר האחד את חלקו נעשה ממילא של חברו, אבל באמת הגדר בשותפות הוא דלכ"א יש רק חלק, א"כ מהכ"ת דיוכה בלא קנין בחלק חבירו. ג"כ, איכרא דבשע"מ משמע דאין הגדר דנהיה ממילא של השותף, אלא זהו מעין זכיה ורק	דלא בעיא מעשה קנין, דע"י הדין שותפות שיש לו בדבר קודם הוא לזכות אף בלא מעשה קנין, וחשיב כזכיה עם מעשה קנין. (ואפשר דמהני הך זכיה אף בלי כוונה לזכות). אמנם גם זה הוא חידוש גדול דהדין שותפות מזכה בלא קנין, עכ"פ כ"כ השע"מ, ולפי צד זה של השע"מ אפשר ליישב דהכא מיירי בהפקיר השותף האחד את חלקו ושפיר זכה השני בחלקו בלא מעשה קנין.

דינים נוספים בפרוטה של שותפים

טו) ע"י בשו"ע חו"מ חלק א' סי' ו' סעיף א'.

טז) ע"י בברכי יוסף להחיד"א על שו"ע חו"מ סי' ו' סעיף ו' [מובא במסגרת]

ברכי יוסף להחיד"א		
והרב הלבוש סי' רס"ב דין ב' כתב דטעם אבידת השותפין שאין בה ש"פ לכל אחד דאינו חייב להחזיר היינו משום דאע"ג דומצאתה איכא אשר תאבד לכל אחד ליכא ע"ש ולפי טעם זה היה אפשר לישב הא דמצינא דשאני התם דכתב רחמנא אשר תאבד ממנו דיהיה ש"פ לכל אחד אבל לא ראיתי טעם זה לא בש"ס ולא בפוסקים	אנ"ד שאני הכא דממון א' הוא העסק השותפות וכחד גברא חשיבי וב"ד נזקקין להם: ולכאוף יש להביא ראיה, מהמבואר במציעא דף כ"ו ע"ב בראה שנפל משלשה אמר רבא הא דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה ש"פ לכל חד וחד אבל אי אית ביה ש"פ לכל חד חייב להחזיר מ"ט אימור שותפי נינהו ולא מייאשו ופירשו רש"י והתוס' דכי לית ביה ש"פ לכל חד א"צ להחזיר דאף אם שלשתן שותפין אין כאן כדי השבה לכל חד	ו יש להסתפק אם שני שותפין תבעו לאיש אחד דחייב להם ממון השותפות שוה פרוטה אי בית דין נזקקין לדין זה מי אמרינן דלפי האמת חובת גברא לכל אחד מהשני שותפין חצי פרוטה ונמצאו דהוא דין חצי פרוטה לכל אחד ואין ב"ד נזקקין לו מידי דהוה אשני אנשים דעלמא דכל חד טוען מאיש אחד חצי פרוטה ויבואו שניהם לב"ד לתבוע מהאיש ההוא כל חד חצי פרוטה דודאי אין ב"ד נזקקין להם כיון דכל א' חצי פרוטה הוא תובע וה"ה נימא בשני שותפין נמי

יז) להבנת דברי הלבוש, ע"י בגמ' לקמן כז. "תנו רבנן אשר תאבד פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה, רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה".

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, ז' במבט תשע"ג

בבא מציעא כו:
בענין האיסורים שעובר מי שלא מחזיר

א) גמ' בבא מציעא כו: "ואמר רבא ראה סלע שנפלה" – עד "אמר רבא האי מאן דחזי דנפל זוזי", ורש"י, ותוספות.

פסוקי השבת אבדה בתורה

ב) ע"י בחומש דברים פרק כב פסוק א-ג, וברש"י שם.

ג] עיי בחומש שמות פרק כג פסוק ד'.
ד] ולכאוי צ"ע מדוע כתבה התורה את המצוה פעמיים, ומדוע חילקה אותה לשני חומשים שונים.

חידוש דין מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל

ה] עיי בספר השבת אבידה כהלכה עמ' קנז בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל [מובא במסגרת]

השבת אבידה כהלכה עמ' קנז בשם הגרש"ז א		
והחזירה לבעלים, מ"מ כרגע שהתעלם והלך שפיר עבר בלאו, ורק אח"כ הוא מקיים מצוה, דא"כ יתכן דכמו"כ כל הזמן של לפני יאוש, אך אם עומד וחושב להגביה או להתעלם, אע"ג	שהחליט לרגע להתעלם, מ"מ כל שלמעשה היתה עינו פקוחה על האבידה, ואפי' חשב גם לגזולה, אבל כיון שסו"ס לא נעלמה ממנו האבידה והגביהה ע"מ להחזירה לא עבר כלום.	התעלם מאבידה ואח"כ חזר ולקחה להשיבה חושבני שאם אחד ראה אבידה והתעלם והלך משם, ואע"ג שלאחר יום או יומיים שוב ראה את האבידה,

ו] עיי חשוקי חמד להג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א בסוגיתנו

חשוקי חמד בסוגיתנו	
צריך אובל פיקוח נפש, מה עדיף לקחת אבידה עם סימנים, או לגזול? שאלה אדם שזוקק לגזול עבור פיקוח נפש חברו, ולפניו ב' אפשרויות, או להכנס לבית חברו ולגזול, או להרים אבידה שבעליה עדיין לא נתייאר, ויש לה סימנים, מה יעדיף? תשובה לכאורה יש להעדיף את הגזילה מבית חברו, כי בזה עובר רק על לאו של לא תגזול, ואילו המרים את המציאה על מנת לגזולה, עובר גם על עשה דהשב תשיבם, וגם על לאו של לא תוכל להתעלם, וזאת בנוסף ללאו דגזילה. כמבואר בבבא מציעא דף כו ע"ב ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש על מנת לגזולה, עובר בכולן משום 'לא תגזול' ומשום 'השב תשיבם' ומשום 'לא תוכל להתעלם', ועוד מסיבה נוספת עליו להעדיף את הגזילה מבית חברו כי בזה יוכל לתקן על ידי ששיב, דאילו את הלאו דלא	תוכל להתעלם אי אפשר לתקן, כמבואר בגמרא דאם החזירה לאחר יאוש, מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה. ונראה שיעדיף להרים את האבידה, ולא לגזול, כי אם יטול את האבידה גם לא יעבור כי אם על לאו דגזילה, והוא משום דהנוטלה על מנת להציל בה את הנפש, אין כאן מצות 'השב תשיבם' דאדרבה מקיים הוא השב תשיבם בהשבת הנפש, שגם הוא בכלל השב תשיבם שנאמר 'והשבותו לו', לרבות השבת גופו, וגם לא תוכל להתעלם נאמר על המתעלם ולא מציל את חברו, כמבואר בסנהדרין (דף עג ע"א) ואדרבה אם ישיב את האבידה לבעליה יעבור על לא תוכל להתעלם ועל לא תעמוד על דם רעך. וכן נראה שמצות השבה ולא תוכל להתעלם, הותרה במקום פיקוח נפש, כי במקום הצלת חיים לא אמרה תורה להשיב לבעלים את ממונו, וא"כ עדיף ליטול אבידה מלגזול. דאבידה השבתה היא מצוה בקום ועשה והתורה פטרתו.

ראה סלע שנפלה – האם מדובר עם סימן או בלי סימן

ז] עיי תוספות רבינו פרץ [בקובץ מפרשים עמ' כט] ד"ה ראה סלע. וצ"ב במה נחלק עם רש"י.

המחזיר אבידה לאחר יאוש האם תיקן את העבירה שעבר על "השב תשיבם"

ח] שיטה 1 – עיי תוס' ד"ה מתנה בעלמא.

ט] שיטה 2 – עיי ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה כתוב במקצת נוסחאות.

י] ויל"ע במה נחלקו התוס' והריטב"א.

למעיינים - נטלה לפני יאוש וכו' עובר משום השב תשיבם – ביאור הלשון

יא] עיי ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] עמ' עג קטע אחרון, ד"ה נטלה לפני יאוש. [הערה: מה שכתב הריטב"א "בבא בתרא" אין הכוונה למסכת בבא בתרא, אלא ל"בבא" הקטע האחרון של הגמרא].

להלכה

יב] עיי שו"ע חו"מ סי' רנט סעיף א'.

יג] מתי צריך לקיים והשיב את הגזולה, עיי במשנ"ב חלק ו', סי' תר"ו, בשער הציון סי"ק ב.

למה עובר בלא תגזול ולא בלא תגנוב

יד] עיי בדבר יעקב בסוגיתנו [מובא במסגרת]

דבר יעקב	
יא] ואמר רבא ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש ע"מ לגזולה עובר בכולן משום לא תגזול – בש"י ר' שמואל [סימן לח] מביא דמקשים העולם [וכן מקשה האמרי משה סימן לד-ד] אמאי קאמר עובר בלא תגזול ולא קאמר עובר בלא תגנוב, שהרי גניבה הוי בלי ידיעת הבעלים והכא הבעלים אינם יודעים מהגניבה, ונ"מ שיהיה חייב בכפל. האמרי משה [סימן לד] והאבן האזל [גזו"א יד-ו] והפרי יצחק [ח"א סימן מז ד"ה מיהו] והדבר	[סימן לד-ד] דנים האם לאבידה יש דין אינו ברשותו שאינו יכול להקדישו, האם דמי לגזילה שהוי אינו ברשות הבעלים או דשאני גזילה שיש לגזול קניני גזילה בחפץ. הריטב"א [ד"ה עובר וכן להלן לד.] סובר שמיקרי ברשותו. גם האו"ש [גניבה ג-ב] כתב דמיקרי ברשותו. הנה"מ [סימן רנט-א] סובר שאם האבידה מונחת במקום שאינו משומר הוי אינו ברשותו. האמרי"מ סובר שכל אבידה הוי אינו

בבא מציעא כו: בענין הרואה מטבע שנפלה לחול

א[גמ' בבא מציעא כו : מ-7 שורות לפני המשנה]"אמר רבא האי מאן דחזי דנפל זוזי" – עד המשנה, ורש"י.

גירסת הגר"א

ב[עי' בהגהות הגר"א על הגמ' אות א'. ויל"ע מה החילוק.

ג[ועי' בספר אבן הטוען בסוגיתנו [להג"ר אברהם זאב מלר שליט"א] מה שכתב בזה, [מובא במסגרת], וצ"ע.

אבן הטוען		
למצא ע"י חיפוש מה שנפל מאינש אחרינא, אחר דעל זוז שלו שנפל שם אינו מחפש כלל, אלא מתיימש ותולה דודאי לא ימצאו שם, כן נ"ל בהבנת דברי הגר"א בהגהה כאן. –	שמונחים שם, ואילו "ומשכח" פירושו – רק שתולה שכודאי במקום זה נמצאים חפצים נוספים, אך אינו הולך בדעה ברורה שימצא איזה חפץ ע"י חיפוש, ונקט הגר"א דבהכרח צ"ל כגירסא השניה, מפני שלא מסתבר שתולה	בהגהות הגר"א (אות א'), "ומשכח(נא), אותיות נא ממלת ומשכחנא מוקפים", עכ"ל. ביאור הדברים, שיש הבדל בפשט בין ב' הגירסאות, ד"משכחנא" פירושו שתולה שע"י חיפוש ימצא לבסוף אחד מן החפצים

האם חול דינו כזוטו של ים

ד[שיטה 1 - עי' בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ, עמ' עד] ד"ה והא דאמרינן מימר אמר.

ה[עי' בשיטה מקובצת [עמ' רע] ד"ה וכתוב בשטה.

ו[שיטה 2 – עי' ברמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבדה פרק י"ד הלכה ט', שכתב "מפני שאין בו סימן". ומוכח שאינו מדין זוטו של ים, דעי' בגמ' כא : שורה 8 מלמעלה] "בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר אע"ג דאית ביה סימן רחמנא שרייה".

עיון בשיטת הרמב"ם

ז[ויל"ע לפי הרמב"ם אם זה לא זוטו של ים, מדוע המוצא אינו חייב להחזיר.

ח[ועי' ברשב"א דף כא : ד"ה זוטו של ים, מ"והא נמי דאמרינן לקמן אמר רבא האי מאן דחזייה לחבריה" – עד סוף הקטע.

ט[ולכאוי צ"ע ברשב"א, שהרי זוטו של ים הוא דין הנלמד מדאורייתא כמבואר בגמ' כב : דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל וכו', ומה שיידך לומר על מטבע בחול שזה חצי זוטו של ים או רבע זוטו של ים.

מה הדין אם זה נפל בעפר ולא בחול

י[שיטה 1 - עי' ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ, עי' עד] ד"ה ואמר רבא האי מאן דחזייה לחבריה.

יא[שיטה 2 - עי' רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבדה פרק י"ד הלכה ט'

יב[ולכאוי מחלוקת זו תלויה במחלוקת הקודמת.

מה הדין אם המאבד אומר במפורש שהוא מחפש את המטבע שלו ולא של אחרים

יג[עי' שיטה מקובצת [עמ' רע בקובץ] ד"ה אבל הריצב"ש כתב.

יד[ולכאוי זה תלוי במחלוקת הקודמת.

להלכה

טו[עי' בשו"ע חו"מ סי' רסב סעיף יד, ובסמ"ע ס"ק כ"ט.

טז[עי' בספר פתחי חושן אבידה ומציאה פרק ב' בשם שו"ת שדה הארץ [מובא במסגרת]

פתחי חושן להג"ר יעקב בלויא שליט"א פרק ב'	
לא תלינן באחרים שהוא ספק, ואצל זה הוא ודאי. בשו"ת שדה הארץ חו"מ סימן יב דין בראובן ושמעון שנתפזרו להם מטבעות בתוך העפר, וחיפש ראובן ומצא חלק מהם, ושמעון חובע חלקו ורוצה לשלם לו שכר טרחו, והביא דברי הרמב"ם והש"ם שבעפר ה"ל כנפל לים, וא"כ זכה ראובן בכל מה שמצא, אלא שמדייק מלשון הטור שכתב שמותר לו לכתחלה ליטלנו, ואילו מדברי הגמרא משמע דא"נ אם מצאה הרי היא שלו, אבל שיהא מותר לכתחלה להניח חבירו מחפש בחול, ואפילו אינו מחפש עדיין, מנ"ל שמותר לקחתו מיד, שמה יחפש האובד וימצאו, ואע"פ שהפוסקים דימוהו לזוטו של ים שכן התורה נעשה הפקר מיד וא"כ אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד, מצינו שגם	בדאורייתא יש לחלק (עי' שו"ח כללים מערכת ד סימן טז ובפאת השדה שם כלל ג), אלא שהוקשה לו שמדברי הש"ם בשם הריצב"ש משמע שאם אמר שאינו מתיימש לא זכה המוצא, ואילו בזוטו של ים אפילו עומד וצווח שאינו מתיימש לא מהני. והעלה שם דלא מיבעיא אם לא מצא ראובן כל מעותיו, ודאי שאינו צריך ליתן לשמעון ממה שמצא, אלא אפילו מצא יותר ממה שנתפזר לו, והרי בודאי יש בהם גם מטבעות של שמעון, ולא מיבעיא כשמעון ישב ולא חיפש, אלא אפילו התחיל גם הוא לחפש, זכה ראובן בכל מה שמצא, ועי"ש שדן באם היו שותפים אם יכול לומר שהציל לעצמו.

יז[למעיינים – עי' בפרישה סי' רסב ס"ק י"א.

יח[ועי' בספר פתחי חושן אבידה ומציאה להג"ר יעקב בלויא שליט"א פרק ב' שביאר דבריו [מובא במסגרת]

פתחי חושן אבידה ומציאה פרק ב'	
להחזיר לו. וכתב הפרישה ס"ק יא וז"ל, ומ"מ מהאי טעמא לחוד דשמא של אחרים הוא היה אסור לקחתו, כיון שמזה ודאי נפל ומאחרים הוא ספק, מש"ה הוצרך לטעם שודאי נתיימש, ע"כ, ונראה כוונתו שהוקשה לו דממ"נ אם יש לתלות שגם מאחר נפל, אפילו אם נאמר שזה שמחפש אינו מתיימש, מי יאמר שממנו נפל סלע זה, שמא של אחר הוא, וע"ז תירץ שלגבי ההיתר למוצא ליקחנו לא תלינן באחרים שהוא ספק, ואצל זה הוא ודאי. בשו"ת שדה הארץ חו"מ סימן יב דין	

בבא מציעא כו: בענין מצא בחנות ולפני שולחני

[א] בבא מציעא כו: מתני' מצא בחנות – עד סוף העמוד "הלוקח פירות מחבירו", ורש"י.

מדוע אין בעל החנות קונה את המציאה בקנין חצר

- [ב] תירוצ' 1 – ע"י תוס' כו. ד"ה דשתיך.
[ג] תירוצ' 2 – ע"י ברמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבדה פרק טז הלכה ד.
[ד] תירוצ' 3 – ע"י בהשגות הראב"ד על הרמב"ם שם.
[ה] ויש לבאר את המחלוקת והנפקא-מינה בין התירוצים השונים.

האם מדובר במעות עם סימן או בלי סימן

- [ו] שיטה 1 - ע"י רש"י ד"ה מצא בחנות, וד"ה אמר רבי אלעזר.
[ז] שיטה 2 - ע"י תוספות ד"ה אפילו צרורין.
[ח] שיטה 3 - ע"י ברא"ש פרק אלו מציאות סי' י' [עד "לא קניא ליה חצירו" – נקודתיים].
[ט] ויל"ע בהבנת מחלוקת הראשונים הנ"ל.

מחלוקת ראשונים בדין המוצא בחנות על התיבה

- [י] ע"י בטור חו"מ סי' רס סעיף ה', ובית יוסף שם ד"ה ומ"ש ואינו נראה כך מתוך הגמרא.
[יא] וצ"ב בהבנת מחלוקתם.

להלכה

[יב] ע"י בשו"ע חו"מ סי' רס סעיף ה'.

[יג] ע"י חשוקי חמד להגר"י זילברשטיין שליט"א בסוגיתנו [מובא במסגרת]

חשוקי חמד בסוגין	
שאלה	לבעל החנות במצא בחנות משום דקיי"ל כאב"י דיאוש שלא מדעת לא קונה, כיון שקודם יאוש באת לחצרו שוב אינו קונה. לפי טעם זה לא קנה בעל החנות ואפילו אם הוא משתמר, אבל לפי טעם הש"ך (סימן רס ס"ק יח) שכתב דחצרו לא קנה משום דלא סמכא דעתיה כיון דרבים נכנסים, ובענינו כיון שאין הרבים מצויים ויכול לעכב מיד מי שיטלנו בלי רשותו יזכה בו בעל החנוני מטעם חצר, וצ"ע.
תשובה	מציא כסף במכולת בין התיבה לחנוני, וברור לחנוני מתוך רישום הקופה שהמעות לא נפלו ממנו, האם הם של המוצא? כתב הסמ"ע (סימן רס ס"ק טז) שלכן מעות שנמצאו בין תיבה לחנוני הרי הם של בעל החנות משום שודאי מיד החנוני נפל. לפי"ז בענינו אין המעות של החנוני. אולם הנמוקי יוסף כתב דלכן לא קונה החנות

[יד] ע"י שו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סי' מד [מובא במסגרת]

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן מד
הנה בדבר מציאה שמצא אחד לפני שנה במקום הנעשה ליכנס שם האנשים שיש להם תיבות שמירה שם ששוכרין מהבאנק ובאים לשם כל אחד מהאנשים כשצריך ליקח משם במפתח שיש לו כל הזמן שדלתות הבאנק פתוחות, ומסר המציאה להמשטרה ונתנו לו כתב חתום שיחזירו במשך זמן אם לא ימצא האובד, ועכשיו אחרי עבור שנה ופרסמו את האבדה ולא בא שום אדם התעורר להם ספק אולי כיון שנמצא במקום השייך להבנק שייכת להבנק אף שהוא מקום דריסת בני אדם, ורוצה כתר"ה שאכתוב בזה דעתי העניה. הנה במצא בגל ובכותל ישן שהוא של המוצא בב"מ כ"ה ע"ב וכן במצא בחנות ובשלחנות ובלוקח מן התגר הקשו התוס' בב"מ דף כ"ו ע"א ד"ה דשתיך דליקני לו חצרו לבעל הגל והכותל ובעל החנות ותירצו דאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאו לעולם... ועיין בש"ך /חו"מ/ סימן ר"ס ס"ק י"ח לענין מצא מעות בחנות וחצרו לא קנה משום דלא סמכא דעתיה כיון דרבים נכנסין ויוצאין ואפילו איתיה בחנות לא מהני עומד בחצרו אלא היכא דמצי לשומרו ויכול לעכב שלא יטלוהו אחרים אבל הכא כיון דלא ידוע דאיתיה שם ורבים מצוין שם לא קניא ליה חצרו, והוא מהרא"ש פרק ב' סימן י'... ועיי"ש בש"ך שמביא עוד יותר מראב"ן דבתים שלנו שהרבים דורסין בהן ומוצאו שם ה"ה שלו דדומה לחנות הוא, והוא משום דבתים שלהם שהיו ברחובות שדרים שם רק יהודים היו רגילין ליכנס כל אחד לתוך ביתו של חברו בכל עת שירצו בלא דפיקה על הדלתות כמו שנכנסין לחנויות שלא היו מקפידין על זה אף דודאי היה הרגילות רק ליכנס למכירים מ"מ נסתלק בזה חשיבות ידו מבתיים אלו דעכ"פ לא סמכא דעתיה על מקום זה כלידו. ואי"כ ברור ופשוט דמקום זה שנכנסין שם כל מי שיש לו שם תיבת שמירה השכורה לו הוא מקום שהרבים מצוין שם והוא של המוצא ולא שייך כלל להבנק. וכשיטלו זה הבנק יהיה זה גזל מהיחיד שכבר קנה שהרי הוא דבר שאין בו סימן דכבר קנה ואף שרצה להחמיר על עצמו ומסר להמשטרה לפרסם בעתונים שמא ימצאו הבעלים ויחזירו לו. לא הסיח דעתו מלקנות דהרי בשביל זה נתנו לו כתב חתום שיחזירו לו במשך הזמן כשלא יבואו בעלים לתבוע.

השבת אבידה כהלכה פרק ח'	
ו. המוצא בחנות כסף, או כל חפץ אחר^{יד}, ג' חילוקים בדבר: (א) מצא מהדלפק ולפנים - מקום שרק המוכר נמצא שם, בין יש בו סימן ובין אין בו סימן, הרי הוא של המוכר^{יז}. אם טוען המוכר שאין המציאה שלו אם אין בה סימן, זוכה בה המוכר^{יח}. ואם יש בה סימן, חייב המוכר להכריז^{יט}. (ב) מצא מהדלפק ולחוץ - מקום שהקונים נמצאים, אם אין בו סימן (או יש בו סימן אך רוב הקונים עכו"ם^כ) הרי אלו שלו^{כא}. ואם יש בו סימן י"א שהמוצא יכריז^{כב}.	ג) על הדלפק עצמו - י"א שבין יש בו סימן ובין אין בו סימן הרי הוא של המוכר^{כג}. וי"א שבאין בו סימן זוכה המוצא. וביש בו סימן, חייב להכריז^{כד}. ולכל הדיעות, באופן שגם המוכר וגם הקונה מניחים דבריהם על הדלפק, זוכה הקונה ל"ב-א. כל החילוקים בחנות שייכים גם בבנק^{כה}, חוץ מהמוצא בבנק על הדלפק עצמו, שלכל הדיעות אינו של הנהלת הבנק או הפקיד. לכן, אם אין בו סימן, הרי אלו שלו. ואם יש בו סימן, חייב להכריז^{כו}.
^{יד} בשו"ע סי' ר"ס ס"ה כ' כל דיני חנות גבי כסף, ובערוה"ש שם ס"ב ו"ג כ', שאין חילוק בין כסף לשאר חפצים, והוא פשוט. ^{יז} מחבר שם, ועיי"ש בסמ"ע ס"ק ט"ז, שביאר שמאחר ואין הקונים נכנסים שם, ברור שהוא של המוכר. ^{יח} דחצירו של אדם קונה לו (עי' להלן פרק י"ד ס"ג), וכאן שאין נכנסים ויוצאים במקום זה ש"ד מיקרי חצר המשתמרת חוכה בה המוכר. שמעתי מהגר"מ גרוס שליט"א. ועי' בתשובת מרן הגרש"ז אורבך צ"ל בסוה"ס אות כ"א. ^{יט} שמעתי מהגר"מ גרוס שליט"א. ^כ מחבר שם, וע"ל פרק ב' סעי' ג'. ^{כא} שם במחבר, וברמ"א כ' שגם ביש בו סימן זוכה המוצא. עי' בהערה הבאה. ומה שאין המוכר זוכה, מבואר שם בש"ך ס"ק י"ח שמאחר ורבים נכנסים ויוצאים שם, שוב לא הוי חצר המשתמרת לגבי בעל החנות. אולם נראה, שאם בעה"ב רואה את המציאה ואומר "זוכה לי חציר" זוכה בה, כמבואר בסי' רס"ח ס"ג. ונתבאר להלן פרק י"ד ס"ג. ^{כב} שם במחבר, וכדיים גבי שולחני, ש"ך ס"ק י"ט, ומש"כ רק "יש אומרים", הוא מצד דעת	הרא"ש שהרי"ד שם בסמ"ע ס"ק י"ז שהא"ש, וטעמו, שודאי איכא יאוש בעלים, כי הבעלים חושדים רק במוכר שהוא לפח אבידתם, ומאחר-והמוכר מכחיש מתייאשים הבעלים, ובש"ך שם ס"ק י"ט האריך להוכיח שהייב להכריז, ונגד סברת הרא"ש כ' שודאי ליכא יאוש בעלים, דמי יימר שהמוכר לקח והבעלים מתייאשים, אולי אחד מהקונים מצא ויכריז. ועיין בערוה"ש ס"ג שכתב בש"ך. ^{כג} רמ"א שם, וסברתו דרק החנוני מניח שם, וודאי הם שלו. ^{כד} שם, וכ"ה בערוה"ש ס"ב, דתלינן שהוא מהנכנסים ויוצאים. וממילא אם יב"ס חייב המוצא להכריז, ואם אב"ס זוכה המוצא, ודע, ד"מקום" הנחת החפצים (על הדלפק) אינו סימן, דכולם מניחים שם. כמבואר בסי' רס"ב רמ"א ס"ט. ^{כה} גר"מ גרוס שליט"א בתשובה אלי. ^{כו} היינו שולחני במחבר סי' ר"ס ס"ה. ^{כז} שם ובנרי, והטעם דבבנק אין דרך הפקיד להניח כסף שלו על הדלפק, וכן שמעתי למעשה מהגר"מ גרוס שליט"א. והוסיף שאין שם קנין חצר, שתוכה עיי"ז הנהלת הבנק בכסף דאינו משתמר. ועי' להלן פ"ד ס"ג. ועי' בתשובת מרן הגרש"ז איערבאך-צ"ל

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, י"ג בטבת תשע"ג

בבא מציעא כו:–כו.
בענין מצא מעות בפירות

א] בבא מציעא כו : שורה 2 מלמטה "הלוקח פירות מחבירו" – עד כז. מתני', ורש"י, ותוספות.

מדוע לא זכה התגר במעות בקנין חצר
אתמול ראינו כמה תירוצים בראשונים על זה, ולא רצינו לכפול הדברים שוב, והרוצה יעיד בדף של אתמול.
ועי' רשב"א ד"ה אבל בלוקח.
ולכאוי' צ"ע לפי דבריו אם כן כל אדם מתייאש מראש מכל אבודותיו, שהרי כל אדם יודע שלפעמים יאבד לו דברים, וצ"ע.

מדוע הלוקח מבעל הבית חייב להחזיר
עי' בספר ציונים והערות [להג"ר אבינועם פלברבאום שליט"א ר"מ בישיבת בית שמואל] בסוגיתנו [מובא במסגרת]

ציונים והערות בסוגיתנו	
אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר: צ"ב והא המעות הוי דבר שאין בו סימן, ואדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, ומיד נתייאש. ונראה דכיון שהבעלים יודע ממי לתבוע^א דיודע שאבד לו בשעת דישה וא"כ זה נמצא אצל הלוקח, הרי שבכה"ג	הוי כראה סלע שנפלה משנים דאינו מתייאש דאמר נקיטנא ליה ואמניא ליה אנת הוא דשקלתי, וכן מבואר ברמב"ן כו : ד"ה לא שנו : ואיהו ודאי לא מיאש מימר אמר נקיטנא ליה בדינא, או דלא מייאש שכן תולה שהלוקח ודאי יחזיר לו.

האם עד אחד נאמן בהשבת אבידה

הקדמה : יש כלל ידוע שעד אחד נאמן באיסורים [כגון לגבי בשר בחלב] ואינו נאמן לגבי ממון [כגון להעיד שפלוגי חייב לפלוני כסף] ונשאלת השאלה האם לגבי השבת אבידה להגיד של מי החפץ, עד אחד נאמן או לא.
שיטה 1 - עי' בשיטה מקובצת [עמ' רעב בקובץ] ד"ה כתוב בתוספות מכל מקום. [מבואר מדבריו שאינו נאמן]
שיטה 2 – עי' בדבר יעקב כג : בשם הר"ן [מובא במסגרת]

דבר יעקב לעיל כג :	
טו] לעולם דלית בהו סימן נפקא מינה לאהדורי לצורבא מרבנן בטביעות עינא – צ"ב למה נאמן הצורבא מרבנן בטביעות עין, דלא מצינו בשום מקום שיש נאמנות מיוחדת לצורבא מרבנן. הפרי יצחק [ח"ב סימן נו] מביא שיטת הר"ן [חולין צו:] שעד אחד נאמן באבידה ולכן ת"ח נאמן בטביעת עין, ועי' אינו נאמן דחיישנן לרמאי, וה"מ	כשמעיד שהאבידה היא שלו, אבל כשמעיד על אחר נאמן עד אחד. שיטת הריטב"א [גיטין כז.] שאין ע"א נאמן באבידה, וכי מהדרינן אבידה לצורבא דרבנן בטביעת עין היינו דוקא בדבר שהוא שלו, דאדם לעצמו זוכה בממון מדין טענה, אבל אם אומר שהוי של חבירו אינו נאמן, דבכה"ג בעינן עדות, ואין ת"ח נאמן לעדות יותר מע"ה.

להלכה

עי' שו"ע חו"מ סי רסב סעיף י"ז.

עי' בהערת הגרש"ז אוערבאך צ"ל מובא בספר השבת אבידה כהלכה עמ' קנה [מובא במסגרת]

הגרש"ז אוערבאך	
----------------	--

בסוגיא דתגר, "שאינו יודע למי להחזיר", קשה לי טובא כיון שהספק רק בין שני אנשים אם התגר או הבעה"ב והאחד מהם יאמר שנאבד לו כסף מ"ט חשיב כאין בו סימן, ואפי' אם לא נאמר כהתוס' לעיל כב ע"ב	לענין אמר את האבידה דאין חשוד לשקר ולנחש, אבל הכא הרי השני אומר בפירוש שלא נאבד לו כלום, ובאמת קשה גם אם קונה מעשרה אנשים מ"מ יכולים לשאול את כל העשרה ואלה שלא נאבדו יאמרו שלא	נאבד והוא יגיד שנאבד לו כסף וא"כ יודעים ברור שזה שלו, וא"כ מ"ט מתייאר, ועכ"פ בשנים ודאי קשה. גם לא נזכר כאן דהאחד חושד את חברו שהוא אינש דלא מעלי וצע"ג.
--	---	--

עיי' בספר אסוקי שמעתתא בסוגיתנו [מובא במסגרת]

הלוקח פירות מחברו או ששגרם לו חברו ומצא בהם מעות, אם צרורים הם חייב להכריז שהקשר סימן, ואם הם מפוזרים ה"א שלו, בד"א בלוקח מהתגר או מהבעה"ב שלקחה מהתגר וה"ה אם התגר עצמו מצאם אם שהו בידו כדי שיוכל לערבם	עם פירותיו אבל אם לקחה מהבעה"ב שרש הפירות בעצמו או ע"י עבדיו ושפחותיו הכנענים חייב להחזיר (שו"ע סי' רס"ב סי"ו, ומבואר מסוגין דבפועלי ישראל הרי הם שלו, וה"ה אם פועלי עכו"ם שאינם עבדיו, ולפי"ז המקבל משלוח מחנות שיש שם פועלים בין יהודים בין עכו"ם ומצא	שם מעות הרי אלו שלו ואם קיבל במשלוח דברים שלא הומין, אם החנוני כללם בחשבונו, ודאי מותר להשתמש בהם, ואם לא, לכאוי אסור להשתמש בהם בלי לשלם בעדם, דאין ידוע להבעלים ולא מיאשו, ואפשר דה"ה אם החנוני בעצמו מארז, דאינו תופס טעות).
אסוקי שמעתתא עמוד פס 86 בבא מציעא ש"בדרין, יותן - ר"זנובים, מנחם חודקס ע"י תכנת אוצר החכמה	אסוקי שמעתתא עמוד פס 86 בבא מציעא ש"בדרין, יותן - ר"זנובים, מנחם חודקס ע"י תכנת אוצר החכמה	אסוקי שמעתתא עמוד פס 86 בבא מציעא ש"בדרין, יותן - ר"זנובים, מנחם חודקס ע"י תכנת אוצר החכמה

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, י"ד בטבת תשע"ג

בבא מציעא כז.
בענין "אף השמלה היתה בכלל"

היום בשעה 12:30 תתקיים בעז"ה חבורה מהרב יצחק טופרוביץ שליט"א!!!

א] בבא מציעא כז. מ"מתני' אף השמלה היתה בכלל" – עד [נקודתיים] "תנו רבנן אשר תאבד", ורש"י ותוספות.

ביאור אופן הלימוד מ"שמלה"

ב] עיי' רש"י במשנה ד"ה סתם, וד"ה אף כל. ולכאוי סתירה ברש"י.

ג] עיי' תוס' בבא קמא סו. ד"ה מוצא אבידה, [מתחילת התוס' – עד "וקשה לר"ת"].

ד] עיי' ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה מתניתין אף השמלה [רק עד "ולשון המשנה מתיישב יפה לפירוש זה"].

ה] וצ"ע איך ליישב קושית הריטב"א על רש"י.

ו] עיי' שיעורי רבי שמואל רוזובסקי סי' מו [מובא במסגרת]

שיעורי רבי שמואל סי' מו	
א. דף כ"ז. רש"י במתני' סתם שמלה יש בה סימן וכל שמלה יש לה בעלים תובעין אותה שלא נעשית אלא בידי אדם ולא באת מן ההפקר, עיין תוס' ב"ק (ס"ו. ד"ה מוצא) דהקשו על פירש"י "למה לי קרא להכי פשיטא דשל הפקר פטור דלמי ישיב".	וי"ל דודאי גם לרש"י לא בעינן קרא להפקר ורש"י בא לבאר כיצד ילפינן מהאי קרא דיאוש קונה, וכדכתב בהמשך דבריו אף כל שיש לו תובעין למעוטי מידי דידעינן ביה דמייאש. וע"ז כתב דפשטא דקרא אתא למעוטי הפקר אלא דאם אינו ענין להפקר תנהו ענין ליאוש, דהוה כהפקר.

בענין שיטת הירושלמי למקור דין יאוש

ז] עיי' ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה מתניתין אף השמלה, רק מ"ומיהו קשה עליו שהרי בירושלמי" – עד סוף הקטע.

למעיינים – עוד בענין הירושלמי

ח] עיי' בדבר יעקב בסוגין שהביא דברי האחרונים בזה [מובא במסגרת]

דבר יעקב	
----------	--

י' בא"ד – ומיהו בירושלמי יליף מניין ליאוש מן התורה אמר רבי יוחנן אשר תאבד ממנו מי שאבדה ממנו ומצויה אצל כל אדם וכו' – א. הירושלמי סובר שאבדה ממנו ומכל אדם א"צ להחזיר משום שאיכא יאוש, ומכאן ילפינן דין יאוש. גם רש"י בב"ק [סו.] פירש כמו הירושלמי. ומקשים האחרונים [פרי יצחק ח"ב סימן סד] מ"מרומי שדה, חמדת שלמה, בית אהרן, ש"י ר' שמואל סימן מו-ב] שרש"י אצלנו [ד"ה.אף] לומד יאוש משמלה. דבר יעקב עמוד מס 80 בבא פנימא שטייענדיג, יעקב בן דוב ואב תודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הפרי יצחק [ד"ה ועתה] מתרץ [הסתירה ברש"י] שבעינן שני הפסוקים, דמקרא דשמלה ילפינן היתר זכיה, שהתורה נתנה רשות לזכות לכל מי שירצה, אבל אכתי לא יודעים שהמציאה הוי הפקר, ולכך צריך קרא דזוטו של ים ללמד דהוי הפקר. הבית אהרן מתרץ שבלי הלימוד משמלה א"א ללמוד מזוטו של ים דאפשר לדחות שזוטו של ים רחמנא אפקריה, אבל אחרי שלמדנו דין יאוש משמלה דבר יעקב עמוד מס 80 בבא פנימא שטייענדיג, יעקב בן דוב ואב תודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אנה...מפרשים שדין זוטו של ים הוי משום יאוש. והא דצריך ללמוד גם מזוטו של ים ולא סגי בלימוד משמלה היינו משום שמשמלה אפשר ללמוד רק היכא דודאי מתיאש [שאמר בהדיא וי לחסרון כיס], ומזוטו של ים ילפינן שתולים דמסתמא מתיאש. ^{דבר יעקב עמוד מס 80 בבא פנימא שטייענדיג, יעקב בן דוב ואב תודפס ע"י תכנת אוצר החכמה} דבר יעקב עמוד מס 80 בבא פנימא שטייענדיג, יעקב בן דוב ואב תודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בענין גזית זנבו

ט] ע"י רש"י ד"ה לגזית זנבו. י] ע"י תוס' ד"ה לגזית זנבו. יש לשים לב לחילוק בין רש"י לתוס'. יא] ע"י ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה ומהדרינן שור לגזית זנבו. יב] יש לעיין מה הדין אם אדם מצא שני בגדים מונחים אחד ליד השני, שניהם עם סימן, אחד שוה פרוטה והשני לא, האם צריך להחזיר גם את החפץ שאין בו שו"פ. והאם זה תלוי בריטב"א ותוס' [עפ"י דבר יעקב].

גללים אפקורי מפקר להו

יג] ע"י רש"י ד"ה אפקורי מפקר להו.

יד] ע"י רש"י ד"ה רש"י ד"ה אפקורי.

טו] ע"י בספר דבר אברהם חלק ב' סי' לג סעיף א' [מובא במסגרת]

דבר אברהם חלק ב' סי' לג

גללים אפקורי מפקר להו... וצע"ק דלפי זה כל שומרי בעלי חיים יהיו שומרי שכן, אם לא שאין השומר רוצה בגללים או שאין שוין פרוטה או שהתנה בפירוש להיות כשומר חנם או שהתנה המפקיד שהגללים שלו וזה דוחק.

בס"ד. ברכת חיים, יוסראשון-שני, י"ז-י"ח במטבת תשע"ג

בבא מציעא כז.

בענין אבידה פחות משה פרוטה

א] בבא מציעא כז. מ[נקודתיים] "תנו רבנן אשר תאבד" – עד סוף העמוד בנקודתיים, ורש"י.

ביאורים בפשט הגמרא

ב] ע"י ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה ר' יהודה אומר, וד"ה רבא אמר.

חקירה בגדר "פחות משה פרוטה"

ג] ע"י רמב"ם ספר נזיקין הלכות גניבה פרק א' הלכה א-ב, שאסור לגנוב פחות משה פרוטה.

ד] ויש לחקור מה הטעם שאסור לגנוב פחות משה פרוטה:

צד 1 – שגם זה הוא מעשה גניבת ממון, ואע"ג דאין כאן שיעור פרוטה, מכל מקום אף חצי שיעור אסור מן התורה.

צד 2 – שבאמת חצי פרוטה אינו בגדר ממון כלל, והסיבה שאסור לגזול הוא איסור בלבד ולא מדין ממון.

הסוברים כצד 1

ה] ע"י במגיד משנה על הרמב"ם שם הלכה ב'.

הסוברים כצד 2

ו] ע"י בשו"ת תשובות והנהגות להג"ר משה שטרנבוך שליט"א ח"ד בשם הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל [מובא במסגרת].

תשובות והנהגות חלק ד' עמ' תס"ט

קנד) דעת הגר"ח שבגזול פחות משה פרוטה, אינו בגדר איסור חצי שיעור וכמ"מ ריש הלכות גניבה. שבמשנה (כ"מ נ"ה) כולל בחדא מחתא שיעור פרוטה במודה במקצת, קידושין, מעילה, השבת אבידה וגזילה, ובכולם בלא פרוטה אינה כלל מעשה האיסור ולא נקרא ממון, וע"כ דהאיסור לגזול פחות משו"פ הוא כעין שאסור דרך שחוק וע"מ למיקט שיסודו איסור ולא משום ממון.

ז] ע"י נמוקי יוסף דף טו. מדפי הרי"ף [שורה 17 מלמעלה] ד"ה תנו רבנן, וד"ה ומצאתה.

למעיינים – נפקא מינה

ח] ע"י בשו"ע חו"מ סי' שס"א, בחכמת שלמה סעיף ז' מ"ועיין בחיבורי לאהע"ז" – עד סוף הקטע.

ט) ולכאוי דבריו תלויין במחלוקת המגיד משנה והגר"ח מבריסק הנ"ל.

בקושי הראשונים שלכאורה פשיטא שפחות משוה פרוטה פטור מהשבת אבידה
[עיי' תוס' ד"ה פרט לשאין.]

[יא] ועיי' בתוס' רבינו פרץ ד"ה פרט לאבידה, שביאר יותר כוונת התוס'.

[יב] למעיינים - עיי' גידולי שמואל בסוגיתנו [מובא במסגרת]

גידולי שמואל		
דף כ"ז ע"א ת"ר אשר תאבד פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה. ומבואר בתוס' והרא"ש דבעי קרא למעט ולא נרבי מכלל כל אבידת אחיך אף פחות מפרוטה, והנה בגזל פחות מש"פ שיטת הרמב"ם ריש ה' גזילה דאסור לגזול	כל שהוא דבר תורה ומבואר כמ"מ שם דאסור מדין חצי שעור באיסורין, ולשיטה זו יש לומר דבאבידה פחות מפרוטה חידשה תורה דלכתחילה יכול לזכות לעצמו ואף דיודע למי אבידה זאת הרי הוא שלו ושפיר בעי קרא באבידה לומר דקילא מגזל, ואין	ומוכח דתוס' והרא"ש סברי דבגזל פחות מש"פ יכול לגזול לכתחילה מה"ת, ורק באבידה בעי קרא משום דהו"א לרבות מקרא דכל אף פחות מפרוטה. לפי' הרמב"ם

האם אבידה פחות משוה פרוטה הרי אלו שלו או רק פטור מלהכריז
[יג] עיי' בספר ציונים והערות להג"ר אבינועם פלברבאום שליט"א בסוגיתנו בשם אבן האזל [מובא במסגרת]

ספר ציונים והערות	
וז"ל הרמב"ם פ"א הי"ב: "אבידה שאין בה שוה פרוטה אינו חייב להטפל בה ולא להחזירה", ובאבן האזל מדייק ברמב"ם דרק אין בה חיוב השבה אבל לא אמר דהרי היא של מוצאה - וכ"כ המחנ"א גזילה סי' א' דרק אין בה חובת השבה, אהני שאין בזה באיסורא אתא לידיה ואח"כ כשיתייאשו הבעלים - יזכה בה המוצא, ועיי' שע"י ש"ד פ"ח ד"ה והנה, ובשי' הטור נוקט אבן האזל דבאבידה שאין בה שו"פ הרי אלו שלו, [ותרתי למצוא כן בדברי הטור, ולכאוי כוונתו למש"כ הטור סי' רס"ב: "אבל בסתם שראה חפץ שנפל משלשה ואינו שוה אלא ב' פרוטות... ואם אח"כ נודע לו שלא מחלו אחד לחבירו הרי היא שלו", אך	

[יד] וצ"ב מה טעם מחלוקתם של הרמב"ם והטור האם פחות משוה פרוטה הרי אלו שלו או רק פטור מלהכריז.

המשך מעבר לדף...

להלכה

טו) עיי' בשו"ע חו"מ סי' רסב סעיף א'.

חפץ ששוה פרוטה לבעלים ולא למוצא

טז) עיי' בספר השבת אבידה כהלכה עמ' ק"ע בשם הג"ר משה פינשטיין זצ"ל [מובא במסגרת]

השבת אבידה כהלכה בשם הגר"מ פינשטין זצ"ל		
שואל: ומה הדין בדבר שהיה שוה פחות משוה פרוטה לסתם אנשים	דהוא חלק מדבר גדול או דבר שהולך יחד עם דבר אחר כגון חד נעל, ואין יכולים להשתמש בו לבדו אבל להאובד הוא שוה הרבה דמתקן כל הדבר?	תשובה: צריכים להכריז כיון דלהאובד שוה הרבה. ושייך לו ליתן סימן במדת האורך או רוחב הדבר או הגוון וכדומה. ואם הוא דבר ישן, שייך לו גם כמה סימנים אחרים.

חפץ ששוה יותר מפרוטה אבל אנשים לא טורחים לחפש אחריו

[יז] עיי' בספר משפטי התורה להג"ר צבי שפיץ שליט"א [מובא במסגרת].

ספר משפטי התורה להג"ר צבי שפיץ שליט"א על מסכת בבא מציעא עמ' נח	
ט. אם רוב בני האדם כשידעו שממונם הנ"ל (ששויותו מועטת וכדומה) נמצא במקום מסוים לא יטרחו לקחתו משם, למרות שידועים שיתכן שהוא יאבד להם - פטור גם המוצא מלטרוח בהרמת האבידה ובטיפוליה, למרות שיש בה סימן, ויכול לתלות שהאבידה הנ"ל נפלה מרוב האנשים. פטור זה קיים גם אם מצא חפצים שאם הבעלים יראו אותם ברחוב הם יקחו אותם משם, אבל אם אדם אחר ימצאם ויכריז עליהם באמצעות מודעות, רוב האנשים יתביישו מלבוא לקבלן ממנו למרות	הסימנים שיש להם באבידה. כגון, אם מצאו: כפתור, מוצץ, בקבוק תינוק, חלקי צעצוע של ילדים וכדומה - פטור המוצא מלהרימם, כי גם אם יפרסם זאת - ברוב המקרים לא יבואו לבקש זאת ממנו, ולכן רשאי המוצא לתלות שזה נאבד מהרוב. דין זה קיים, אפילו אם ידוע שהם נפלו מאדם גדול ולא מילדים קטנים. (שאו בלאו הכי המוצא פטור מלהתעסק עמם משום "אבידה מדעת", כמבואר בפרק ז סעיפים ו-ז).

מקורות וביאורים לספר משפטי התורה

7. התורה חייבה לטפל באבידה שיתכן שע"י הטיפול בה וההכרזה וכי' יודע מכך לבעלים ויבואו לקחתה. אבל אם ידוע שהבעלים לא יבואו לקחתה למרות שיראו את ההכרזה, כגון: שהם יתביישו לבקש מוצץ שאבד להם וכדומה, כי זו בושה בשבילם להראות כעני המחזר על חפץ בעל ערך ממוני מועט שאבד מהם וכדומה, במקרים אלו והדומים להם שאין כל תועלת בהרמת האבידה מהרחוב, כי ממילא לא יבואו בעליה לקחתה מהמוצא - פטור המוצא מלהרימה ואפילו לפני יאוש בעליה [כגון שעדיין לא נודע להם מהאבידה] ודומה הדבר למוצא אבידה בלי סימן שדינו	התבאר לעיל (בפרק ב סימן ו) וע"ש במקורות. ונראה להוסיף לכך ביאור. התורה חייבה לטפל באבידה ששייך לקיים בה "עד דרוש אחיך אותו", אבל אבידה שידוע מראש שאפילו אם המוצא ינסה להשיבה לבעליה ע"י מודעות וכדומה - לא יבואו הבעלים לקחתה למרות שיראו את המודעות הנ"ל - פטור המוצא מלטפל בה. כי באבידה הזאת שבעליה לא רוצים לדורשה, הופקע ממנה מראש החיוב ליצור בה חלות השבה. הדין הזה קיים אע"פ שכל זמן שהבעלים לא התייאשו ממנה - היא שייכת להם ואין המוצא יכול לקחתה לעצמו.
---	--

ספר שנים יחדיו מאת הרב רפאל שטרן שליט"א עמ' י'

בעלון שבת בשבתו לפש' נח תשס"א (גליון 829) במדור "הליכות עולם" (פסקי הראשל"צ הגר"מ אליהו שליט"א שנרשמו ע"י הרב שמואל זעפרני) נכתב, שגזל פחות משו"פ דינו חמור יותר מהגזול יותר מפרוטה, כיון שבפרוטה יכול לקיים והשיב את הגזילה ואילו בפחות משו"פ יש דין גזל אך אין דין השבה. ולכן, "מי שעלה לאוטובוס ולא שילם, והתחרט ורוצה לשלם ע"י קניית כרטיס בלא להשתמש בו, לא קיים בכך מצוות השבה, כיון שאין בכרטיס אחד שווה פרוטה לגבי כל אחד מהשותפין בקואפריטיב".

אמנם, יש לדון מה הסיבה שאין חובת תשלום בפחות משו"פ. ונראה שדברי הגר"מ אליהו הם על פי דברי המנ"ח סימן ק"ל, והעלה שם, שאיסור גזל בפחות משו"פ הינו מדין חצי שיעור שנאמר באיסורי לאו, אבל חובת התשלום של השבת הגזלה היא מ"ע, ואין דין חצי שיעור בקיום מ"ע. ולשיטה זו אכן לכאורה אין דרך לתקן את הלאו, שאף אם ישלם מעצמו לא מקיים בכך מ"ע של השבת גזילה, ולכאורה רק קיום המצוה יש בכוחו לתקן את הלאו.

[ט] למרות האמור בציטוט הנ"ל, האם תוכל למצוא תיקון תשובה למי שגזל את אגד.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, י"ט בטבת תשע"ג

בבא מציעא כז. – כז:
בענין סימנים דאורייתא

[א] גמ' בבא מציעא כז. שורה אחרונה "איבעיא להו סימנין דאורייתא" – כז: "ת"ש אין מעידין אלא על פרצוף". ורש"י ותוספות.

ברש"י שכתב "הפקר בית דין הפקר"

[ב] ע"י בספר אבן הטוען להג"ר אברהם זאב מלר שליט"א בסוגינתו [מובא במסגרת]

אבן הטוען		
ההשבה אחר שנפקעת בעלותו של האובד מהחפץ, ואין למי להשיב וכמ"ש, אלא פירושו, דכמו שחכמים יכולים להפקיע בעלותו של אדם לגמרי, כך יש בכוחם לשנות דינים שבממונו של אדם, ולקבוע שיחזירו על פי סימנים, וא"ש.	האובד, ואיך תתקיים המצוה של השבת אבידה כשמחזירה אחר שפקעה בעלותו. ואין לומר ונראה ד"הפקר בית דין הפקר" שכתב רש"י כאן, אין פירושו להפקעת הבעלות מהחפץ, דא"כ לא היה שייך שיתקיים מצות	(א) הנה רש"י פירש בזה"ל, בממונא, דהפקר בית דין הפקר, עכ"ל. רע"נ מירש"י (יח. ב) וז"ל, אי דרבנן, ודוקא באבידה, שהפקר ב"ד הפקר, עכ"ל. וצריך לפרש דבריו, דלכאורה תימה דנמצא דלא יתכן להחזיר אבידה בסימנין (אי סימנין דרבנן) אא"כ נימא דנפקעה בעלותו של

איך יודעים ש"עד דרוש" זה בסימנים

[ג] ע"י בבעל הטורים על התורה דברים פרק כב פסוק ב' ד"ה עד דרוש.

בקושי הראשונים איך יתכן שסימנים לאו דאורייתא

[ד] ע"י בחידושי הר"ן [בקובץ מפרשים עמ' מט] ד"ה איבעיא להו.

חקירת האחרונים מה הסברא שסימנים לא יועילו מדאורייתא

[ה] ע"י בקהלות יעקב סי' כט [מובא במסגרת]

קהלות יעקב סי' כט

דלא סמכין אסימנים [אי סימנים לאו דאורייתא] הוא משום דחיישין לאיתרמוי איתרמי [עוד אחד שאבד חפץ כזה בסימנים אלו] דהא חש משקר ליכא החס כלל, שהרי שני עדים מעידים על הסימנים, וגם הרי אפילו עד אי ואשה נאמנים שראו מת בסימנים אלו] אע"כ דחשש הוא שמה הוה עוד אחד בסימנים אלו והוא הוא הנמצא ולא בעל של זו,	איתרמי [עוד אחד שאבד חפץ כזה בסימנים אלו] דהא לא שכיח אלא דחיישין שמה זה העוין שאבד דבר כזה, משקר הוא ולא אבד מעולם דבר כזה ומה שכוון את האצירה והסימנים הוא משום דמיחזה חזי [דבר זה ציד אחרים] אי כסומא בארובה [כוון לבדות סימנים אלו] ובפשוטו מהא דמבאר בסוגיין וביצמות דף ק"כ דאי סימנים לאו דאורייתא אין מתירין את האשכ ע"פ סימנים של הנכר מוכח דהא	וחקר הקלה"ה בסימן רנ"ט סק"ב בטעמא דסימנים לאו דאורייתא דיל"פ דמכיון שזה אומר את האבדה וסימני ודאי נאמן שאבד חפץ כזה בסימנים אלו דאלי"כ מנה ידע לכוון החפץ והסימנים אלא דחיישין שמה אותה מניחה לאו ידי' הוא דכי יכיר דהוא אבד דבר כזה הי"כ גבי עוד אחד נאבד דבר כזה והוא חפץ שביד המוצא הוא של האחר, ויל"פ איפכא דאפילו אי סלי"ד לא חיישין לאיתרמוי
--	---	--

מה פירוש "סימנים כדי נסבה"

- [ו] לכאוי צ"ב מה פירוש "כדי נסבה", ומדוע שיכתבו את זה סתם.
[ז] ועיי שיטה מקובצת [עמ' רעה בקובץ] ד"ה וזה לשון תלמיד הר"פ.
[ח] ועיי בריטב"א כז: ד"ה ומהדרינן דתנא.

מסקנת הסוגיא

[ט] עיי קהלות יעקב סי' כט [מובא במסגרת]

קהלות יעקב סי' כט	
אשכ בסימנים כו' ולא איפשטא ופסקו רוב הפוסקים דהוי ספיקא דדינא ועיין	דכ"ז איבעיה לכו סימנים דאורייתא או דרבנן מאי נפק"מ לאהדורי גט

האם אפשר להרוג אדם עפ"י סימנים

[י] עיי בגמ' חולין צה: שורה 2 מלמטה "אמר רבא מרישא" – עד צו. במשנה, ובתוס' שם ד"ה פלניא.

למעיינים - קושית השיטמ"ק

[יא] עיי בשיטה מקובצת [עמ' רעה בקובץ] ד"ה לאהדורי גט אשה. וצ"ע.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, כ' בטבת תשע"ג

בבא מציעא כז:
בענין חיישין לשאלה

[א] גמ' בבא מציעא כז: "ת"ש אין מעידין אלא על פרצוף" – עד [תחילת השורות הרחבות] "לימא כתנאי". ורש"י ותוספות.

הערות בפשט

חמור בסימני אוכף

[ב] עיי בשיעורי רבי דוד פוברסקי בסוגיין [מובא במסגרת]

האוכף ודאי מחזירין לו כיון דיש לו סימנין בהאוכף, וא"כ מ"ט לא יחזירו לו נמי את החמור.	והנה בגמ' לעיל (ע"א) דריש מקרא ד"חמור". דאפי' חמור בסימני אוכף מחזירין. ולכאורה צ"ב מה צריך קרא לזה, דהא את	רפז) גמ' אי חיישין לשאלה, חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן, אמרי (אוכף) לא משאלי אינשי אוכפא דמסקב ליה לחמרא.
--	---	--

[ג] עיי בספר מגן גבורים בסוגיתנו [מובא במסגרת]

מגן גבורים	
דמסקב ליה לחמרא. קשה אי"כ קרא דחמור למאי אתא, וכי בא לומר דלא משאלי אינשי אוכפא. ונראה דסוף סוף לפעמים משאילים בני אדם האוכף ואע"ג דהוי מיעוטא איצטריך קרא כיון דבגוף החמור אין בו הוכחה אלא מכח האוכף הוה אמינא דלא מהדרינן כיון דלפעמים משאלי ולהכי אתא קרא כיון דסוף סוף הוא טוען טענת בריא שהוא שלו ובממונא אזלינן בתר רובא.	

תוספות ד"ה כ"ס וארנקי.

- [ד] לכאוי תירוצם לא מובן, ועיי בחידושי מהר"ץ חיות [בסוף הגמ', בהגהות ומפרשים] ד"ה תוס' ד"ה כ"ס.
[ה] עיי שו"ע יו"ד סי' קעט סעיף ג', ובפתחי תשובה שם ס"ק ג'.

מתי חוששין לשאלה ומתי לא

בקושית הראשונים מדוע לא נחוש לשאלה בכל אבידה

- [ו] עיי לעיל כ. במשנה "מצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך של שטרות הרי זה יחזיר". ובתוס' כ: ד"ה מצא בחפיסה.
[ז] עיי בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] עמ' עז ד"ה כלוי דחיישין לשאלה.
[ח] עיי בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] עמ' עז ד"ה ואסיקנא.

[ט] למעיינים – עיי בשיעורי רבי דוד פוברסקי שהביא קושית הנודע ביהודה המפורסמת בסוגיתנו

שיעורי רבי דוד פוברסקי	
------------------------	--

ובנוב"י (מהד"ק חלק אהע"ז סימן ל"ז) הקשה, אמאי חיישינן לשאלה, נימא חזקה כל מה שאדם מוציא מתחת ידו הרי הוא שלו, והוי הוכחה דכליו אלו הם שלו.	ובקלה"ת יעקב (להנתיבות, אה"ע סי' י"ז ס"ק כ"ד) תירץ, דמת אינו מוחזק, דכל חזקה זו הוי רק אם תפסתו כעת מיקרי	קנין, אבל הכא דמת, הרי אין קנין למת, ואין תפסתו קנין, וממילא לא שייך בו כלל חזקה זו דכל מה שתח"י אדם שלו.
--	---	---

ל הערה: הכלל של "חזקה מה שתחת יד אדם הרי הוא שלו" לא מוזכר בש"ס אלא בראשונים, כגון במגיד משנה ספר משפטים הלכות מלוה ולוה פרק ב' הלכה ו'.

להלכה האם חוששין לשאלה באבידה

יא] עיי' בשו"ע חו"מ סי' סה סעיף ט', [למעיינים עיי' בש"ך שם ס"ק כו [קטע ראשון בלבד]].
יב] עיי' בספר תורת האבידה פרק ו' להג"ר אלעזר נידאם שליט"א מדייני בני ברק [מובא במסגרת]

תורת האבידה פרק ו'		
ז. המוצא כלי ובתוכו איזה דבר, אם המבקש את האבידה נותן סימן בכלי שאומר שבכלי יש סימן כך וכך, מחזירין לו גם מה שנמצא בתוך הכלי אע"פ שאין בו סימן כלל, על כל פנים בממונא [ולענין איסורא ראה בהערה ח'], דלא חיישינן שהמבקש את האבידה מכר או נתן או השאיל כלי הנ"ל לחבירו	וחבירו הוא שנתן מה שבתוכו. וכן, אם המוצא הכריז שמצא מין הדבר שנמצא בתוך הכלי, והמבקש את האבידה אומר מצאת אותו דבר בתוך כלי מסוג מסויים, אם אין דרך העולם ליתן אותו דבר באותו סוג כלי, הוי סימן, ומחזיר לו את הכלי ומה שבתוכו.	
מקורות וביאורים לספר תורת האבידה		
ח. כ"כ הרא"ש ז"ל בפסקיו (לב"מ פ"א סי' נ'), דאע"ג דבאיסורא חיישינן לשאלה כדמשמע בפ' בתרא דיבמות (דף ק"ב:), והיינו מה"ת כדמוכח ממה שבגמ' שם פריך מהא דיליף רבא חמור בסימני אוכף מקרא ולא ממשנה מפורשת דבב"מ דף כ"ד: דתנן התם מצא פירות בכלי יחידה בסימן בכלי, מ"מ בממונא לא חיישינן לשאלה כדמוכח ממשנה דב"מ הנ"ל וכן משנה דב"מ דף כ'. דתנן התם מצא שום שטר בדלוסקמא יחזירנו בסגמין בדלוסקמא. ויעו"ש. וכן נקטו התוס' לב"מ (דף כ': ד"ה "מצא") וע"ש בחי' מהרש"א וא"ש. וביארו התוס' והרא"ש ז"ל, דהטעם דבממונא לא חיישינן לשאלה, משום	תקנת חכמים ומכח הפקר ב"ד הפקר ומאותו טעם דאמרין לצד דסימנין דרבנן (וכנ"ל בהלכה א'). והנה מרן ז"ל ג"כ פסק באה"ע (סי' י"ז סכ"ד) גבי איסורא, דחיישינן לשאלה אפי' בסימנים המובהקים ביותר (שכן דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ובעל העיטור שהם עמודי ההוראה דלא כנמו"י שפסק דגם באיסורא לא חיישינן, כמבואר בב"י שם). ואמנם היה מקום להסתפק בדעת מרן ז"ל גבי ממונא, אם סבירא ליה כהרא"ש והתוס' הנ"ל, או לא ומשום שהרי בש"ס לא חילקו בין איסורא לממון רק בענין אי מחזירין בסימנים ויש לומר דבענין חשש שאלה כמו	סימן בכלי" וכן בחו"מ סי' רס"ב סי' "המוצא וכו' פירות בכלי וכו' חייב להכריז", ולא ראה מרן לפרש בשלתנו הערוך דאיידי דוקא בכלים שאין דרך להשאיל. וראה בש"ך (חו"מ סי' ס"ה אות כ"ו) שצדור דבאיסורא לא חיישינן לשאלה (שכן נראה עיקר, וכדעת התוס' בפ' האשה שלום וכן הנמו"י, והר"ן בשם יש מי שאומר והרב סדר מה"ר אליהו, וכן משמע דעת הרי"ף והרמב"ם והרב המגיד) וכ"ש בממונא. וכן נקט הגר"א ז"ל בביאורו (לשו"ע אה"ע סי' י"ז אות פ"ג) דבין בממונא ובין באיסורא לא חיישינן לשאלה. ע"ש. ט. שו"ע חו"מ סי' ס"ה ס"ט.
עמוד ס"ט 86 תורת האבידה נידאם, אלעזר בן סבליף הודפס י"י תבנת אוצר החכמה		

להלכה האם חוששין לשאלה בעדות עגונה

יג] עיי' בשו"ע אבן העזר סי' יז סעיף כד', [למעיינים עיי' בבית שמואל שם ס"ק סט, עד "מהר"ל מפראג"].
מתי חוששין לשאלה בשליח שאיבד גט
יד] עיי' בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] עמ' עו ד"ה אלא הא דתנן.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, כ"א בטבת תשע"ג

בבא מציעא כז:–כח.

בענין סימנים דאורייתא [מסקנא]

היום בעז"ה תתקיים חבורה בשעה 12:30 מהרב עשהאל קניג שליט"א
--

א] גמ' בבא מציעא כז: [תחילת הרחבות] "לימא כתנא"י – עד כח. "סימנין וסימנין יניחי". ורש"י ותוספות.

הוכחת רבא מ"דרשהו" שסימנים דאורייתא

ב] ל"ע איך משמע מהמילים "דרשהו" דקאי בדוקא על סימנים ולא על עדים.
ג] מהלך א – כי אם זה בעדים קשה מה החידוש בפסוק, פשיטא שמחזירים בעדים [דבר יעקב כז:].
ד] מהלך ב – "דרשהו" משמע שהמוצא בעצמו יחקור אותו, דאילו היתה הכוונה לעדים, היה על ב"י לחוקרם [שם].
ה] מהלך ג – עיי' במשנה דלהלן כח: שלומדים מ"דרשהו" שצריך לבדוק את המאבד אם הוא רמאי או לא, ואילו היה מדובר שמביא עדים לא היה צריך לחקור אותו כלל רק את העדים [מהר"ם ש"ף כז: ד"ה גמרא].

צ"ב אם נפרש ש"דרשהו" הכוונה "בעדים" אם כן מה החידוש בפסוק

ה] עיי' רשב"א כז: ד"ה מאי לאו בסימנין.

האם להלכה סימנים דאורייתא – מחלוקת הרא"ש והרמב"ם

ו] הקדמה: לכאוי צ"ב מהלך הגמ' שלכאוי חזרה בה כמה פעמים. 1) בדף כז: הציעה שדרשהו זה בסימנים, ודחתה שזה בעדים. 2) בדף כח. מסיק רבא שזה בסימנים, מבלי לדחות. 3) בדף כח. "אמר רבא אם תמצוי לומר סימנין דאורייתא", משמע ששוב נסתפק. וצ"ב מדוע חזרה בה כמה פעמים, ומה המסקנא.

ז] שיטת הרא"ש – עיי' ברא"ש פרק שני סי' יג, מתחילת הסימן עד "סימנין וסימנין יניחי".

ח] שיטת הרמב"ם – עיי' ברמב"ם ספר נזיקין הלכות גזלה ואבדה פרק י"ג הלכה ג', והלכה ה'. ובמגיד משנה הלכה ג' ד"ה בא בעל, והלכה ה'.

למעיינים - ביאור סברת חכמים לפי הרא"ש

[ט] עיי' בספר השבת אבידה כהלכה עמ' קנז בשם הגרשז"א [מובא במסגרת]

השבת אבידה כהלכה עמ' קנז בשם הגרשז"א אויערבאך זצ"ל

כה-א "את"ל סימנים דאורייתא" וההיא דתכריך של שטרות עיין ברא"ש דאולי יש טעם אחר ונעלם מאיתנו, א) יתכן דאם ראו צורך לתקן=תו לא מתחשבין מה שקורה לפעמים שאחד אינו רוצה, כי תמיד קורה שאחד תולה	ועד שיביא עדיו יספיק אחר לומר סימנים ולקבלו, אלא מאי, לא מתחשבים במה שקורה לפעמים. ב) שאני התם שהספק רק בין הלוח והמלוה, ובכה"ג סימנים שפיר מדאורייתא ל"מ להטעם דשמא אירע	גם אצל אחר הרי לא שייך כאן אלא אפי' הטעם של רמאות כלומר ששמע הסימן מאחר מ"מ הא גופא שהמלוה יודע והלוח לא יודע שפיר מוכיח ומהני מהת'.
--	---	--

נפקא-מינות למעשה אם נפסוק סימנים דאורייתא או לא

[י] עיי' בספר אסוקי שמעתתא בסוגיתנו שכתב שלשה נפקא-מינות [מובא במסגרת]

ספר אסוקי שמעתתא בסוגיתנו

ראשונים) ונפק"מ אם העידו שמת בעלה ע"פ סימנים אם תצא (עיי' לעיל דף כ"ז אות י"א) ואם החזירו להשליח גם ע"פ סימנים (עיי' בסמך) ולכאן ה"ה גתערב ד' מיניו בין	לולבים של אחרים בבהכ"נ ביום א' דסוכות ומכירו רק ע"פ סימנים אם ייד"ח לכם (כן נראה מיהו אם יש לו טביעת עין שאני).
---	---

[יא] האם תוכל למצוא נפקא-מינות נוספות הנוגעות לאיסורים שונים בתורה.

פסק השולחן ערוך בנידון סימנים דאורייתא

[יב] עיי' שו"ע אבן העזר סי' יז סעיף כד. ומשמע לכאן דהשו"ע פסק כהרא"ש ולא כהרמב"ם.

התרת אשה על סמך בדיקת ד.נ.א. (D.N.A.) של הבעל המת

[יג] בקובץ ישורון כרך יב עמ' תקלג נכתב עיי' הגי"ר משה שאול קליין בשם הגי"ר שמואל הלוי ואזנר שליט"א [מובא במסגרת]

אודות בדיקת הדנ"א (D.N.A.) שהיא בדיקת זיהוי אדם שגילו החוקרים לפני כחמש עשרה שנה, וכהיום הרי היא משמשת כאמצעי זיהוי בכל המעבדות המשטרתיות והמכונים לרפואה משפטית בארצות המחקרמות כגון ארה"ה אנגליה וכו', ובקשתם לדעת את התייחסות ההלכה לבירור זה.	ממוחזק. ואם הוא מוחזק כיושר ורוצים לסלקו מהירושה על סמך בדיקה זו שיש אי התאמה בין אב לבן, אי אפשר לנשלו מהירושה על סמך בדיקה זו.
ג) ע"ד השאלה האם לקבוע ממוזרות על סמך אי התאמה בין אב לבנו, התשובה אין לקבוע ממוזרות על סמך בדיקה זו, אף שמבחינה מדעית אי התאמה הוא בירור מוחלט.	ה) על דבר השאלה האם אפשר להוכיח רשעת האדם במשפט על סמך בדיקה זו, התשובה בדני ישראל אין להוכיח הרשעת אדם על סמך הוכחות, אפילו הוכחות ביותר, אלא על פי שני עדים יקום דבר.
ד) על דבר השאלה האם אפשר לקבוע על האדם שהוא יורש או אינו יורש על סמך בדיקה זו, התשובה, אם לא ידוע על יורשים לאדם זה ובא אדם לדרוש את הירושה על סמך בדיקה זו, מכיון שאינו מוציא ממון משום מוחזק אפשר-לסמוך על בדיקה זו, אחר שברירו כפי האפשר שאין ידוע יורשים לאדם זה בשום מקום. אבל אם יש יורשים מוחזקים, ובא אדם ואומר שהוא יורש ללא הוכחות, ורק על סמך בדיקה זו, אי אפשר להוציא ממון מהיורשים המוחזקים, דאין הולכים בממון אחר הרוב במקום שמוציאין	ו) על דבר השאלה האם אפשר להתיר עגונה מכבלי עיגונה על סמך בדיקה זו, התשובה התרת עגונה ניתנה לכית דין מוסמך בלבד כפי ראות עיניו בנידון שלפניו, ומ"מ באופן כללי יש להבדיל בנידון זה בין בדיקת דנ"א שיש התאמה בגוף האדם מעצמו לעצמו, או שיש התאמה בין גוף האדם הנעדר לבין שני ההורים וצאצאים, בדיקה בגוף האדם מעצמו לעצמו הינו יותר מגדר סימן בינוני וקרוב לסימן מובהק, אבל אין לסמוך אך ורק על בדיקה זו אלא אם כן יש רגלים לדבר וצדדים נוספים ע"פ הלכה, אבל בדיקת דנ"א שנעשית ההתאמה בין גוף הנעדר ובין הורים או צאצאים אינו יותר מגדר סימן בינוני בלבד.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום ראשון, כ"ד בטבת תשע"ג

בבא מציעא כח.

בענין סימנים וסימנים, ועוד

[א] גמ' בבא מציעא כח. "אמר רבא אם תמצא לומר סימנים דאורייתא" – עד המשנה.

"סימנים וסימנים יניח" – מה הדין סימנים מובהקים מול סימנים שאינם מובהקים

[ב] עיי' ברשב"א ד"ה כתוב במקצת הנוסחאות, רק מ"וסימנים דקאמר יניח" – עד "כעדים דמי לגבי שאר סימנים".

[ג] עיי' שיטה מקובצת ד"ה סימנים וסימנים יניח.

[ד] ולכאן צ"ע על השיטמ"ק, דהא הרשב"א מביא ראיה מגמרא לשיטתו.

"סימנים וסימנים יניח" – למה לא יחלוקו?

[ה] עיי' חדושי רבי עקיבא איגר [בקובץ מפרשים] ד"ה גמ' סימנים וסימנים יניח.

[ו] ותירץ הגר"ח מבריסק זצ"ל [מובא בסטנסיל סי' ר"ס] שכיון שיש על המוצא חיוב "השבת אבידה" ודין "דרשהו אם הוא רמאי" לכן אינו רשאי לעשות יחלוקו, מכיון שיוצא שהוא לא החזיר את האבידה לבעליה.

[ז] ולכאן קשה על תירוצ זה, דעיי' במשנה בבא בתרא כג : דמבואר שעושין יחלוקו על מציאה. וצ"ב.

[ח] [למעיינים – עיי' ברכת אברהם ב"ב כג : שהציע תירוצ נוסף לקושית הגרעק"א [מובא במסגרת]]

ברכת אברהם ב"ב כג:

ולענ"ד ה' נראה דלעולם י"ל כהנח הגרע"א, דהיכא דדין תורה הוא חלוקה שפיר יכול להשיב אבידה באופן זה, אלא דנסימנים באופן שנקטר ע"י סימנים אחרים	שזו נטלה כח ההוכחה שסימנים ושאר הספק על כל העולם, לכל הדין השנה על ידי סימנים, מזה עיי' א"י להספק טפי, אלא אם כן נלא"ה נקטר מסימנים י"ל דחור	הדין שיהא מונח עד שיחזר, ואין הספק רק על ד' אלו דינא חלוקה, אלא להספק על כל ישראל לא נטל, כיון דאין הסימנים מוכחים.
--	--	---

"סימנים וסימנים יניח" – האם מועיל שיתפשו בניהם?

ט] עי' רש"י ד"ה יניח, ועי' רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבדה פרק יג הלכה ו. [א] עי' שיטה מקובצת [עמ' רפ בקובץ] ד"ה וכתוב בשטה וזה לשונו עד אחד. [ב] ויל"ע 1) מה המחלוקת בין הרמב"ם לשיטתם"ק, 2) האם רש"י הוא ג"כ צד במחלוקת הזאת.

ספק מקורי – אב שטוען מול בתו

[ג] עי' בספר אבן הטוען בסוגיתנו להג"ר אברהם זאב מלר שליט"א, מה שנסתפק [מובא במסגרת]

אבן הטוען בסוגיתנו		
בסוגי' מבואר דשנים שבאים ליתן סימנים ינתן לזה הנותן בה סימן מובהק טפי, עיי"ש ינתן למדת משקלותיו ועוד. ונסתפקתי באב ובתו שבאו שניהם ליתן סימנים על אחד מכלי הבית, וכל אחד מהם טוען דשלו הוא וממנו נאבדה, דיתכן בזה דאפילו תתן הבת סימן מובהק טפי משל אב לא נחזירה לה. ונתעוררתי לזה מפי' האור החיים לפרשת ויצא עה"פ כי	מששת את כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך שים כה נגד אחי ואחיק ויוכיחו בין שנינו. ושם בפסוק שאח"ז, ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה ראה לי הוא. ופי' האוה"ח, דזו תשובה לאומרו שים כה נגד כו'. עוד רמז שאיך יצטרך בטענתו כשיאמר כלי ביתו הם אלו, פשיטא שיותר ידע יעקב בסימני כלי לבן ממנו, והטעם כי הבנות	בנותי והם בקיאים בסימני הכלים יותר ממנו להיותם תמיד משתמשים בהם, עיי"ש. ויש לעיין מהו ההלכה בכה"ג, דיתכן דאפילו תתן הבת סימנים מובהקים יותר משל האב בכ"ז לא יחזירוה לה ויהא מונח עד שיבא אליהו. גם יש לעיין כיו"ב במשרתת ובעה"ב שנותנות כל אחת מהן סימנים, וכן באדון ועבדו, דהעבד משתמש בכלים אלו תדיר, וצ"ע.

קושיית הקובץ שיעורים איך אליהו נאמן לברר דיני ממונות

[יד] עי' בקובץ שיעורים בבא בתרא סי' תר"מ [מובא במסגרת] ולכאוי' דבריו צ"ע.

קובץ שיעורים בבא בתרא סי' תר"מ

בדין אבידה [האם עד אחד נאמן להעיד של מי האבידה], לדעת הר"ן בפי' גיד הנשה, עד אחד נאמן, ודעת הריטב"א בשם רבו, גיטין כ"ז, אין עד אחד נאמן. ומלשון המשנה "יהא מונח עד שיבא אליהו", משמע דאליהו נאמן לברר של מי הוא, ובדבר דצריך שני עדים לא מהני נביא, ואפילו משה ואהרן לא מהימני, ומוכח דעד אחד נאמן. ויש לדחות, דהכונה דכשיבא אליהו יודה הבעל דין בעצמו שיתבייש לכפור בפני אליהו.
--

"סימנים ועדים ינתן לבעל העדים" – מה הדין בסימנים מובהקים

טו] עי' ברשב"א ד"ה כתוב במקצת, וז"ל: "ומיהו סימנים ואפילו מובהקים ועדים, ינתן לבעל עדים, דעדים עדיפי, עכ"ל. טז] ולכאוי' קשה דעי' רשב"א כז. ד"ה איבעיא להו, שכתב דסימנים מובהקים הן כעדים, וצ"ע.

"סימנים וסימנים ועד אחד"

[ז] עי' בדבר יעקב בסוגיתנו [מובא במסגרת]

דבר יעקב		
ט] סימנים וסימנים ועד אחד עד אחד כמאן דליתיה דמי – הפרי יצחק [ח"ב סימן נו הנ"ל כג: אות טו] מביא שיטת הר"ן [חולין צו:] שעד אחד נאמן באבידה.	זוכה בממון מדין טענה, אבל אם אומר שהוי של חבירו אינו נאמן, דבכה"ג בעינן עדות, ואין ת"ח נאמן לעדות יותר מע"ה.	שלמדו דכיון שאין מוחזק נאמן עד אחד. הפרי יצחק מקשה היאך נאמן הבעל דבר עצמו לומר ששלו הוא.
שיטת הריטב"א [גיטין כז:] שאין ע"א נאמן באבידה, וכי מהדרין אבידה לצורבא דרבנן בטביעת עין היינו דוקא בדבר שהוא שלו, דאדם לעצמו	והטעם שלפי הר"ן עד אחד נאמן באבידה [ולא הוי כשאר ממון שצריך ב' עדים], מביא הפרי יצחק מכמה אחרונים [חמדת שלמה וברית אברהם וכן הביא בש"י ר' שמואל [סימן כא] מר"א בטלו]	הפרי יצחק והשער"י [שער ויד הובא בח' ר' שמואל סימן כג ושי' סימן כא וסימן נב] מקשים מהגמ' כאן סימנים וסימנים ועד אחד עד אחד כמאן דליתיה דמי, והיינו משום שהעד אחד אינו נאמן אע"פ שאינו מוציא ממוחו.

[ח] ויל"ע איך לתרץ קושיתו.

להלכה

יט] עי' שו"ע חו"מ סי' רסז סעיף ח-ט-י.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום שני, כ"ה בטבת תשע"ג

בבא מציעא כח.

בענין סימנים וסימנים, ועוד [ב]

[א] גמ' בבא מציעא כח. "אמר רבא אם תמצוי לומר סימנים דאורייתא" – עד המשנה.

"סימנים וסימנים ועד אחד" – האם העד אחד מחייב שבועה

[ב] שיטה 1 - עי' רא"ש פרק שני סי' יג, מ"סימנים וסימנים ועד אחד" עד "עדי אריגה".

[ג] שיטה 2 - עי' נמוק"י דף טו. מדפי הרי"ף ד"ה אמר המחבר עד אחד.

[ד] ולכאוי' על הרא"ש: אי' למה כתוב בגמ' שעד אחד "כמאן דליתא". ב' מה הטעם להשבע אם ממילא לא יקבל כלום, וכטענת הנמוק"י.

"מידת ארכו ומידת רחבו" – מדוע יותר קל לשער מידת רחבו

[ה] עי' בספר תורת חיים בסוף הקובץ מפרשים, ד"ה ומדת ארכו.

[ו] עי' שיטה מקובצת עמ' רפ ד"ה מדת ארכו ומדת רחבו.

[ז] ולכאוי' נפקא ביניהם במעיל ארוך של ימינו.

צריך כותרת

[=] עי' ברמ"א סי' רסז סעיף ח', ובש"ך שם ס"ק ו'.

"מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו ינתן למידת משקלותיו" - האם שני סימנים מובהקים מצטרפים להוות סימן אחד מובהק

יג] עיי ברמ"א אבן העזר סי' יז סעיף כד: ואפילו מאה סימנים שאינן מובהקים שאינם כלום" ועיי בית שמואל שם ס"ק עג. יד] ולכאוי צ"ע בסוגיין, מדוע זה שנותן מדת ארכו ומדת רחבו, אין שניהם מצטרפים יחד לסימן מובהק.

"הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה" - באיזה סימנים מדובר
טו] עיי רא"ש פרק שני סי' יד [עד "דרך להניח חפצים בכלים"].
טז] ויש לעיין במה נחלקו הר"ף והרא"ש.

מדוע לגבי גט אין מידת האורך נחשב לסימן ולגבי החוט כן
יז] עיי בשיטה מקובצת עמ' רפא ד"ה ונראה לומר.

"הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו" - האם היא ספק מגורשת או ודאי אשת איש.
יח] שיטה א - עיי בשיטה מקובצת עמ' רפב ד"ה ינתן לו [שני שורות ראשונות בלבד].
יט] שיטה ב' - עיי בשיטה מקובצת עמ' רפב ד"ה ולענין פסק, בסוף הקטע, מ"הוא אומר בחפיסה".
כ] ויל"ע במה נחלקו ב' הדעות.

להלכה
כא] עיי שו"ע חו"מ סי' רס"ז סעיף י-יד.
כב] עיי שו"ע אבן העזר סי' קנג.

הורדתי מכאן חומר ואולי צריך עיבוי

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, כ"ו בטבת תשע"ג

בבא מציעא כח. בענין עד מתי חייב להכריז

א] בבא מציעא כח. "מתני' ועד מתי חייב להכריז" - עד "ת"ר רגל ראשון אומר רגל ראשון"

חקירה האם חובת המוצא להכריז היא מדאורייתא או מדרבנן

ב] יש לחקור האם המוצא מחויב להכריז מדאורייתא, או שמדאורייתא מוטל על המאבד להכריז, ורבנן הם שהטילו את חובת ההכרזה על המוצא.

ראיות שזה מדרבנן

ג] עיי בפסוקי התורה, חומש דברים פרק כב פסוק א-ב. ומשמע לכאורה שהמאבד צריך להכריז ולא המוצא.
ד] עיי במלבי"ם חומש שמות פרק כג פסוק ד שפירש שמדאורייתא המאבד צריך להכריז [מובא במסגרת].

מלבי"ם שמות כג ד
לשון המכילתא: עד דרוש אחיך, עד שיצא עליו כרוז. פירוש, שאפילו אם הוא רחוק או שאינו מכיר את בעל האבדה שאז יאספנו את ביתו עד ידרוש אחיו אותה על ידי כרוז.

ה] לשון הגמרא בסוגינתו "לא הטריחו רבנן באבידה יותר מדאי", משמע לכאורה שחובת ההכרזה היא מדרבנן.
ו] עיי בספר דרכי דוד כב: ד"ה והתוס' [מובא במסגרת].

דרכי דוד כב:
שמאל - וענין ככרזכ נראה לכאורה שכוף מורכבן שחקנו כן ואין שיוצ ככרזכ מדאורייתא, אלא אם יורוש כאונד לשון המכילתא: עד דרוש אחיך, עד שיצא עליו כרוז. פירוש, שאפילו אם הוא רחוק או שאינו מכיר את בעל האבדה שאז יאספנו את ביתו עד ידרוש אחיו אותה על ידי כרוז.

ראיות שזה מדאורייתא

ז] עיי בספר "קריית ספר" להמב"ט הלכות גזילה ואבדה פרק יג [מובא במסגרת]. ברם צ"ב איפה זה כתוב בתורה.

קריית ספר
פרק יג הברות אברה הוי מדאורייתא וכדמשמע סמנתיהן דף כ"ז אף השמלת היתח ככלל כל אלה וכו' מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף כל דבר שיש לו סימנים ויש לו תובעים חייב להכריז כן היא הגוסתא בכל המפרים

ח] עיי בתרגום יונתן בן עוזיאל דברים כב, ג. ברם צ"ב איפה התרגום ראה את זה בתורה שהוא תרגם כך.
ט] עיי במשך חכמה דברים כב, ב. [מובא במסגרת]

משך חכמה דברים כב, ב
כב, ב ואם לא קרוב אחיך וא"ל ידעתו וכו'. פירוש, דהתורה מלמדת אותנו שצריך להכריז על האבידה ¹ , ולכן אם קרוב הוא, הלא יודע מההכרזה. רק אם לא-קרוב אחיך ולא שמע מההכרזה, "ואספתו אל תוך ביתך", שמתוך כך "לא ידעתו", ומזה למדנו דין הכרזה.

י] ויל"ע, מה תענה כל שיטה על הראיות שהביאו הצד השני.

מדוע לדעת רבי יהודה שלש רגלים

ג' שיטות

[א] שיטה 1 - ע"י בשיטה מקובצת [עמ' רפב בקובץ] ד"ה מתניתין שידעו בו [עד "ואחר רגל האחרון"].

[ב] שיטה 2 - ע"י בספר חכמת שלמה למהרש"ל [צמוד למהרש"א] כח. ד"ה מתני'.

[ג] שיטה 3 - ע"י בגמ' ברכות נח: "אמר רב אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב חדש שנאמר נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד", וברש"י שם ד"ה ככלי אובד.

[ד] ולכאוי יש להעיר על שיטת רש"י, דבדרך כלל אם אדם מוצא את האבידה באיזה יום באמצע השנה, הכרזת ג' רגלים נמשכת פחות מ"ב חודש, אלא אם כן מצא את זה יום אחד אחרי אחד הרגלים. ויל"ע.

[טו] האם תוכל למצוא כמה נפקא-מינות לדינא בין השיטות השונות.

לאחר הרגל השלישי מי מכריז

טז] ע"י רש"י על המשנה ד"ה ויכריז. ולכאוי צ"ב מדוע פירש רש"י שהמאבד יכריז ולא המוצא כמו בשאר הסוגיא.

יז] ע"י תוס' כב: ד"ה אי דליכא [עד "אך קשה"].

בענין שבעה ימים אחר הרגל

[יח] "רבא אמר וכו' לא הטריחו רבנן באבידה יותר מדי". וצ"ב א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם, והרי רוב ישראל לא יספיקו לבדוק את אבידתם. וגם מדוע אמרו דוקא שבעה ימים. וע"י תפארת ישראל על המשניות ב"מ פרק ב' משנה ו' ס"ק מ"ה.

[יט] בחשבון שבעת הימים, מה לגבי יום השבת. ע"י בספר אבן הטוען בסוגיין.

אבן הטוען		
ד) ובהא דאמרינן "כדי שילך לביתו שלשה" צ"ת, מה עם יום השבת שבשבוע זה שאחר החג, שבו אינו יכול להמשיך בהליכתו, איך גם יום זה בתוך המניין. דהא כללא כייל במתני' ד"אחר הרגל האחרון שבעה ימים", ואטו לא	מיידי מתני' אלא בגזונא שלא חל שבת בתוך השבוע שאחר החג, וביום השביעי דמכריז הוא יום השבת (דמותר להכריז בשבת על אבידה כמבואר בהלכה), הא מתני' קבעה ז' יום להכרזה האחרונה, ולא הוזכר דלא מיידי אלא	כשאין שבת בינתיים ויש אפשרות לילך שלשה ולחזור שלשה, ואדרבה ברוב הפעמים יש שבת בינתיים, וכי גם על זה נאמר דאתינן משום דלא הטריחו רבנן באבידה יותר מדאי, וצ"ע. ועיין בספר מעיני החכמה מש"כ בענין זה.

על תוס' ד"ה חמשה עשר יום

[כ] ע"י מהרש"א ד"ה ?, ר"ן ד"ה ?, וריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה ?.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, כ"ז במסכת תשע"ג.

בבא מציעא כח. – כח:

בענין חובת הכרזה בזמננו

[א] בבא מציעא כח. "ית"ר רגל ראשון אומר רגל ראשון" – כח: מתני'. ורש"י ותוס'.

בענין אבן הטוען שהיתה בירושלים

[ב] ע"י ברמב"ם ספר נזיקין הלכות גזלה ואבדה פרק י"ג הלכה א'. ולכאוי צ"ע מה שכתב "חוץ לירושלים", והרי בגמ' כתוב "בירושלים".

[ג] וע"י בספר אבן הטוען בסוגיתנו.

ספר אבן הטוען בסוגיתנו		
ה) והנה הרמב"ם העתיק ברייתא זו רק ששינה בלשונו וכתב הכי, ואבן גבוהה היתה "חוץ" לירושלים שעליה היו מכריזין. וצ"ב מדוע קבע שאבן זו היתה חוץ לירושלים נגד הכתוב לפנינו	בבב"א. ויתכן לפרש בזה, דהנה במדרש רבה סוף פרשת פקודי איתא מימרא דרבי יוחנן, כיפה של חשבונות היתה חוץ לירושלים, וכל מי שמבקש לחשב הולך לשם למה שלא יחשב	בירושלים ויצר, לפי שנקראת משוש כל הארץ, וע"ש במפרשים. ומעתה נקט הר"מ דבהכרח אבן זו אף היא היתה מחוץ לירושלים, דגם בה שייך הטעם של חשבונות שלא יצר, ועיין.

[ד] לכאוי צ"ע איך ידעו כל המאבדים לפנות לאבן הטוען, והרי מבואר בגמ' שהיו מאבדים שכלל לא ידעו שאיבדו, וכששמעו את ההכרזה היו צריכים ללכת לביתם כדי לחפש אם בכלל אבד להם. וע"י תורת חיים ד"ה אבן טוען.

משחרב בית המקדש התקינו שיהיו מכריזים בבתי כנסיות – מתני'

[ה] שיטה א - ע"י בפירוש רבי יהונתן מלוניל בסוגיתנו [מובא במסגרת]

רבי יהונתן מלוניל	
משחרב בית המקדש, שאין מתקבצין ישראל בירושלם אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות יכריזו שם שלשה פעמים כשבאים לשמוע הדרשות של שלשה רגלים.	

[ו] שיטה ב - ע"י בסמ"ע על השו"ע חו"מ סי' רס"ז ס"ק ד.

כמה זמן/פעמים יש להכריז

[ז] שיטה 1 - ע"י בתוספתא ב"מ פרק ב' הלכה ו'. וצ"ב מדוע דוקא שלשים יום. [למעיינים ע"י מנחת ביכורים על התוספתא שם].

[ח] שיטה 2 - ע"י בתלמוד ירושלמי בסוגיתנו [מובא במסגרת].

תלמוד ירושלמי בסוגיתנו

ויהוור' שלשה ויכריז יום א': ג' *תני בראשונה
היו מכריזין שלשה רגלים ואחר רגל האחרון
שבקעת ימים כדי שילך שלשה ויחזור שלשה

ויכריז יום אחד. משחרב בית המקדש התקינו
שיהיו מכריזין שלשה ימים מן הסכנה ואילך
התקינו שיהא מודיע לקרוביו ולשכניו ודין:

ט] ולכאוי צ"ב בירושלמי מה הטעם לשיעור "שלשה ימים".
י] [למעיינים: הדבר תלוי בטעמים שנתבארו אתמול מדוע מכריזין ג' רגלים. 1) לפי דברי השטמ"ק בשם הר"י מלוניל כת. בתוך ד"ה מתנייתין שידעו, בד"ה שלש רגלים [צוין גם אתמול], אתי שפיר, וגם מתאים לדברי הר"י מלוניל דלעיל. 2) לדברי רש"י ברכות נח: לכאוי יצטרך להכריז במשך שנה, וצ"ע. 3) לדברי המהרש"ל בחכמת שלמה כת. לכאוי אין מקור להכרזה ג' ימים].
יא] שיטת 3-4 - ע"י בספר "השבת אבידה כהלכה" [מובא מעבר לדף] סעיף ג' והערה י'.
יב] ולכאוי צ"ב על פוסקי זמננו המובאים בספר הנ"ל, מדוע לא הביאו דברי התוספתא והירושלמי.

כמה פרטי דינים

יג] הכרזה ע"י מודעה - ע"י בספר אבן הטוען בסוגיתנו [מובא במסגרת]

אבן הטוען

שיש עכ"פ הידור במצות הכרזה שיכריז בפה.
ויש לחלק, דדוקא כאשר יש "מעמד כל ישראל" (דעלה איירי הגמרא בהכרזה של ג' רגלים) בזה הכרזה בפה עדיף, והסמ"ע נמי קאי בכה"ג שכל הקהל מתפלל בבית הכנסת אחד בבת אחת, משא"כ בזמנינו שאין ההכרזה במעמד כל ישראל, וכן אין כל הקהל יחד בביהכ"נ אחד, יתכן דהכרזה על ידי מודעה עדיף טפי.

משמעות הגמרא דהכרזה הוי בפה "זה עומד ומכריז", ולשון הרמב"ם, המוצא אבידה שהוא חייב להחזירה חייב להכריז עליה ולהודיעה "ולומר". מי שאבד כו'. וע"י בסמ"ע דמכריז בין מנחה למעריב, ומוכח דהיינו הכרזה בפה, ולכאורה יש לזה עדיפות על הכרזה בכתב, שבה צריך האובד מיזמתו לגשת לקרוא המודעה, ולא תמיד ידועה לו האבידה ואיננו שם לב למודעות אלו, ולדינא צ"ע, ויתכן

וכנראה מטעם זה לא ראינו מעולם לרבותינו שהכריזו "בפה" בבית הכנסת, אף שבמקורות מוזכר הכרזה בפה כמשנ"ת, ולכאורה הוא מחמת החילוק המבואר כאן.
והלום ראיתי בילקוט מעם לועז (פרשת כי תצא) שכתב בזה"ל, וכיום נוהגים להדביק מודעות במקומות הרבים שבהן מודיעים על המציאה.

יד] למעיינים: ע"י ברבינו חננאל כת. 2 שורה אחרונה של העמוד, דמבואר שיש הכרזה באופן בלתי ישיר, עיי"ש. וא"כ אולי זה מקור לכך שאין מכריזים בפה אלא ע"י מודעה.

טו] האם המוצא צריך ללכת אל המאבד - ע"י בספר השבת אבידה כהלכה [מעבר לדף] סעיף ו' והערה י"ח.
טז] ולכאוי ע"י ברמב"ן על התורה דברים כב, ב, דמשמע שהמוצא כן צריך ללכת אל הבעלים, וצ"ע.

יז] הכריז ולא מצא את הבעלים מה יעשה עם האבידה - ע"י בשו"ע חו"מ סי' רס"ז סעיף טו, ובסמ"ע שם ס"ק טו.

המשך ----- מעבר ----- לדף...

השבת אבידה כהלכה פרק ג'

עמ' 1	עמ' 2
פרק ג' אופן ההכרזה על האבידה ושמירתה מקום ההכרזה א. חייב המוצא לפרסם על מציאת אבידה, שיש בה סימן.^א ומצינו בפוסקים כמה דוגמאות למקומות שבהם מכריז:^ב (א) תולה מודעה בבתי הכנסיות^ג שבאזור מציאת האבידה.^ד (ב) תולה מודעה במקום מציאת האבידה.^ה (ג) מפרסם בעיתון.^ו אמנם במקום שהפרסום בעיתון כרוך בתשלום פטור מלפרסם שם, וראה הערה.^ז ^א ש"ע סי' רס"ב ס"ג, ובאבידה שאין בה סימן נתבאר לעיל בפרק א' סעי' ה' עיי"ש הפרטים. ^ב פשוט שגם מקומות שלא נזכרו בפוסקים, והוא מקום שמצויים שם אנשים שהי"ב להכריז שם, דומיא דביהכ"ס המוזכר בשו"ע, שמכריז שם מפני שהוא מקום קיבוץ רבים. וכ"כ באג"מ יו"ד ח"ב סי' מ"ה. ^ג שו"ע סי' רס"ז ס"ג, ושם בסמ"ע ס"ק ד' הביא למנהג שמודיעים על גניבות ואבידות בתפילה. וכן הביא המ"ב ריש סי' קל"א אך אינו נהוג היום. ודע, שמותר לקרוא מודעות על השבת אבידה בשבת ואינם בכלל שטרי הדיוטות. כ"כ באמ"ר שליט"א בתשובה כת"י, וכ"ה בתשובות והנהגות ח"ג סי' תס"ד. ^ד שמעתי מנהג"ג רבי ניסים קרליץ שליט"א, וא"צ לתלות מודעה בכל בתי הכנסת בעיר. וכ"כ באג"מ אור"ח ח"ה סי' ט'. באבידה שהיא מחפצי נשים נראה שיתלה מודעה גם בעזרת נשים של בתי הכנסת. דאולי האבידה של נערה, או שאין האיש יודע מאבידת אשתו. ולא הועיל מה שתלה בבתי הכנסת. ^ה שמעתי מהגרמ"מ קארפ שליט"א, והוא דומיא דמודיע "לשכניו" שכ' המחבר בסי' רס"ז ס"ג. וכע"ז פסק מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בקונטרס השבת אבידה. ושמעתי מנהג"ג רבי חיים קנייבסקי שליט"א שאף במקומות המטונפים מותר להכריז, אף לדעת הבה"ל בסי' תקפ"ה שנשאר בצ"ע אם מותר לקיים מצוה במקומות המטונפים.	מצא אבידה במקום ציבורי, כגון בים, באולם שמחות, במרכז קניות וכדומה, נראה שאין צורך לפרסם בבתי כנסיות שבאזור.^א נוסח המודעה ב. במודעת ההכרזה יכתוב מין האבידה (כגון צעצוע, בגד, או תכשיט), ואין חשש לרמאות, כיון שרק ע"י נתינת סימנים מחזיר.^ב משך זמן ההכרזה ג. צריך שהמודעה תהיה תלויה פרק זמן, שסביר להניח שנראתה לכל, ולאחר זמן זה אם הוסרה, א"צ לשוב ולתלות.^ג למסור אבידה למשטרה ד. מותר למסור אבידה למחלקת אבידות של המשטרה, בתנאי שהתברר לו שאכן הם שומרים על האבידה כדין, ומחזירים רק לאחר נתינת סימנים כדין.^ד אם לא התברר לו שהם נוהגים כדין אסור למסור להם,^ה אך יכול למסור פרטי האבידה למשטרה, וזו תפנה את בעל האבידה אליו.^ו ^א שו"ת חת"ס חלק חר"מ סי' קכ"ב. וכ"כ בשו"ת חבצלת השרון חר"מ סי' כ"ח. ^ב דקדו"ל שאין צריך להוציא הרצאות על השבת אבידה. סי' רס"ה ס"א. וכ"כ מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בקונטרס השבת אבידה. אומנם באבידה שנראה שהבעלים יסכימו לשלם למוצא את הרצאות הפרסום, צריך לפרסם אף בתשלום. כ"כ הגר"ז סעי' לג', ויבאר להלן פרק י' ס"ג. ^ג פשוט. שהרי אין בזה תועלת. שמעתי מהגרמ"מ קארפ שליט"א. ^ד סי' רס"ז ס"ד (ולא כמו שנוהגים אנשים לכתוב כל סימני האבידה במודעת ההכרזה, דעושים נגד הדיון). וכ' במשפט האבידה שם ס"ק י"ג שדבר שכשילגה מה מצא ידעו עי"ז כבר את הסימן פטור מלהשיב. והוא דומיא דמטבעות בסי' רס"ב סמ"ע ס"ק כ"ה. ^ה בתשובות והנהגות ח"ג סי' תס"ד כ' שתישאר שבו. ומרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בקונטרס השבת אבידה כתב שכמה שיותר זמן טפי מעלי, אך אם הוסרה, כשסביר להניח שנראתה לכל, א"צ לשוב ולתלות. ^ו מרן הגר"מ אלישיב שליט"א, הר"ד במשפט האבידה סי' רס"ז מצ"ד סק"י אות ג'. ^ז שם, וטעמו נראה פשוט שנקרא פשיעה בשמירתה, ע"י סי' רס"ז מס"י, ובגר"ז סכ"ט. וכן דעת מרן הגר"מ איערבאך זצ"ל, ועיין בסוף הספר בתשובות מרן הגר"ש איערבאך
עמ' 3	עמ' 4
אם התברר לו שאכן נוהגים באבידה כדין, ומסר למשטרה את גוף האבידה, ולא נמצאו הבעלים, יטול האבידה, ויניחנה אצלו עד שיבוא אליהו,^א (ועי' להלן בפרק ו' כיצד נוהגים היום ביהא מונח עד שיבוא אליהו), ואסור ליטלה לעצמו, מכח החוק שקובע, שאם לא נמצאו הבעלים זוכה באבידה.^ב למסור אבידה למחלקת אבידות ה. המוצא אבידה באוטובוס או במונית של חברת נסיעות, מותר למוסרה למחלקת האבידות של החברה, אפי' אם אינם שומרים כדין על האבידה, ולא דורשים סימנים כדין.^ג אך אסור להניחה ליד הנהג (בכוונה שהמאבד יחזור ויקחנה משם) שאין זה מקום המשתמר.^ד ועי' להלן סעי' ט'. לא בא המאבד לקבל אבידתו ו. אחרי שהתברר למוצא מיהו בעל האבידה, יודיענו שיבוא ליטלה, ואין חיוב על המוצא להביאה אליו.^ה זצ"ל אות י"ד, מש"כ עור בזה. ^א י"ג פתחי חושן פ"ב הערה כ"ג. ^ב שו"ע סי' רס"ז סט"ו. ^ג מרן הגר"מ אלישיב שליט"א, הר"ד במשפט האבידה עמ' ר"ל ד"ה סי' י"י, דלא אמרינן בזה דינא דמלכותא דינא. ^ד שמעתי מהגרמ"מ קארפ שליט"א ומהגר"מ גרוס שליט"א. וביארו של"ד למש"כ לעיל גבי משטרה, דכ"א שעולה לאוטובוס ולמונית הוא על דעת, שאם ישכח שם חפץ, יניח המוצא במחלקת האבידות. (והוא כעין מה שכותבים בבתי כנסת מודעה, שכל המשאיר חפצים הוא ע"ד, שכעבור זמן מסויים יפונה. הגר"מ גרוס שליט"א), ועוד, שלא משגיח דיו על חפציו באוטובוס, וכל הנחת החפצים באוטובוס אינה "שמירה מעולה" וטגו לן למסור למחלקת האבידות הנ"ל, דאין אנו צריכים ליהדר יותר מהבעלים. ^ה לפי מש"כ השו"ע סי' רס"ז ס"א. ^ו מרן הגר"מ אלישיב שליט"א, הר"ד במשפט האבידה סי' רנ"ט שע"צ ס"ק י"ג. וכ"כ מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בקונטרס השבת אבידה. וכ"פ החו"א להגר"ד יפה שליט"א, (הר"ד בפאר הדור ח"ד עמ' ר"ז).	מקום החזרת האבידה ז. רצה המוצא להביא את האבידה לבעלים, די שיניחנה במקום שמור שברשותם. ויכול להניחה אף במקום שאינו שמור, אם הבעלים עומדים לעבור שם בתוך זמן קצר.^א הניחה במקום שאינו שמור, והבעלים לא יעברו שם תוך זמן קצר, ונעלמה משם, נתחייב בתשלומי האבידה.^ב ועל כן, אם יודע שבעל האבידה גר בבנין משותף, אין להניח את האבידה בחדר המדרגות, אלא אם כן אמור לעבור שם תוך זמן קצר.^ג ח. משהגביה את האבידה, נתחייב בהשבתה, ואסור לו להחזירה למקום מציאתה.^ד כמו כן אין לתלותה על לוח מודעות, (אפילו אם מניח או תולה אותה סמוך למודעתו על מציאתה).^ה ^א שמעתי מנהג"ג רבי ניסים קרליץ שליט"א. ^ב שו"ע סי' רס"ז סעי' א' וילפינן לה בגמ' (ב"מ לא). מהשב תשיב, ריבתה תורה אפי' השבה שלא מדעת אם הוא במקום שמור. סמ"ע שם סק"א, ובכ"ה ג' שיעבור תוך זמן קצר ש"ד, אפי' אינו מקום שמור וכמש"כ המחבר שם. ובסמ"ע סק"ב ביאר דה"ל כאילו מסר ליד הבעלים. ^ג שו"ע סי' רס"ז סעי' א'. ועי' בתשובות מרן הגר"ש איערבאך זצ"ל בסוה"ס אות ל"ו, מש"כ על אופן שהבעלים מתרשלים בשמירת האבידה שהושבה להם. ^ד שמעתי ממרן הגר"מ אלישיב שליט"א, שא"א להניח בחדר מדרגות, דאינו מקום שמור. ולפי המבואר בסי' רס"ז ס"א, שאף במקום שאינו שמור מותר להניחה, אם הבעלים יעברו שם תוך זמן קצר, ה"ה כאן. ^ה סי' ר"ס שו"ע ס"ט ו' וברמ"א שם. ולפי המתבאר שם, דוקא בדרך נפילה וי"א שאף בספק נפילה, אסור להחזירה למקומה. משא"כ במצא את האבידה בדרך הינוח במקום המשתמר אסור להגביה. ואף אם הגביה חייב להחזירה למקומה. (ועי' להלן פרק א' סעי' ח', ט, שיש הבדל אם לקחה לביתו או שנשאר במקום). ^ו מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בקונטרס השבת אבידה, (אך כ' שם שאם ברור הדבר

בבא מציעא כח: בענין גלימא מכריז או אבידתא

גמרא ב"מ כח: מ"מתני' אמר את האבידה" – עד "לא אמר סימנין מובהקין דידה" [נקודתיים].

בביאור הסברא למ"ד גלימא מכריז

[ב] ע"י מאירי כח. ד"ה אמר את האבדה [רק עד "ומכאן נראה שכתבו גדולי המחברים"].

[א] ע"י נמוק"י דף יג: מדפי הרי"ף ד"ה טיבעא מכריז.

ביאור הסברא למ"ד אבידתא מכריז

[ג] ע"י ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה איתמר אמר רב יהודה. [ומה שציין לפ"ק לכאוי' הכוונה לגמ' בדף כח. שורה 4 מלמטה וצ"ע למה כתב פ"ק].

יש להסתפק למאן דאמר "אבידתא מכריז" מה הדין אם עבר והכריז גלימא

[ד] ע"י בספר אבן הטוען [להג"ר אברהם זאב מלר שליט"א] בסוגיתנו

אבן הטוען		
ג) ולר"י דאמר אבידתא מכריז, דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי, יש להסתפק, מה הדין אם עבר והכריז גלימא, אי תו לא מצינן	לאהדורה בסימנין כלל דחיישינן לרמאי, או נימא דלא נאמר בזה אלא דין בהכרזה דעדיף טפי להכריז אבידתא מאשר להכריז גלימא,	אולם כי עבר והכריז גלימא אף ב"נ מודה דלא נפסיד מעתה את זה שנותן בה סימנין משום דדילמא רמאי הוא.

למעיינים - קושית הפני יהושע

[ה] ע"י פני יהושע ד"ה בגמרא אי אמרת בשלמא. וצ"ע ליישב קושיתו.

"ומאי לא אמר את סימניה לא אמר סימנין מובהקין דידה" – פירוש הדברים

[ו] פירוש 1 – ע"י רשב"א ד"ה האי דאמרינן מאי לא אמר סימניה.

[ז] פירוש 2 – ע"י בשטמ"ק ד"ה והראב"ד כתב [הראשון].

[ח] למעיינים פירוש 3 – ע"י שטמ"ק ד"ה והרמאי אף על פי שאמר [בשם ה"ר יהונתן מלוניל].

הקושיא על שיטת הראב"ד מהסוגיא של "מידת ארכו ומידת רחבו"

[ט] ע"י במאירי כח. ד"ה היה בגד.

[י] וע"י בחזון יחזקאל להגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל על התוספתא ב"מ פרק ב' ה"ו [מובא במסגרת]

חזון יחזקאל
בשיטה מקובצת במסכתין (כח:): כתוב בשם הראב"ד על האמור שם בגמרא "ומאי לא אמר סימניה לא אמר סימנין מובהקין דידה", היינו "דאמר סימניה ולא אמר סימן מובהק דידה, דכיון דאית בה סימן מובהק ולא קאמר ליה שמע מינה לאו דידה היא, דאי דידה מידע הוה ידע ליה. וכי אמרינן דמהדרינן אבדתא בסימן שאינו מובהק דלית ביה אלא הוא", עכ"ל. גם הלשון "ונוותן סימניה" משמע כל סימניה. ולכאוי' צ"ב, הא היכא דאמר מידת רחבו ולא אמר מידת ארכו מחזירים לו, אע"פ שמדת ארכו מובהק יותר ממדת רחבו, דהא אם אחד אומר מדת ארכו ואחד אומר מדת רחבו תנתן למדת ארכו, כמבואר בגמ' במסכתין דף כח:?. ויש לומר כי אמרינן "כיון דאית בה סימן מובהק ולא קאמר ליה שמע מינה לאו דידה הוא", היינו דוקא בסימן שיש בבגד מחמת אופן מהותו, אבל סימן מובהק שידיעתו תלויה במעשה, כגון במעשה מדידה למוד מדת ארכו, אם לא קאמר להאי סימנא אין זהו הוכחה שלא דידה הוא, דהא דלא קאמר למדת ארכו אינו אלא משום דלא טרח למדוד. אי נמי, הא דאם לא אמר גם הסימנים המובהקים לא מהדרינן ליה, היינו לא משום דחשדינן ליה שהוא משקר ולא אבדה לו שום אבדה, אלא תלינן ואמרינן שבגד אחר אבד לו שאין בו הסימנים המובהקים האלה וזה שלפנינו הוא של איש אחר, אבל באומר מדת רחבו ולא אמר מדת ארכו, אי אפשר לדחותו ולומר שהוא אבד בגד אחר שאין בו מדת ארכו, וכיון שנתן סימן במדת רחבו מהדרינן ליה.

יא] מעשה שהיה:

בחור מיישיבת ברכת חיים איבד זוג אזניות בהר חוצבים, ותלה מודעה. התקשר אליו המוצא, וביקש סימנים. הבחור נתן סימנים כלשהם, אבל לא זכר את שם החברה של האזניות. המוצא אמר שהוא לא מוכן להביא לו את זה אם לא יגיד לו את שם החברה. האם הוא צדק?

להלכה גלימא מכריז או אבידתא מכריז

[יב] ע"י שו"ע חו"מ סי' רסז סעיף ד.

[יג] ע"י בספר אבן הטוען בסוגיתנו [מובא במסגרת]

מטבע של מדינה פלוני ושל מלך פלוני, עכ"ל. וזה ממש כהמבואר.	מצאתי בספר הישר לרבינו תם [חלק התשובות, סימן ס"ח אות ז'] שכתב הכי, "טיבעא מכריז, וה"פ שלא מכריז לא כסף ולא מטבע סתם, אלא	ה) להלכה דגלימא מכריז נראה פשוט דצריך לפרט איזה סוג גלימא הוא זה שמצא, אם מעיל או כתונת וכדומה, והסכימו לזה מו"צ. והלום
---	--	---

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום שני, ג' בשבט תשע"ג

בבא מציעא כח:
בענין החזרת אבידה לרמאי

א) המשנה [הראשונה] ב"מ כח.: ובגמרא מ[נקודתיים] "והרמאי אע"פ שאמר" – עד "לא מייתי איניש חובתא לנפשיה" [מתני].

"צא והבא עדים דלאו רמאי את" – האם צריך להיות עדות בבית דין
ב) ע"י בספר אבן הטוען בסוגיותנו [מובא במסגרת]

אבן הטוען		
בגמרא (כח. ב) משמע דאף דבעינן עדים שאינו רמאי, (כמבואר בברייתא שם, התקינו שיהיו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי אתי וטול). מ"מ לא בעינן כזה שעדות זו תהיה בפני בית דין, עיי"ש בעובדא דאבוה דרב פפא כו'	אמר ליה זיל אייתי סהדי, ומשמע דלא היה שם בית דין אלא רבה בר רב הונא לבדו, ברם ממה שדנה הגמרא שם אי חשיב מגיד וחוזר ומגיד, עיי"ש דאמרינן "לא מייתי איניש חובתא	לנפשיה", מוכח דבעינן עדות בפני בית דין, דנראה דכל תורת "אינו חוזר ומגיד" לא שייך אלא בעדות שהיא בפני בית דין, וצ"ל דרבה בר רב הונא היה אחד מתוך בית דין שהיו שם.

בביאור הדרשא "עד דרוש אחיך אותו"
ג) ע"י תוס' כז': ד"ה דרשהו.

בביאור המעשה עם אבוה דר' פפא

ד) לכאוי' צ"ע מדוע באמת שאלם רבה בר רב הונא באופן הפוך מהראוי. וע"י בספר בן יהוידע לבעל הברן איש חי [במסגרת]

בן יהוידע	
שם אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא. קשה, דמה לו לעקם נוסח השאלה, והוה ליה למימר ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא. ונ"ל בס"ד דרבה עיקם הלשון כדי לבדקם לידע אם הם פתאים או פקחים, כי הפתי לא ירגיש בודאי ברמאות הרמאי, ואיך יסמוך על דבריו שיעיד על אדם שאינו רמאי, לכך עיקם הדברים ושאלם אם ידעיתון ביה דרמאי הוא, והם היו פקחים ודנו בדעתם דאין מן הראוי שתהיה השאלה בנוסח זה מדיין שהוא חכם גדול, אלא ודאי טעות לשון נפל בפיו, וכונתו לשאול ידעיתון דלאו רמאי הוא, ובמקום דלאו רמאי אמר דרמאי, ולכן כיון שהכריחו בדעתם דודאי שאלתו היתה ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא, לכך גם הם השיבו לו אין כפי התיקון שתקנו לשון שאלתו בדעתם, ולכן דן בדעתו שהם פקחים, על אשרי הרגישו דטעות לשון יצא מפיו, מסברה דנפשיהו, וכאשר אמרו לו אח"כ אנו לאו רמאי את קאמרינן, וקשא והלא הם השיבו אין על שאלתו דרמאי הוא, אלא מוכרח פירשו לו אח"כ כוונתם כאשר כתבנו, שאמרו אנחנו דננו מדעיתו דטעות לשון קרה לו בשאלה, ולכן אמרנו אין, ותלמודא קיצר ולא זכר האמתלה שלהם, ועל זה קאמר רבה הא איכא אומדנא אלימה לאמתלא זו, שהיא אמת, דמסתברא לא מייתי איניש חובתא לנפשיה, ואין זה בכלל כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד:	

האם ניתן ללמוד ממעשה זה שלאחר תקנת חז"ל גם תלמיד חכם צריך להביא עדים שאינו רמאי
ה) ע"י במאירי ד"ה תובע שבא לבית דין. [מבואר שאף ת"ח צריך להביא ראיה].
ו) ע"י תוספות רי"ד [בקובץ מפרשים] ד"ה אבוה דרב פפא. [דמבואר שת"ח אינו צריך].

רמאי שהביא סימן מובהק האם מחזירים לו

ז) שיטה 1 - ע"י רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזלה ואבדה פרק י"ג הלכה ג', ובמגיד משנה שם.
ח) שיטה 2 - ע"י טור חו"מ סי' רס"ז סעיף ה' בשם הרא"ש.
ט) ויל"ע בטעם מחלוקתם. וע"י בספר אבן הטוען בסוגיותנו שביאר באופן נפלא [מובא במסגרת]

אבן הטוען		
ובביאור פלוגתא זו נ"ל, דהנה כי חיישינן לרמאי יש לבאר תרי אנפי, דרש"י בסוגי' בד"ה חיישינן לרמאי כתב בזה"ל, שמא שמע האובד מתאונן בין שכיניו טליתי נאבדה, וזה יודע את סימניה, וכשישמע את מוצאה מכריז טלית מצאתי יקום ויתן סימניה, עיי"ש. אולם בתלמוד ירושלמי דפירקין (הל' ז') איתא בזה"ל,	איזהו רמאי כו' ואית דמרינן אזיל לכנישתא ושמע סימנין ואזיל לכנישתא חורי ואמר סימנא נוסב ליה, ע"כ. ופירושו דאחר שישמע הכרזת המוצא דמצא גלימא ילך אף רמאי זה ויכריז כן וישמע סימניה מן האובד, ואח"כ יחזור למוצא האמיתי ויאמר לו סימני החפץ אשר שמעם מן הבעלים במרמה.	ומעתה דוקא לפי מה שפירש רש"י שייך שיועילו סימנין מובהקין, שהרי על ידם ידעין שאינו רמאי, דאילו אינו כזה"ב לא הוה ידע סימניה המובהקין, משא"כ לפי ירושלמי זה, אף סימן מובהק לא יהני לן כלל, שהרי אף זאת ניחוש ששמע במרמה מן הבעלים.

י) למעיינים – ע"י שיטה מקובצת ד"ה והרמאי, בשם ה"ר יהונתן.

להלכה

יא) ע"י שו"ע חו"מ סי' רסז סעיף ה-ו. ולכאוי' צ"ב מדוע באמת היום אין אנו מבקשים עדים שאינו רמאי לפני שמחזירים אבידה.

יב) וע"י השבת אבידה כהלכה להג"ר יחזקאל פינהדלר שליט"א פרק ד' בשם הגר"נ קרליץ [מובא במסגרת]

השבת אבידה כהלכה

וּשְׁכַח הַשֶּׁךְ, הַגֵּרָא וּנְתִיבָהּ מִשְׁצִירָא לְהַבִּיא עֲדִים שְׁאִינוּ רִמָּא. וּמִהֲגָהּ רַבִּי נִיסִים קִרְלִיץ שְׁלִיט"א שְׁמַעְתִּי שִׁישׁ לְהִקְלֹל, אָף אִם אֵינוּ מְבִיא עֲדִים. אֲלֵא הַמוּצָא מְבַרֵר הֵיטִיב מִנוֹתֵן הַסִּימָנִים, וּמִהֶם סִימְנִיו. וּבְרִמָּא יְדוּעַ, מְבֹאֵר שֶׁם בִּסְ"ה, שְׁצִירָא לְהַבִּיא עֲדִים שְׁהַאבִּידָה שְׁלוֹ, וּשְׁמַעְתִּי מִמֶּרֶן הַגֵּרָא שֶׁ אֲלִישֵׁיב שְׁלִיט"א, שְׁלֹא כָל אָדָם שְׁאִינוּ שׁוֹמֵר תּוֹמָצ' נִקְרָא וְדָא רִמָּא, (וְהִיכִן שִׁישׁ אוֹפְנִים שְׁסָגִי בָאָדָם שְׁאִינוּ שׁוֹמֵר תּוֹמָצ', שִׁיבִיא עֲדִים שְׁהוּא נֶאֱמָן, וְלִצ' לְהַבִּיא עֲדִים שְׁהַאבִּידָה שְׁלוֹ).	י" בשו"ע רס"ז סעי' ו' מְבֹאֵר, דְּמִשְׁרָבּוֹ הֶרְמָאִים תִּיקְנּוּ חֻז"ל, שְׁצִירָא לְהַבִּיא עֲדִים שְׁאִינוּ רִמָּא. וְלְדַבְרֵי הַמַּחֲבֵר וְכֵן פֶּסֶק רַב הַנִּזְכָּר (ה"ה הַשֶּׁךְ, הַגֵּרָא וּנְתִיבָהּ מִ), כִּי אִם הַיּוֹם צִירָא לְהַבִּיא עֲדִים שְׁאִינוּ רִמָּא. וּמִ"מ מְבֹאֵר בְּסִמְ"ע ס"ק י', שֶׁאִם הוּא בַּחֲזָקָת צוּרָבָא מִרְבָּנָא אִצ"צ לְהַבִּיא עֲדִים שְׁאִינוּ רִמָּא. וְכִי"כ הַשֶּׁךְ סָק"ד וּבְנִתִּיהָ מִסָּק"ב, וְאִף הַיּוֹם יֵשׁ תִּתְ"ח לַעֲנִין זֶה, אָף לְדִיעוֹת שְׁנִשְׁאָרוֹ בְּצ"ע לְגַבִּי טְבִיעוֹת עֵין (לְהִלֵּךְ ס"ו) אִי שִׁירָא בִּין תִּתְ"ח הַיּוֹם, כֹּאֵן מוֹדִים, (נִתִּיהָ מִסָּק"ב). וּמִשְׁכ"כ אוֹ שְׁמַבִּיא עֲדִים שְׁהוּא נֶאֱמָן, כּוֹוֹנִתִי לְמִשְׁכ"כ מִהַמַּחֲבֵר
--	---

ולכאוי צ"ב מדוע באמת היקל הג"ר ניסים קרליץ בזה, וגם מדוע אין אנו מבררים היטב מיהו נותן הסימנים. [ג] [למעיינים – עוד בענין מעשה דרב פפא - עי' ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה מסתברא לא מייתלי.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, ד' בשבט תשע"ג

בבא מציעא כח: בענין דבר שעושה ואוכל

[א] בבא מציעא כח: מתני' כל דבר שעושה ואוכל – עד סוף העמוד, ורש"י.

בדברי רש"י "שלא תאכילנו חצי דמיו"

[ב] עי' רש"י במשנה ד"ה ראה היאך. וצ"ב כוונתו.

[ג] ועי' מהרש"א על רש"י. ועדיין צ"ב.

[ג-1] ועי' בספר כוס הישועות [בקובץ מפרשים] ד"ה ברש"י ד"ה ראה.

"דבר שאינו עושה ואוכל" מדוע אמרו למכרו אחרי זמן קצר

[ד] יש לחקור מה הטעם שאמרו חכמים למכור דבר "שאינו עושה ואוכל", האם מפני טובת המוצא שלא להטריחו או מפני טובת המאבד שלא יצטרך לשלם הרבה כסף על כל מה שאכלה בהמתו.

[ה] עי' בשיטה מקובצת [עמ' רפד] ד"ה מתניתין ודבר, וד"ה אי נמי.

[ו] לכאורה יש נפק"מ בין שני תירוצי השטמ"ק [1] מה הדין אם המוצא מסכים להחזיק אצלו את העגלים והסייחים עד שנה, האם יעשה כן. [2] אם המוצא יודע שאין למאבד מרעה שמן וטוב, האם הוא מחויב להשאיר אצלו את העגלים עד שנה.

האם מוכרם לעצמו או לאחרים או בפני בית דין

[ז] עי' בר"ן ד"ה ?.

[ח] קושית אבן הטוען - לאחר שמוכרן איך ידע הסימנים

אבן הטוען		
ב) והנה עיקר דין המכירה כאן צ"ב, דממנ"פ אי במציאה יש בה סימן, הרי"כזה שמוכרה משוי לה לאבידה זו כדבר שאין בו סימן, וכ"ש אי אין בה סימן, דבעינן להשכתה טביעות עין של עדים, דכאן גורם שלא תושב האבידה לבעלים עולמית, דהא אחר שהחפץ האבוד ביד הלוקח תו לא יוכלו העדים להעיד בה כלל על טביעות עין שמכירין בה שהיא שלו, ומאחר דיסוד הלכה זו היינו מקרא דוהשבותו ראה היאך תשיבנו לו, הלא הדבר ברור דלא יתכן	שיתחייב במכירה כזו שתגרום שלא תוכל להתקיים השבה. ובהכרח צ"ל עכ"פ בדבר שיש בו סימן דיתכן בה השבה משום שידוע לו להמוצא סימני האבידה משעה שהיתה בביתו מקמי שמכרה, ועי' גמרא תענית (דף כ"ה) בעובדא דר"ח בן דוסא, מעשה ועבר אדם אחד על פתח ביתו והניח שם תרנגולין* ומצאתן אשתו של ר' חנינא בן דוסא, ואמר לה אל תאכלי מבציתן, והרבו ביצים ותרנגולין והיו מצערין אותם, ומכרן וקנה בדמיהן עזים, פעם	אחת עבר אותו אדם שאבדו ממנו התרנגולין, ואמר לחבירו בכאן הנחתי התרנגולין שלי, שמע ר' חנינא אמר לו יש לך בהן סימן, אמר לו הן, נתן לו סימן, ונטל את העזים, עיש"ה. הרי מְבֹאֵר כֹּאֵן דְּרַבִּי חֲנִינָא דְרַשׁ מֵאוֹתוֹ אָדָם אֵת סִימְנֵי הַתְּרַנְגוּלִין שְׁמַכְרָם כְּבֵר, (וּלְפִי זֶה יִתְחַדֵּשׁ לֶן דְּבַכְל מִקְמִי שְׁבֹא לְמוֹכְרָה צִירָא הַמוּצָא לַעֲיִין הֵיטֵב וּלְדַעַת סִימְנֵי הַאבִּידָה, וְזֶה דְּבֵר דְּלֹא אִישְׁתַּמֵּיט בְּשׁוּם דּוֹכְתָא, וְצ"ע).

ממתי מתחיל הי"ב חודש

[ט] עי' רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבדה פרק י"ג הלכה ט"ו, ובלחם משנה שם.

להלכה

[י] עי' שו"ע חו"מ סי' רסז סעיף כב-כד.

[יא] עי' בספר אסוקי שמעתתא בסוגיתנו [מובא במסגרת].

אסוקי שמעתתא		
ח"מ ס"ס קכ"ב דע"ש שיש לרשום בפנקס הקהל, ועי' תשובות והנהגות שיש רושמים מציאותיהם בעמוד ראשון של הש"ס שלהם, וכתב דאין בזה ביוון כי הוא צורך מצוה) וירשום בסכום כסף שערכו נשמר (הגרי"ש אלישיב שליט"א מובא במשפט האבידה, לפי"ו אין לרשום בשקלים, כשאינו כותב תאריך השומא דאי אפשר לעמוד על סכומם)	והפרי או החפץ נעשה שלו, י"א מעיקר הדין (מחנ"א ס"כ דשלוחין, דהבעלים מסכים להקנותה לכל מי שמצאה ופרח בה, ולפי"ו דוקא אם הוא כבר אחר זמן שנודע להבעלים שנאבדו לו וכדלעיל כ"א:) וי"א מתק"ח (שו"ת מהרי"ט ח"א סצ"ג) ואף כשבא בעל החפץ אח"כ אינו חייב להחזיר אלא דמיו (פתחי חושן ספ"ו ע"פ	כיצד מוכרן. י"א דדוקא בב"ד משום דבעינן שומת ב"ד (מחבר שם ס"כ"ד וכששת ר"ף ורמב"ם) וי"א דא"צ ב"ד ויכול לשומן ולקחתן באותן הדמים (רמ"א וכמ"ש הרא"ש, ועי' אג"מ ח"מ ח"ב סמ"ה דדבר ידוע יכול לשום לבד, ודבר שאין ידוע ישום בפני ג' אנשים שיודעים) וירשום הסכום בפנקס חשוב ונשמר (ע"פ שו"ת ח"ם

[יב] ילי"ע במוצא עגלים וסייחים שצריך להשאירם אצלו ג' חדשים, ואין לו הרבה כסף בשביל זה, האם דינו ככל מצות עשה שמחויב ליתן רק עד חומש מנכסיו, או דילמא מכיון שעתיד לקבל את זה בחזרה חייב ליתן יותר.

יג] ילי"ע מה הדין אם אחד מוצא בימינו כלב, כמה זמן הוא צריך להשאיר אותו בביתו.

חידושו של המשך חכמה בסוגיתנו
יד] עיי' משך חכמה דברים פרק כב פסוק א-ב ד"ה לא תראה את שור אחיך.
טו] ולכאוי ילי"ע בדבריו שלכאוי הם היפך הסברא, וצ"ע.

קושיית הרש"ש מפרק המפקיד
טז] עיי' במשנה לח. וברש"ש שם ד"ה גמרא אדם רוצה.

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, ה' בשבט תשע"ג

בבא מציעא כח:–כט:
בענין שומר אבירה

א] ב"מ כח: המשנה השניה. ובגמרא מ"מה יהא בדמים" – עד כט: "שטבעה ספינתו בים", ותוספות ד"ה עד כאן.

בסברת רב יוסף ששומר אבירה כשומר שכר

ב] עיי' בגמ' ב"ק נו: מ"איתמר שומר אבירה" – עד סוף העמוד. וצ"ב מה הפשט "כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה".
ג] ועיי' בספר דרכי דוד ב"ק שם [מובא במסגרת]. וצריך התבוננות להבין דבריו.

דרכי דוד ב"ק נו:
אתמר שומר אבדה... רב יוסף אמר כשומר שכר... איכא דאמרי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כרחיה הלכך כשומר שכר דמי... וסברתו היא דשומר חנם לא הוי אלא מי שעושה השמירה מרצונו הטוב בלי שום סיבה המכריחה אותו לזה ואין לו צורך בשמירה זו כלל, לכן חייב על פשיעה לחוד ולא יותר, אולם מי שאינו עושה מרצונו הטוב אלא מפני שמוכרח לזה, הכרח זה עושה אותו לשומר שכר... וכמו שומר בשכר שאינו שומר מרצונו הטוב אלא מסיבת השכר שצריך לו, משום זה הטילה עליו התורה יותר חיוב... וכמו"כ בשומר אבירה כיון דבכל כרחו מוכרח לשמור ממצות התורה לא מרצונו הטוב כשומר חנם, יש לו דין שומר שכר. ד] עיי' ברי"ן ב"מ כט. ד"ה ואיכא דרמי, וד"ה ולפיכך נראה לי. ה] עיי' בריטב"א ב"מ פב. [מובא במסגרת], שדבריו שופכים אור חדש על המושג "פרוטה דרב יוסף".

חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף פב.
דאתמר שומר אבדה רבה אמר כשומר חנם דמי ורב יוסף אמר כשומר שכר דמי... ואם תאמר אם כן אפילו שומר פקדון יהא שומר שכר עליו מן הסתם, דהא מחייב לנערו ומשתכר בפרוטה דרב יוסף. ויש לומר דגבי שומר כיון דמיד בעלים בא לו וכל עיקרו לא נחת אלא לשמירה בעלמא וקבלו סתם אגן סהדי דלא נחת אלא להיות שומר חנם ואף על פי שלא פירש כמי שפירש דמי, אבל באבדה שבאה לו שלא לדעת הבעלים ולא באה לו משום שמירה אלא משום מצוה, אני אומר דדעתו להיות שומר שכר בפרוטה דרב יוסף, אי נמי שתנאי בית דין הוא שיהא שומר שכר בכך.

קושיית אילת השחר
ו] עיי' אילת השחר בסוגיתנו [מובא במסגרת], וצ"ע ליישב קושייתו.

אילת השחר
צ"ע: פ"מ כ"כ ה"מ א' יו"ד רנ"ג ס"ג וכן פסק הש"ך יו"ד סי' רמ"ח ס"ק א' דעני ממש אינו חייב לתת צדקה ומשמע דאף כשנח עני
ומבקש אינו מחויב לתת א"כ אם המולא עני כזה לא יכ"י לו דין שומר שכר וגם מלינו צפויקים חילוקים מי המולא. (מכדו"ק)

ז] קושיית האחרונים שיש לאו באינו נותן צדקה

דבר יעקב בסוגיתנו
למיתב ריפתא לעניא. הבית יעקב [כתו' מט:] והמהרצ"ח [סוכה כה.]. והט"ז [חו"מ סימן רסו-ה] מקשים על הא דאמר רב יוסף דשומר אבירה פטור מלתת פרוטה לצדקה, משום שהעוסק במצוה פטור מהמצוה. וקשה דעוסק במצוה פטור ממצוות עשה, אבל פשיטא שחייב בכל הלאוין, ומי שאינו נותן צדקה עובר בלאו, כמש"כ התוס' [כתו' מט. וב"ב
ח: דלכן כופין על הצדקה אע"פ שהוי מ"ע שמתן שכרה בצדה, כיון שאיכא ג"כ תרי לאוין לא תאמץ לבבך ולא תקפוץ ירך, וכ"כ הרמב"ם [מתנו"ע ז-ב], וא"כ קשה למה עוסק במצוה פטור מלתת צדקה. ב. הקה"י [חו"מ סימן לט] מתיר דבצדקה כתיב לא תאמץ ולא תקפוץ, דהיינו שאסור להמנע מלתת
צדקה בגלל אימוץ הלב, אבל אם נמנע מלתת צדקה בגלל שעוסק במצוה אינו עובר בלאו. ד. הט"ז והקו"ש [ב"ב אות מח] מתרצים דהיכא שעוסק במצוה פטור מלאוין שעובר בשב ואל תעשה, ולכן פטור מלתת צדקה אע"פ שיש לאו. ה. הוכר יצחק [סימן ז] מתיר דבצדקה כתיב איכא לאו, ולכן עשה דאבירה פטור עשה דצדקה אע"פ שאיכא גם לאו.

בסברת רבה ששומר אבירה כשומר חנם

ח] עיי' בתוס' ד"ה והוי שואל עליהו, מ"ר"ח וה"ג פסקו דהלכה כרב יוסף" – עד "ותפילין בראשו וכי יפטר מכל המצוות".
ט] יוצא שיש כאן מחלוקת בין ר"ח לבין התוס' מה הסברא של רבה, וצ"ב מה המחלוקת.

להלכה

י] עיי' בשו"ע חו"מ סי' רס"ז סעיף טז, ובסמ"ע שם ס"ק טז, ובש"ך שם ס"ק י"ד.

שיעור צדקה פחות מפרוטה

יא] עיי' בספר אבן הטוען לגבי צדקה פחות משה פרוטה

אבן הטוען

פרוטה דר"י, והביא בשם אביו בעל הקהלות יעקב, שדחה זה, ד"ל שיוזמן לו כמה עניים עד שיצטרף לפרוטה, ועיי"ש עוד בסוף הספר (בתיקונים להוצאה שניה) שהביא בשם ספר היראה לרבינו יונה שכתב, יתן בכל שבוע פרוטה לצדקה או מחצה עיי"ש, עכ"ל.	כתב מהרי"ל דיסקין בתשובה (סי' כ"ד), דבפחות משה פרוטה יוצאין ג"כ ידי צדקה, וראיתו ממה דלא חשיב ליה בהדי ה' פרוטות בב"מ (נה, א), והביאו בספר דרך אמונה להגר"ח קנייבסקי שליט"א (הל' מתנות עניים פ"ז), אלא שהעיר על זה מהגמרא בב"ק (נו, ב) דשומר אבידה שומר שכר בההיא הנאה דלא בעי למיתב ריפתא לעניא, ואם נימא דיוצאין ידי צדקה בפחות משה פרוטה, הרי הוכיח הש"ך (חור"מ ר"ס ש"ג) שאין נעשה שומר שכר בפחות משה פרוטה, [וגם בנדרים (לג, ב) קרי לה	מצטרפת לחשבון גדול, ועיי"ש נמי משמיה דרבי חנינא עה"פ וכבגד עדים וכו' אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, ועיי"ש במימרא דרבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, ושם (דף י') איתא מימרא דרבי דוסתאי כרבי ינאי, אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה. עוד איתא שם דרבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, עיי"ש. ועיי"ש (עמוד ב') מימרא דר' אליעזר בן יעקב דלא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"פ ממנה עליה, כר' חנינא בן תרדיון.
[ב] עי' משנ"ב חלק ו' סי' תרצד ס"ק ב', דלמתנות לאביונים צריך פרוטה, ויל"ע מדוע בצדקה יש אומרים שאין צריך פרוטה.		

בס"ד. ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, ו' בשבט תשע"ג

בבא מציעא כט:
בענין שימוש במעות אבידה

[א] עי' במשנה השניה ב"מ כח : ובגמ' כט : מ[שורה 2] "אמר רב יהודה אמר שמואל" – עד המשנה.

מה היתה ההוא-אמינא שמותר להשתמש בכסף

הקשו המפרשים, מדוע מתחילה סבר רב יוסף שמותר לרחבה להשתמש בכסף, והרי עיין במשנה לקמן מג. מבואר ש"המפקיד מעות אצל בעל הבית לא ישתמש בהן".
[ב] מהלך 1 - עי' בנמוקי יוסף טו : ד"ה ביד רחבה.
[ג] מהלך 2 - עי' ברא"ש פרק שני סוף סי' יז מ"ביד רחבה", עד סוף הסימן.
[ד] מהלך 3 - עי' מהרש"א ד"ה גמ' הנהו זוזי דיתמי.
ולכאורה קשה על שיטת הנמוק"י, א"כ למה כתוב בגמ' "והני זוזי דיתמי כמעות אבידה דמו" והרי זה מעות אבידה ממש ולא רק דומה לזה, וצ"ע.

האם מחזירים אבידה לידי הקטן שאיבדה

[ה] הערה מספר אבן הטוען

אבן הטוען		
גרסינן בפירקין, ביד רחבה הוו זוזי דיתמי, אתא לקמיה דרב יוסף א"ל מהו לאשתמושי בגוייהו, א"ל הכי אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ט. וכתב ע"ז הנמוק"י בזה"ל, לא מצאתי פירוש בשום מקום, דקשה לי היכי הוי דומיא דאבדה כדי דנוכת מרבי טרפון, והא ידעי דמיתמי הוו. ונ"ל שאחר שמצאן נודע שהיו של יתומים, ונשארו בידו משום דליתומים קטנים	לא הוא השבה מעליא דכמקום שאין משתמר דמי, עכ"ל. ודבריו תמוהין לפום ריהטא, דאמאי לא סגי כאן בהשבה ליד היתומים אע"פ שהם קטנים ואין זה מקום המשתמר, מ"מ הרי כל ה"אבוד" שבדבר אינו אלא ביחס ליתומים, וכשלמא היכא דנאכדה מיד גדול דמתחילה הוי זה שמור בידו, שפיר י"ל דכל שאינו מקיים בה	השבה מעליא הרי לא החזיר את מצב החפץ לקדמותו ואין זה נקרא השבה, משא"כ בכה"ג דאף קודם שנאבדה היה זה ביד קטן, הרי בזה שמשיב לידו מחזיר הוא את הדבר לקדמותו, ואמאי אין זה השבה. ולכאורה יש ללמוד מכאן דהמצוה ד"השבה" באבידה אין פירושו להחזיר הדבר לקדמותו, אלא לקיים בה השבה מעליא, וצ"ע.

ועי' מנחת חינוך מצוה תקלח ס"ק ה'.
ולכאוי יש לעיין, לדוגמא אם ילד איבד את הלחם שלו בדרך לתלמוד תורה, ומישהו מוצא את זה, האם אסור לו להחזיר את זה לילד כי זה לא מקום המשתמר, וצ"ע.

ביאור החילוק מתי מותר לו להשתמש במעות ומתי לא
[ו] עי' בריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה והני נמי כמעות.

חקירת האילת השחר האם יכול להגיד אי אפשי בתקנת חכמים

[ז] עי' בספר אילת השחר בסוגיתנו שנסתפק בזה

אילת השחר	
כמאן דאשתמש בגווייכו דמי וחייב באחריותו, י"ש לעיין חס' יאמר צפני צ"ד או צפני עדים דאילו רוצה להשתמש בזה חס' דמי לאי אפשי בתקנת"ה דהא תקנו לטובתו כדאמר לקמן	דכ"ט ע"צ כו"איל וטרח צהו וממינא ייפטר מחיוב אחריות, וכן לרצה ייפטר מגניבה ואבדה או כיון דתמיד יכול לחזור ולהשתמש בזה בהכרח אחריות. חייב באחריות. (מהדו"ק)

[ח] כדי להבין את המושג "אי אפשי בתקנת חכמים" עי' בגמ' כתובות פג. מ"אמר רבא האומר" עד "ואיני עושה".

ט] סובר כצד 1 באילת השחר - ע"י בספר השבת אבידה כהלכה בסופו שהביא דברי הגרש"ז אויערבאך [מובא במסגרת]

הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

"מה יעשה בדמים ישתמש בהם". צ"ע אם האיש הזה טוען שיש לו הרבה כסף ואינו זקוק לכסף זה, מהיכי תיתי יהיה שומר שחר, ואולי מפני שיכול עכ"פ להיות שיזדמן לו מציאה (-כנראה הכוונה הזדמנות לקנות חפץ יקר בזול) ואז יחזור ממחשבתו שחושב עכשיו... אבל מכל מקום חידוש גדול הוא דגם משום מכך נעשה שומר שחר... ונלענ"ד שאם הולך לבית דין ואמר שלא יגע בכסף זה ואינו רוצה להיות שומר שחר דכיון שבאמת אסור להשתמש הוי שפיר שומר חנם.

י] סובר כצד 2 באילת השחר – ע"י בספר אבן הטוען בסוגיתנו

אבן הטוען	
בספר אילת השחר נסתפק, אם יאמר המוצא דאינו רוצה להשתמש בדמים, אי דמי לאי אפשי בתקנת חכמים, כיון דתקנו לטובתו, כדאמרינן כאן "הואיל וטרח בה", וממילא	שיזדור המוצא בהתעסקות באבידה, הרי אדרבה תקנה זו לא נתקנה לטובת המוצא כי אם לטובת האובד.
יפטר מחיוב אחריות, עיי"ש. ברם לפי מש"כ בשמ"ק דתקנת חכמים זו הוי מפני תיקון העולם, וביאור הדברים יתכן כמש"כ בכסף הקדשים (הנדפס על גיליון השו"ע), דאתינן עלה כדי	

יא] ויל"ע במה נקודת המחלוקת בין הגרש"ז אויערבאך ואבן הטוען.

מדוע אין בדברי רב יוסף משום "לא תלך רכיל"

יב] ע"י בשיטה מקובצת ד"ה זיל לא שבקו לי.

להלכה

יג] ע"י שו"ע סי' רסז סעיף כה.

יד] ע"י בספר השבת אבידה כהלכה פרק ו' שהביא חידוש גדול להלכה בשם הג"ר ניסים קרליץ שליט"א

השבת אבידה כהלכה פרק ו'	
ג. כסף, שלפי הדין אין זוכה בו"ט, מעיקר הדין אסור לו להשתמש בכסף, וצריך להמירו בכסף שערכו נשמר, ולהניחו עד שיבא אליהו, מ"מ למעשה, אם יש ברשותו סכום זהה, שיוכל לתת לבעלים מיד כשנמצאו,	מותר לו להשתמש בכסף"י. נגב או נאבד הכסף פטור מלשלם לבעלים אם ימצאו"י, אך אם השתמש בכסף חייב"י.
מקורות לספר השבת אבידה כהלכה	
ט"ו כגון מצא כסף עם סימן במנינו או במקומו, כשנמצא דרך היטח, וכמבואר בדברינו בפרק י"ב סעי' א', והכריז ולא נמצאו הבעלים שדינו יניח עד שיבוא"א, כמבואר בשו"ע סי' י"ח שמעתי מהגה"ג רבי ניסים קרליץ שליט"א. וביאר דבריו, שהיום דרך שמירת כסף הוא	בבנק. (וכעין קרקע דזמנס, שהיו טומנים בה ממון לשמירה) וצורת ההפקדה בבנק, הוא, שכשבא לבנק ומבקש את הכסף נותנים לו מיד, לפ"ז ה"ה אם הוא רוצה להשתמש בכסף ויודע שמיד כשיבואו הבעלים יהיה לו לתת להם את סכום האבידה, מותר לו להשתמש

לציין לטור ואו שו"ע סי' ש"א סעיף ח' דאסור להשתמש במעות יתומים, [ואולי גם ב"ח שם סובר דמעות יתומים כיון דטרח מותר, וצ"ע דהוא נגד הגמרא ולא עיינתי].

ע"יין אוצפה"ת עמ' שמז ד"ה רש"י בדמי אבידה, ולעשות מזה שטיקעל.

חיפשתי בספר השבת אבידה כהלכה לגבי הנידון הנ"ל דהחזרת אבידת קטן, ולא מצאתי שהתייחס לזה, ויל"ע בשאר ספרי זמננו.

במחלוקת הגרשז"א והאבן הטוען, נראה דהגרשז"א צודק, דהגם שהאבן הטוען צודק שהתכלית הסופית של התקנה היתה לטובת המאבד, אבל מ"מ האמצעי לזה היה ע"י עשיית למוצא, וא"כ בנקודה זו יכול המוצא לטעון "עבורי זה לא טובה", ואי אפשר להכריח בן אדם לקחת טובה בעל כרחו.

יז] צודק שם צמ"ח במלוא הנ"ל כתב שם ח"ל ופשוט לכל האצידות אף של חרש שזטה וקטן מחויב להחזיר ועובר בלאו ועשה כנ"ל אך אין מחזיר לידם כי הוא אצידה מדעת רק נותנס לזית דין או לאפוטרופוס עכ"ל המג"ח, ומלאתי ראיה לדבריו ומפורש צנימוקי יוסף צדף כ"ט ע"כ שם צמ"ח ביד רחצה הוי ליה הנהו זוזי וכו' עיי"ש וכתב על זה הנימוקי יוסף ח"ל אמר המחבר הני זוזי דיתמי וכו' וגראה לי שאחר שמלאן נודע שהם של יתומים ונשאלו צידו משום דליתומים קטנים לא הויא השצה מעליא דכמקום שאין משתמר דמי עכ"ל, הרי מפורש כדבריו, אולם מדברי הנימוקי יוסף משמע שצריכים שישאלו אללו, ואולי לאפוטרופוס או לזית דין גם הנימוק"י מודה דיכול להחזיר דהוי השצה מעליא.

בבא מציעא כט: בענין טיפול באבירה

[א] ב"מ כט: מתני' מצא ספרים – עד ל. "בתורי דנפיש פסידיהו", ורש"י ותוס'.

ביאורים על דרך הפשט

[ב] ע"י רש"י ד"ה שם במשנה קורא.

[ג] ע"י ריטב"א החדשים [הריטב"א הראשון בקובץ] ד"ה ת"ר השואל ס"ת.

[ד] ע"י שו"ת רדב"ז חלק א' סי' תק"כ [מובא במסגרת]

שו"ת רדב"ז חלק א סימן תקכ

השואל ספר תורה מחברו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו... והאינדא כבר מחלו העולם בזה דניחא להו דליעביד מצוה בגופיה ובממוניה ואדעתא דהכי מושלי אינשי ולא ראינו מימינו מי שמקפיד על זה הילכך מן הסתם לומד בו לכתחלה. ומיהו השואל ספר תורה מחברו סתם לא ילמוד בו אלא ברבים דספר תורה ללמוד בו ברבים עביד ואדעתא דהכי אושלי עד שיפרש לו שהוא שואל ללמוד בו שנים מקרא ואחד תרגום דבספר תורה מצוה טפי אם הוא רגיל ובקי בנקודה ובטעמים.

[ה] ויל"ע בדברי הרדב"ז, מדוע היום המשאלים נהיו יותר נדיבים וצדיקים מאשר בזמן הגמרא.

[ו] ע"י תורת חיים ד"ה מי שיש לו גרדי.

חקירה האם חיוב טיפול באבירה הוא מדין "שומר" או מדין "השבת אבירה"

[ז] ע"י בספר חזון יחזקאל [מובא במסגרת] שעמד בחקירה זו עם שתי נפקא-מינות.

חזון יחזקאל על התוספתא בבא מציעא פרק ב' ברייתא ט'

כתב הרמב"ם (הל' גזלה ואבדה פ"ג הי"א) וצריך לבקר את האבדה כדי שלא תפסד ותאבד מאליה שנאמר והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו, כיצד, מצא כסות של צמר מנערה אחת לשלשים יום". מדבריו למדנו הא שמנערה אחת לשלשים יום אינו מחמת חיוב דין שומר האמור בשומר אבדה, שהוא שומר שכר עליה מנטילתה עד השבתה לבעליה, משום שחיובו של שומר אינו אלא לשמור עצם החפץ, אך יש בניעורה משום השבת אבדה. ולפי זה אם נפסדה על ידי זה שלא ניצרה, אפילו אם נתקלקלה באופן שהיזקה ניכר, לא קיים מצות השבת אבירה כראוי, אבל אין עליו חיוב תשלומים.

אבל בתוספות במסכתין (דף ל. ד"ה לצורכו ולצורכה מאי), כתוב "דאי דוקא לצורך הכלי מאי פריך פיקדון מאי עבידתיה גביה, כיון שהוא שומר יש לו לעיין שלא יתקלקל אע"פ שהבעלים אינם אומרים לו להשתמש, עכ"ל. משמע שחייב לנערה מדין שמירה ואם לא ניצרה פשע וחייב לשלם, וא"כ באבדה נמי חייב מדין שומר אבדה, ואם פשע ולא ניצרה חייב בתשלומים.

ועוד נפקותא אחרת בין הני תרי שיטות. לדעת הרמב"ם דהא שמנערה הוא משום שיש בזה מצות השבת אבדה מקרא "והשבותו לו", אז אם היא מרובה וגדולה ואזלת ידו [-ואין בכוחו] לנערה בעצמו, אינו מוטל עליו לשכור פועלים לסייע לו בניעורה כדאמרין בסנהדרין (דף עג.) "אי מהתם (מקרא "והשבתו לו") הוה אמינא בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא" (ובדברי הרא"ש שם משמע שאפילו על מנת שהניצול יפרע להמציל מה שהוציא אינו חייב לטרוח ולשכור פועלים מדין "והשבתו לו" ע"ש). ולדעת התוספות שניעורה הוא מדין חיובי שמירה, אז בהיותה מרובה ואינו ביכלתו לנערה בעצמו מבלי סיוע של אחרים, אז שומר אבדה (כיון שנקטינן כרבי יוסי שהוא כשומר שכר) חייב לשכור פועלים ולנערה (ע"י בגמ' במסכתין דף צג: "שומר חנם בחנם שומר שכר בשכר") וחוזר ונוטל שכרו מבעל האבדה.

[ח] לכאורה יש להציע נפקא-מינה נוספת: אם מוצא האבירה הוא "זקן ואינה לפי כבודו" לנער אותה, האם יכול לפטור עצמו בכך. דלכאורה אם חיוב הניעור הוא מצד "השבת אבירה" יש לפטור, ואם החיוב מצד "שומר" אינו יכול לפטור עצמו בכך.

[ט] ע"י בספר חשוקי חמד להג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א בסוגינתו [מובא במסגרת]

חשוקי חמד

יום. ובחזון יחזקאל (פ"ב ה"ט) כתב שנחלקו הראשונים מה סיבת חיוב הניעור של מוצא אבירה, שדעת הרמב"ם (פ"ג מהלכות אבירה הי"א) שחיובו הוא משום שאם לא ינערה תתקלקל, והוא מחויב בדבר משום מצות השבת אבירה, ודעת הש"ט מקובצת (דף פד ד"ה דכ"ה עלמא) שחיובו הוא משום שנעשה שומר על האבירה. וכתב בזה שתי נפקא מינה, א. אם לא ניצר והבגד נתקלקל, ... ב. אם הבגד גדול ואינו יכול לבד לנערה...

ובענינו נראה שממה נפשך פטור לקחת עמו את הבגד שמצא, שאם חיובו הוא משום אבירה, הא כלל גדול באבירה, כל שבשלו מחזור, בשל חברו נמי מחזור. כמבואר בבבא מציעא דף ל ע"ב, ולפי-זה הוא הדין בענינו אם היה הבגד שלו היה טורח ונוטלו עמו לדרך כדי שיוכל לנערו אחת לחודש, חייב כך לעשות גם בבגד האבירה, אבל אילו בשלו לא היה נוטלו עמו לדרך בגלל הטרחה אינו חייב לעשות כך בשל חברו.

וגם אם חיובו משום שומר אינו חייב בזה, כמו שכתב השו"ע (סימן רצג ס"ב) המפקיד אצל חברו והלך בעל הפקדון למדינת הים, והנפקד רוצה לפרש בים או לצאת בשיירה, אם בא והביא הפקדון לבי"ד נפטר מאחריות שמירתו, שאין אסורים זה במדינה זו מפני פקדון של זה שהלך, ואי אפשר לו להוליכה עמו שמא יאירע לו אונס, ויהיה חייב באחריותו.

ולפי זה נראה שלכו"ע אין צריך לקחת עמו את האבירה, שמא יאירע לו אונס, ולכן יש לו להביא את האבירה לבי"ד ולומר להם שאינו יכול לשמור עליה יותר, והם ימנו שומר אחר, אך יתכן שממדת החסידות יש מצוה לקחתו עמו.

שאלה בספר במחיצתם של גדולי הדור מספר הר"ר יעקב מרק על הגאון הגדול רבי מאיר מיכל רבינוביץ זצ"ל בעל המאיר לעולם, שהיה מגדולי גאוני הדור, בעת ששהה בעיירה ליבוי לצרכי הבראה, מצאתי אותו כשהוא מיוגע ומיוגע, בידו האחת החזיק כמה מקלות וכידו השניה החזיק ספר תהילים ישן ובגד ד' כנפות. כשראני בוש קימעה וביקש להצניע את המקלות. אחרי טרחה מרובה, עלה בידי להיוודע מה פשר הדבר.

ובכן, בעיירה 'שט' בה כיהן המאיר לעולם כרב, פרצה לפני עשרים שנה שריפה גדולה. אחרי הכיבוש, כשכל התושבים החזירו לבתיהם את המטלטלין שפגמו, נשארו ברחוב ספר תהילים קטן וארבע כנפות, ואיש לא בא לדרוש אותם. עמדו ומסרום לרב העיירה עד שימצאו בעליהם כד"ל. ולפי שכן הדין צריכים לשמור על אבירה, לנערה ולשוטחה ברות אחת לשלושים יום כמבואר בבבא מציעא דף כט ע"ב, ולפי שהיה ברעתו לשהות בעיירה ליבוי לשם נסע להבראה יותר משלושים יום, על כן נטל עמו מביתו לבית ההבראה את האבירות הללו ספר התהילים ובגד הד' כנפות, ואותו היום שפגשתי מיוגע ומיוגע ממאמץ, הוא יום השלושים, שבו צריך לנער את האבירה ולשוטחה ברות על גבי מקלות.

ויש להסתפק האם היה חייב לעשות כן מעיקר הדין, ליטול עמו את הבגד כדי שיוכל לקיים מצוות ניעור אחת לשלושים יום, או שמא זה היה ממדת חסידות?

תשובה תנן בבבא מציעא דף כט ע"ב המוצא בגד מנערה אחת לשלושים

להלכה

[ז] עיי' שו"ע חו"מ סי' רס"ז סעיפים יז-כ, ובבאר היטב ס"ק יג-טז.

ניעור בגדים בזמננו

[יא] יש לעיין בזמננו שרוב האנשים אינם מנערים בגדים המאוכסנים, האם עדיין יש חובת ניעור.

[יב] שיטה א - עיי' בספר השבת אבידה כהלכה תשובות הגר"מ פינשטיין זצ"ל סעיף יא

השבת אבידה כהלכה תשובות הגר"מ פינשטיין זצ"ל סעיף יא		
שאלה: אם מצא בגדים והם אצלו עד שימצא הבעלים, היש דין ניעור אחד לשלשים יום, בזמנינו, שאין אנו	נוהגים לנער בגדים? תשובה: מה שהרבה אנשים מפקירים בגדיהם ואין שומרים אותן	כראוי אין משנה הדין. וצריך לשאול אצל המומחים בבגדים אם צריכים לנער היום.

[יג] שיטה ב - עיי' בספר משפט האבידה להג"ר מרדכי גרוס שליט"א רסז סעיף יט

משפט האבידה להג"ר מרדכי גרוס שליט"א רסז סעיף יט		
לדעת המחבר לעיל כיון דליכא פרוטה דר"י אלא בזמן הגבחה ולא אח"ז, וצ"ע. רנד. ב. בבגדים שלנו יש לשאול מומחים באופני החזקתם, ואיכא סוגי חומרים המחזיקים הבגד שלא יתיישן ויתקלקל, ואם צריכים ניעור לפרקים. — ואם ידעינן דהבעלים לא מקפידים בניעור וכיו"ב, צ"ע אם חייב לנער. רנד/א. (סה) בין ספרים חדשים ובין מקורות לספר משפט האבידה		
נידון הלכה ס"ק י"ד לו"כ. רנד/א. רצונו הגאון ר"מ פינשטיין שליט"א נקונעטעם השנה אבידה משו"י"א דאין להחמיר נהא דאין מקפידים, אמנם ל"ע, ועיי' לעיל מאזני נדק ס"ק מ"ט לו"כ. רנה. סמימת השו"ע כראש"י נגמ' כט.: רנו. כ"ה, וכן		

[יד] אולי אפשר לבאר שזה תלוי בחקירת החזון-יחזקאל, דאם חיוב הטיפול הוא משום דין השבת אבידה, לכאוי אין המוצא מחויב לעשות יותר מאשר המאבד, אבל אם זה מדין שומר שכן, לכאוי חייב לטפל הכי טוב אפי' שהבעלים לא מטפלים כך.

גלילת ספרים בזמננו

[טו] עיי' בספר השבת אבידה כהלכה בתשובות הגר"מ פינשטיין זצ"ל סעיף יב [מובא במסגרת]

השבת אבידה כהלכה תשובות הגר"מ פינשטיין זצ"ל סעיף יב		
שאלה: ובספרים גם כן, הרי לכאורה אנשים אינם נוהגים לגולל ספרים אחד לשלשים יום בזמנינו (ואף אינם גוללים ספרי תורה שלנו). ואם צריך לקרות בהם או לגוללן, האם צריך להפריד ולפזר כל דף ודף? וראיתי מה שכתב רבינו בדברות משה ב"מ סי' ל"א הערה נ"ו דקריאה במקום אחד סגי, כיון דמשהה להניחו פתוח ללימודו לזמן רב מועיל זה גם לכל	היריעות. אבל לכאורה יש חילוק בין ספר העשוי בגלילה דהוי כמו דף אחד ארוך, לספרים שלנו דכל דף הוא נפרד מחבירו? תשובה: ספרי תורה צריכים גלילה. בבתי כנסיות שבאירופא היו הגבאים משתדלים להשתמש בכל הספרי תורה בכל חודש, והיו מתחלפים מקריאה לקריאה לספר אחר ויש לכה"פ ט"ז קריאות בכל חודש.	אותו ביחוד. (ענין זה לכאורה אין שכיח בזמנינו שאחד יאבד ספר תורה, אבל עכ"פ אפשר שהספר יהיה נגנב וישראל יפרהו מהגולן). ובענין ספרים הנדפסים יש לומר, כיון דראינו הרבה מהם שלא נפתחו להרבה שנים ואעפ"כ כשפותחים אותם לאחר זמן נראה כחדשים, הרי משמע שאינם צריכים קריאה. ואפשר דספרים ישנים דשייך שידקבו יצרך, אבל אף בזה אולי גרוע אם יפתחו, דזה יקלקל הדפים.

ממתי מתחיל השלושים יום

[טז] עיי' בספר משפט האבידה להג"ר מרדכי גרוס שליט"א סי' רס"ז איפת סעיף י"ח [מובא במסגרת] שהעיר דאולי צריך לנער הבגד עוד לפני שלשים יום כי אולי כבר עבר זמן מאז שנאבד.

משפט האבידה להג"ר מרדכי גרוס שליט"א	
* קעי' י"ח — סמימת הפוסקים משמע דא"ל למיחש דילמא נאנד לפני כמה ימים, ויטערך לנערו קודם ל' יום מזמן המציאה, אמנם דלכא"ה רגלים לדנר דנאנד קודם נ"פ דחייב לנערו קודם.	